

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะเด่นด้านเนื้อหา ลักษณะเด่นด้านกลวิธีการสอน รวมถึงบทบาททางสังคมของวรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลามในวารสารมุสลิม กทม. นิวส์ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ได้แก่

1. เอกสารเกี่ยวกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม
 2. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน
 3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์
 4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในสังคมไทย
 5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสั่งสอนในสังคม
 6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนของไทย
- ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เอกสารเกี่ยวกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะเด่นและบทบาททางสังคมของวรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลามในวารสารมุสลิม กทม. นิวส์ เนื้อหาของคำสอนและระบบความคิดที่ปรากฏจึงมีความสัมพันธ์กับหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างแนบแน่น เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจพื้นฐานแก่ผู้สนใจ และเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างถูกต้อง เหมาะสม นำไปสู่การออกแบบการวิจัยที่มีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงจะทบทวนเอกสารเกี่ยวกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ที่ได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากสังคมวิชาการด้านอิสลามศึกษา โดยจะจำแนกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับความหมายของอิสลามและมุสลิม

ต่วน สุวรรณศาสน์ (2519, 1) สถาบันส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับอิสลาม (2530, 6) และยุซุฟ นิมะ และสุภัทร ฮาสุวรรณกิจ (2551, 8) กล่าวถึงความหมายของอิสลามและมุสลิมไว้สอดคล้องกัน สรุปได้ว่า อิสลามเป็นคำที่มีที่มาจากภาษากรีกศัพท์ภาษาอาหรับว่า “อัลละมะ” หมายถึง “จำนวน ยอมตาม มอบตน สงบ มีสันติ ให้สันติ” ส่วนผู้นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่ามุสลิม

หมายถึง “ผู้จำนน ยอมตาม มอบตน แต่อัลลอฮ์ (พระเจ้าสูงสุดในศาสนาอิสลาม) หรือผู้ที่มีความสันติ ผู้ให้ความสันติ”

ในคัมภีร์อัล - กุรอาน ได้กล่าวถึงความหมายของมุสลิมไว้เช่นกัน ความว่า

“...และพระองค์มิได้ทรงทำให้ในศาสนามีสิ่งลำบากยากสำหรับสุเจ้าทั้งหลาย เป็นศาสนาของอิบรอฮีมบรรพบุรุษของพวกเขา และพระองค์อัลลอฮ์ได้ทรงเรียกชื่อสุเจ้าทั้งหลายว่ามุสลิมมาก่อน...” (22: 78)

ดังนั้นอิสลามจึงหมายถึงชื่อศาสนาแห่งการเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ อันนำไปสู่สันติสุข มุสลิมเป็นคำเรียกผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามและปฏิบัติตนตามแนวทางแห่งอิสลามนั่นเอง

2.เอกสารเกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม (Islamic Law)

กฎหมายอิสลามเป็นหลักคำสอนของศาสนาอิสลามที่กำหนดวิถีชีวิตชาวมุสลิมทุกด้านตั้งแต่เกิดจนตาย การริ้ม อับดุลเลาะห์ (ม.ป.ป. 1 - 36) สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม (2520, 35) ยูซุฟ นิมะ และสุภัทร ฮาสุวรรณกิจ (2551, 8) มุฮัมมัด มุสต่อฟา อัลญิบาลี (2560, 23-26) กล่าวถึงเนื้อหาของกฎหมายอิสลาม สรุปได้ดังนี้

กฎหมายอิสลามมีหลักการวินิจฉัยและอ้างอิงจาก 4 แหล่งสำคัญ ได้แก่

1) คัมภีร์อัล - กุรอาน (Quran) เป็นโองการของอัลลอฮ์ ที่ทรงประทานมาให้กับท่านศาสดามุฮัมมัดเพื่อใช้ควบคุมชาวมุสลิมทุกคน คัมภีร์อัล - กุรอานถือว่าเป็นที่มาของกฎหมายอิสลาม และจะใช้อ้างอิงในการวินิจฉัยข้อสงสัยต่าง ๆ เป็นลำดับแรกและสำคัญที่สุด คำว่า “อัล - กุรอาน” เป็นภาษาอาหรับมาจากรากศัพท์ “เกาะเราะอะฮ์” หมายถึง “อ่าน” อัล - กุรอานเป็นบันทึกคำรัสของอัลลอฮ์ที่ประทานผ่านมลาอิกะฮ์ชื่อญิบรีลมายังศาสดามุฮัมมัด เพื่อมวลมนุษย์และถ่ายทอดให้แก่บรรดาสาวกโดยที่สาวกบางคนทำหน้าที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ถ้อยคำในอัล - กุรอานได้ถูกตรวจทานอยู่ตลอดเวลาในระหว่างที่ศาสดามุฮัมมัดยังมีชีวิตอยู่ คัมภีร์อัล - กุรอานมีประมาณ 6,200 โองการ (ซูเราะฮ์) แบ่งออกเป็น 114 บท (อายะฮ์) ถ้อยคำในแต่ละโองการไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขแม้แต่วอักขระเดียวจนกระทั่งปัจจุบัน

อัล - กุรอานซึ่งเป็นวณะของอัลลอฮ์ถือเป็นแหล่งแรกของความศรัทธาและการปฏิบัติตนของชาวมุสลิม อัล - กุรอาน กำหนดและสอนทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ เช่น ความรู้เรื่องอัลลอฮ์ ชีวิตของมนุษย์ จักรวาล หลักการดำเนินชีวิตที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอัลลอฮ์ และสิ่งทั้งหลายที่อัลลอฮ์ทรงสร้างขึ้น อัล - กุรอานได้ให้แนวทางเพื่อชีวิตที่ดีงามและสังคมที่บริสุทธิ์ยุติธรรม รวมทั้งระบบเศรษฐกิจ การเงิน การคลังที่สอดคล้องตามหลักการของศาสนาอิสลามไว้อย่างครบถ้วน

2) อัล - หะดีษ (Hadis) เป็นแหล่งข้อมูลหมายและคำสอนทางศาสนาอิสลามรองจากอัล - กุรอาน อัล - หะดีษ หรือหะดีษเป็นคำบอกเล่าถึง “สุนนะฮ์” ได้แก่ แบบอย่าง คำสอน และการดำเนินชีวิตทุกอิริยาบถของท่านศาสดามุฮัมมัด รวมถึงสิ่งที่ท่านศาสดายอมรับในการกระทำของผู้อื่น ซึ่งมีสาวกเป็นประจักษ์พยานและจดบันทึกสืบทอดต่อ ๆ มา

3) อัล - อัจญ์มาอ์ เป็นข้อวินิจฉัยที่สอดคล้องกันของนักวิชาการมุสลิมที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปราชญ์ ผู้รอบรู้ และมีคุณธรรมเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายอิสลาม ในกรณีที่ไม่มีข้อบัญญัติกำหนดไว้ในคัมภีร์อัล - กุรอาน หรืออัล - หะดีษอย่างชัดเจน

4) อัล - กียาส เป็นการอนุมานหาแนวปฏิบัติทางกฎหมายอิสลาม โดยอาศัยการเปรียบเทียบกับตัวบทกฎหมายที่ใกล้เคียง และไม่ขัดกับหลักการอันเป็นที่มาของกฎหมายอิสลามทั้ง 3 ประการ ในกรณีที่ไม่มีข้อบัญญัติโดยตรง

3. เอกสารเกี่ยวกับบทบัญญัติคำสอนในศาสนาอิสลาม

เอกสารเกี่ยวกับบทบัญญัติคำสอนในศาสนาอิสลาม ผู้วิจัยสรุปจากเนื้อหาของคัมภีร์อัล - กุรอาน และตำราสำคัญของผู้ทรงคุณวุฒิด้านอิสลามศึกษา ได้แก่ การิม อับดุลเลาะห์ (ม.ป.ป.) อรุณ บุญชม (ม.ป.ป.) (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2535) ดลมนรรัตน์ บากา และแวอูเซ็ง มะแดเฮาะ (2536) บรรจง บินกาซัน (2547) ยูซุฟ นิมะ และสุภัทร ฮาสุวรรณกิจ (2551) มุฮัมมัด มุสตอฟา อัลญิบาลี (2560) ซึ่งจะเรียบเรียงสรุปเป็นหัวข้อตามลำดับความสำคัญดังนี้

3.1 หลักศรัทธาและหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม

หลักศรัทธาและหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลาม แบ่งเป็นหลักศรัทธา 6 ประการและหลักปฏิบัติ 5 ประการ ถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของคำสอนในศาสนาอิสลาม เป็นแนวทางการดำรงชีวิตตามวิถีของชาวมุสลิม ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงระยะสุดท้ายของชีวิต บนพื้นฐานคุณค่าและความเชื่อเกี่ยวกับการมีชีวิตในโลกปัจจุบันการมีชีวิตในโลก

1) หลักศรัทธา 6 ประการ

หลักคำสอนเรื่องหลักศรัทธาในอิสลามมี 6 ประการ เป็นบัญญัติคำสอนสำคัญอันดับแรกที่ชาวมุสลิมต้องศรัทธา เชื่อมั่นอย่างบริสุทธิ์ใจ และไม่สงสัยหรือคลงแคลงใจใด ๆ

ความสมบูรณ์ของการเป็นมุสลิมเบื้องต้น ขึ้นอยู่กับการยึดมั่นในหลักการศรัทธาทั้ง 6 ซึ่งเรียกว่ารูกนอ์มาน ได้แก่

1.1) หลักศรัทธาในอัลลอฮ์ ชาวมุสลิมต้องศรัทธาในอัลลอฮ์โดยยึดมั่นว่าเป็นพระเจ้าสูงสุดเพียงพระองค์เดียว การศรัทธาในอัลลอฮ์เป็นหัวใจของการเป็นมุสลิม โดยพระนามอัลลอฮ์ปรากฏในคัมภีร์อัล - กุรอานมากกว่า 1,250 ครั้ง

1.2) หลักศรัทธาในบรรดามลาอิกะฮ์ มลาอิกะฮ์ เป็นทูตหรือสิ่งลึกลับที่อัลลอฮ์ทรงสร้างขึ้น มีคุณลักษณะเฉพาะ เช่น ไม่กิน ไม่ดื่ม ไม่มีเพศ ไม่ขัดขืนคำสั่งของอัลลอฮ์ มนุษย์ไม่อาจเห็นรูปร่างหรือตัวตนที่แท้จริงของมลาอิกะฮ์ได้ มลาอิกะฮ์แต่ละตนจะมีหน้าที่เฉพาะที่ได้รับมอบหมายจากอัลลอฮ์ เช่น มลาอิกะฮ์ชื่อญิบรีล หรือญิบรีล ทำหน้าที่การนำโองการจากอัลลอฮ์มาถ่ายทอดให้แก่ศาสดามุฮัมมัดได้ทราบ เพื่อประกาศต่อไป มลาอิกะฮ์บางตนทำหน้าที่บันทึกบาป บุญ ของบุคคลแต่ละคน บางตนมีหน้าที่นำวิญญาณมนุษย์ออกจากร่างเมื่อเสียชีวิต เป็นต้น

1.3) หลักศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ คัมภีร์อัล - กุรอานไม่ใช่คัมภีร์เล่มเดียวในศาสนาอิสลาม ยังมีคัมภีร์เล่มอื่น ๆ ที่ศาสดาในยุคก่อนศาสดามุฮัมมัดได้รับจากอัลลอฮ์ เช่น ศาสดาดาวูด ได้รับการประทานคัมภีร์ชะบูร ศาสดามูซา ได้รับการประทานคัมภีร์เตารอต ศาสดาอิซา ได้รับการประทานคัมภีร์อินญีล ตามลำดับก่อนที่ศาสดามุฮัมมัด ซึ่งเป็นศาสดาคนสุดท้ายในศาสนาอิสลามจะได้รับการประทานคัมภีร์อัล - กุรอาน คัมภีร์อัล-กุรอาน จึงเป็นคัมภีร์ฉบับสุดท้ายที่อัลลอฮ์ ประทานมายังมนุษยชาติผ่านทางท่านศาสดามุฮัมมัด เป็นภาษาอาหรับซึ่งมุสลิมทั่วโลกยึดถือเป็นบัญญัติคำสอนในการดำเนินชีวิต คัมภีร์อัล - กุรอานไม่มีการสังคายนา ไม่มีการปรับปรุงแก้ไข จนกระทั่งถึงปัจจุบัน

1.4) หลักศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูต ศาสนทูตแตกต่างจากศาสดา เนื่องจากศาสดาทุกคนไม่ได้รับการรับรองว่าเป็นศาสนทูต ชาวมุสลิมต้องศรัทธาต่อบรรดาศาสนทูตของอัลลอฮ์ ได้แก่ อาดัม นูฮ อิบรอฮีม อิสมาเอล อิสรัก ยะกูบ มูซา อีซา และศาสนทูตคนสุดท้ายคือมุฮัมมัด นอกจากนี้ชาวมุสลิมยังศรัทธาว่าศาสดามุฮัมมัด คือศาสดาคนสุดท้ายจะไม่มีศาสดาใดเกิดขึ้นอีกจนกระทั่งวันสิ้นโลก

1.5) หลักศรัทธาในวันพิพากษา ชาวมุสลิมต้องศรัทธาว่าจักรวาลโลก และสิ่งต่าง ๆ ที่อัลลอฮ์ทรงสร้างจะถึงวาระสุดท้ายในวันสิ้นโลกตามที่อัลลอฮ์ทรงกำหนดไว้อย่างแน่นอน แต่ไม่มีผู้ใดทราบว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด ในวันนั้นทุกคนต้องได้รับการพิพากษาจากอัลลอฮ์ และรับผลตอบแทนของแต่ละคน อาจเป็นสวรรค์หรือนรกตามความประพฤติที่ได้กระทำไว้

1.6) หลักศรัทธาในกฎการกำหนดสถานการณื หรือกฎสภาพการณื กฎสภาพการณื คือระเบียบอันรัดกุมที่อัลลอฮ์ทรงกำหนดไว้แก่สิ่งต่าง ๆ ในจักรวาล รวมถึงชีวิตมนุษย์ จำแนกได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ กฎที่ตายตัวเมื่อประสพกับผู้ใดแล้วหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุก

อย่างดำเนินไปตามพระประสงค์ เช่น การเกิดชาติพันธุ์ เชื้อสาย เป็นต้น และกฎที่ไม่ตายตัวโดยดำเนินไปตามความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล กิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในดุลยพินิจของมนุษย์ที่จะใช้สติปัญญาที่อัลลอฮ์ประทานมาเลือกปฏิบัติตามข้อห้ามต่าง ๆ

2) หลักปฏิบัติ 5 ประการ

หลักคำสอนเรื่องหลักปฏิบัติในอิสลามมี 5 ประการ เรียกว่า “รুকนอิสลาม” เป็นสิ่งที่ชาวมุสลิมต้องปฏิบัติสืบเนื่องจากหลักศรัทธา ได้แก่

2.1) การปฏิญาณตน หลักปฏิบัติประการแรกถือได้ว่าเป็นหัวใจของการเป็นมุสลิม เนื่องจากผู้ที่เข้ารับอิสลามหรือเริ่มต้นการเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์จะต้องกล่าวคำปฏิญาณตนว่า “ลาอิลาฮะอิลลัลลอฮ์ มุฮัมมาตุร่อซูลุลลอฮ์” หมายถึง “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์และมุฮัมมัดคือศาสนทูตของอัลลอฮ์” เป็นหลักปฏิบัติที่สรุปมาจากหลักความศรัทธาที่สำคัญ 2 ประการ การศรัทธาในอัลลอฮ์ พระดำรัสของพระองค์คือคัมภีร์อัล - กุรอาน และการศรัทธาในท่านศาสดามุฮัมมัด แบบฉบับของท่านคือซุนนะห์ คำปฏิญาณตนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มุสลิมยอมยึดมั่นในอัลลอฮ์ และถือเป็นผู้เจ้าสูงสุดเพียงพระองค์เดียว ห้ามกราบไหว้ บูชา หรือถือสิ่งอื่นใดเป็นภาคีของพระองค์ ศาสนาอิสลามจึงห้ามไม่ให้ถือวัตถุ บุคคล หรือสัญลักษณ์ใด ๆ เป็นที่สักการะ และบูชา

2.2) การนมาซ (ละหมาด) การนมาซหรือละหมาดเป็นศาสนกิจเพื่อแสดงความเคารพต่อองค์อัลลอฮ์ ทั้งทางร่างกายและจิตวิญญาณ ถือเป็นบัญญัติคำสอนที่มุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย และจะต้องปฏิบัติตั้งแต่บรรลุนิติภาวะ คือหญิงตั้งแต่เริ่มมีรอบเดือนและชายเมื่อเข้าสู่ความเป็นหนุ่มจนถึงวันสุดท้ายของชีวิต การละหมาดฟัรฎู (ภาคบังคับ) ถือเป็นพื้นฐานในชีวิตประจำวันของมุสลิม ได้แก่ ละหมาดวันละ 5 เวลา คือ เวลารุ่งอรุณ เรียกว่าละหมาดศุบฮี เวลาบ่ายเรียกว่าละหมาดซุฮรี เวลาเย็นเรียกว่าละหมาดอัศรี เวลาพลบค่ำ เรียกว่าละหมาดมัฆริบ เวลากลางคืนเรียกว่าละหมาดอิฮาอ์ ข้อบังคับก่อนทำการละหมาดมีดังนี้ ผู้ละหมาดต้องชำระล้างร่างกายให้สะอาดจากหยาตซ์เล็ก (คือไม่ได้อาบน้ำละหมาด) หากไม่มีน้ำละหมาดต้องอาบน้ำละหมาดเสียก่อน และหยาตซ์ใหญ่ (ที่มีหยาตซ์ใหญ่คือสตรีที่มีรอบเดือนหรือมีเลือดหลังการคลอดบุตรหญิงหรือชายที่มีเพศสัมพันธ์และยังมิได้อาบน้ำยกหยาตซ์) ต้องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด ปราศจากสิ่งเปรอะเปื้อน สำหรับชายอย่างน้อยปิดร่างกายให้เหนือสะดือขึ้นไป และต่ำลงมาให้เลยเข่า สำหรับหญิงทั่วไปให้ปกปิดทั่วร่างกายนอกจากใบหน้าและฝ่ามือทั้งสองข้าง สถานที่ละหมาดจะปฏิบัติที่ไหนก็ได้ ขอให้เป็นที่สะอาด โดยทั่วไปมักละหมาดในซมัสยิดเนื่องจากถือว่าเป็นบ้านของอัลลอฮ์ การละหมาดที่ถูกต้องให้เข้าสู่เวลาแน่นอนของละหมาดนั้น ๆ ก่อน ต้องหันไปทางกิบลัต ณ นครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย โดยมุสลิมในประเทศไทยจะหันหน้าไปทางทิศตะวันตก

2.3) การถือศีลอด การถือศีลอดเป็นการงดรับประทาน งดดื่ม งดการมีเพศสัมพันธ์ สวรรมตน และศึกษาคัมภีร์อัล - กุรอานเป็นพิเศษ ตั้งแต่ปรากฏแสงอาทิตย์จน

พระอาทิตย์ขอบฟ้า เป็นบทบัญญัติคำสอนภาคบังคับสำหรับมุสลิมทุกคนที่บรรลุนิติภาวะ และสภาพร่างกายที่สามารถถือศีลอดได้ ในรอบปีหนึ่ง ๆ ทั้งชายหญิงทุกฐานะต่อเนื่องกันเป็นเวลา 1 เดือน คือเดือนที่ 9 ของฮิจเราะห์ศักราช ซึ่งเรียกว่าเดือนรอมฎอนตามปฏิทินอิสลาม ซึ่งนับตามจันทรคติ การถือศีลอดเป็นกิจกรรมอันสำคัญในการเชื่อฟังต่ออัลลอฮ์ บุคคลที่ได้รับการยกเว้นการถือศีลอด ได้แก่ เด็กที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้ที่ขาดสติสัมปชัญญะ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรังที่แพทย์วินิจฉัยว่ารักษาไม่หายขาด หรือป่วยโรคทั่วไปแต่อยู่ในสภาพไม่ปกติ หากถือศีลอดแล้วจะเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ หญิงมีครรภ์และแม่ลูกอ่อนที่ให้นมแก่ทารกหรือแม่นม หญิงขณะมีรอบเดือนและหลังคลอดบุตร ผู้ที่อยู่ในระหว่างการเดินทาง มีความยากลำบากในการเดินทาง รวมถึงผู้ที่ทำงานหนักซึ่งขึ้นอยู่กับดุลยพินิจ ความซื่อสัตย์ และศรัทธาของผู้นั้นเองว่าจะสามารถถือศีลอดได้หรือไม่ บุคคลเหล่านี้เมื่อพ้นจากภาวะความจำเป็นต่าง ๆ ให้ถือศีลอดชดใช้ตามจำนวนวันที่ขาดในช่วงระยะ 11 เดือนก่อนที่เดือนรอมฎอนของปีใหม่จะมาถึง สำหรับการบริโภคนั้นให้งดเมื่อจวนได้เวลาต้องงดให้รับบริโภค เมื่อหมดเวลางดบริโภคและกระทำได้ตั้งแต่ดวงอาทิตย์ตกไปจนดวงอาทิตย์ขึ้น การแก้ศีลอดนั้นสิ่งที่ท่านศาสดามุฮัมมัด ได้ปฏิบัติไว้เป็นแนวทางคือการรับประทานผลอินทผลัม 1-3 ผล แล้วดื่มน้ำอุ่นแทนน้ำเย็นก่อนที่จะรับประทานอาหารหนักต่อไป

2.4) การจ่ายชะกาต การจ่ายชะกาตเป็นการออกทรัพย์สินที่มีปริมาณถึงพิกัดตามอัตรากำหนดให้แก่ผู้มีสิทธิ 8 ประเภท ได้แก่ ผู้ยากจน ผู้ที่รับอิสลามใหม่ ผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว เป็นต้น ทรัพย์สินที่นำมาจ่ายชะกาตที่เป็นทอง เงินสด เรียกว่าชะกาตมาล (ชะกาตทรัพย์สิน) หากเป็นธัญพืช หรือมูลค่าธัญพืชเป็นเงิน จะใช้การเทียบด้วยจำนวนทรัพย์สินที่มีค่า 85 กรัมของทอง และทรัพย์สินดังกล่าวมีอายุครอบครองหนึ่งปี จะต้องจ่ายออกไปร้อยละ 2.5 ในส่วนของทรัพย์สินต้องการบริจาทานที่ไม่ใช่ชะกาตจะเรียกว่าอินฟาก สามารถบริจาคได้มากกว่าที่ต้องการซึ่งในศาสนาอิสลามถือว่าเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญรองลงมาจากการละหมาด การจ่ายชะกาตเป็นการขัดเกลาจิตใจ ฝึกความเสียสละ นอกจากนี้ยังมีชะกาตอีกชนิดหนึ่ง เรียกว่าชะกาตฟิฏเราะฮ์ เป็นการบริจาคข้าวสาร มุสลิมทุกคนต้องจ่ายชะกาตฟิฏเราะฮ์ในวันสิ้นสุดของการถือศีลอด เดือนรอมฎอน เพื่อช่วยให้ผู้ยากจนขัดสนได้มีปัจจัยสำหรับริเริ่มเริ่มในเทศกาลหลังสิ้นเดือนถือศีลอด ที่เรียกว่าอีดิลฟิตรี

2.5) การประกอบพิธีฮัจญ์ การทำฮัจญ์เป็นการจาริกไปประกอบศาสนพิธี ณ สถานศักดิ์สิทธิ์แห่งนครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ฮัจญ์เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่มีความพร้อมทั้งด้านสุขภาพร่างกาย สติสัมปชัญญะ และมีค่าใช้จ่ายเพียงพอไปประกอบพิธีอย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต โดยต้องไม่ทำให้เกิดหนี้สินและสร้างความลำบากแก่คนในครอบครัว การประกอบพิธีฮัจญ์จะกระทำในเดือนที่ 12 ในปฏิทินอิสลามของทุกปี

3) การกำเนิดมนุษย์ตามหลักศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามระบุว่ามนุษย์คือสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงสร้างขึ้น เช่นเดียวกับสิ่งต่าง ๆ ในจักรวาล อัลลอฮ์ทรงประทานกฎศีลธรรมแก่มนุษย์ หากทำตามก็จะได้ผลดีตอบแทน หากฝ่าฝืนก็จะได้รับโทษ ทั้งนี้มนุษย์สามารถเลือกกระทำหรือปฏิเสธกฎศีลธรรม และต้องรับผิดชอบต่อการเลือกของตนนั้น อัลลอฮ์ได้ประทานสติปัญญาแก่มนุษย์ และได้ส่งศาสดามาชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติตน การดำเนินชีวิตให้แก่มนุษย์ ในหลักศาสนาอิสลามระบุว่ามนุษย์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ร่างกายและวิญญาณ โดยชีวิตมนุษย์แบ่งเป็น 5 ช่วง คือ เริ่มตั้งแต่การกำเนิดวิญญาณ ชีวิตในครรภ์ ชีวิตในโลกนี้ ชีวิตในโลกหลังความตาย (ชีวิตในสุสาน) และชีวิตในวันฟื้นคืนชีพดังนี้

3.1) ช่วงกำเนิดวิญญาณ (รูห์หรืออวัยวะ) เป็นช่วงที่วิญญาณของมนุษย์กำเนิดครั้งแรก วิญญาณของมนุษย์ในช่วงกำเนิดครั้งแรกนี้ต่างได้ให้คำมั่นสัญญาและปฏิญาณตนยอมรับในความมีอยู่และเอกภาพของอัลลอฮ์ และจะภักดี ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระองค์อย่างสมบูรณ์ วิญญาณของมนุษย์เริ่มมีเมื่อใด มีมาอย่างไร และอยู่ที่ไหนเป็นอำนาจและความรอบรู้ของอัลลอฮ์เพียงผู้เดียวเท่านั้น

3.2) ช่วงชีวิตในครรภ์ เป็นช่วงชีวิตของมนุษย์ระยะต่อจากช่วงกำเนิดวิญญาณ มีระยะเวลา 9 เดือน โดยกระบวนการกำเนิดชีวิตมนุษย์ในครรภ์นั้น 40 วันแรกเป็นภาวะของเชื้อที่เริ่มก่อตัวจากการปฏิสนธิ เรียกว่า นูฎพะฮ์ (เม็ด) 40 วันต่อมาจะมีลักษณะเป็นเลือดก้อนหนึ่งหลังจากนั้นอีก 40 วันเป็นเวลาตั้งครรรภ์ เมื่อครรรภ์มีอายุ 4 เดือนมลาอิกะฮ์จะมาเป่าวิญญาณพร้อมได้บันทึกกำหนดเกี่ยวกับปัจจัยยังชีพ อายุขัย การปฏิบัติในศาสนา และชะตาของเด็กในครรภ์

3.3) ช่วงชีวิตในโลกปัจจุบัน (ดุนยา) ช่วงนี้เริ่มต้นตั้งแต่มนุษย์คลอดออกจากครรภ์มารดา ถือเป็นช่วงชีวิตทางโลกของมนุษย์ แต่ละคนจะมีกำหนดระยะเวลาไม่เท่ากันอาจตั้งแต่ 1 วินาทีจนถึงมากกว่า 100 ปี การกำหนดอายุของมนุษย์อัลลอฮ์เป็นผู้กำหนดไว้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ช่วงชีวิตในโลกปัจจุบันของมนุษย์ต้องรับสภาพตามกำหนดของอัลลอฮ์ ศาสนาอิสลามสอนว่าโลกปัจจุบันเป็นเพียงช่วงหนึ่งของชีวิตก่อนชีวิตในอนาคตอีกสองโลก ซึ่งเป็นโลกแห่งการรับผลการกระทำที่มนุษย์เคยปฏิบัติในโลกปัจจุบัน คือโลกสุสานและปรโลก ความดีและความชั่วของมนุษย์ในโลกปัจจุบันจะได้รับการบันทึกโดยมลาอิกะฮ์ ด้วยเหตุนี้ศาสนาอิสลามจึงย้ำให้มนุษย์ประกอบ ความดีตามที่อัลลอฮ์ทรงชี้แนะไว้ในอัล - กุรอาน

3.4) ช่วงชีวิตในโลกหลังความตาย (บัรซัค) เมื่อมนุษย์เสียชีวิต ในศาสนาอิสลามถือว่าการสิ้นสุดของร่างกาย อันเป็นส่วนหนึ่งของรูปธรรม แต่วิญญาณของมนุษย์จะยังอยู่ในโลกหลังความตาย เริ่มตั้งแต่วันที่เสียชีวิตจนถึงวันที่มนุษย์ถูกปลุกให้ฟื้นขึ้นมาใหม่ในวันกิยามะฮ์ หรือวันสิ้นโลก โลกหลังความตายอยู่กึ่งกลางระหว่างชีวิตในโลกปัจจุบันกับชีวิตหลังความตาย เป็นโลกแห่งการตอบแทนการกระทำของมนุษย์ในระดับหนึ่ง เมื่อมนุษย์เสียชีวิตลงและร่างถูกฝัง วิญญาณทุกดวงยังคงอยู่โดยไม่ได้เวียนว่ายตายเกิด เพื่อรับผลการกระทำจากการใช้ชีวิตในโลกปัจจุบัน หากมนุษย์ผู้นั้นประพฤติดีจะได้รับรางวัล และหากกระทำความผิดก็จะถูกลงโทษ ก่อนถึงวันฟื้นคืนชีพ

3.5) ช่วงชีวิตในวันฟื้นคืนชีพ (กียามะฮ์) หรือวันอวสาน (อาคีเราะฮ์) มนุษย์จะฟื้นคืนชีพอีกครั้งหลังจากโลกปัจจุบันและโลกหลังความตายสิ้นสุดลง อัลลอฮ์จะทรงเนรมิตโลกใหม่และให้ชีวิตฟื้นขึ้นใหม่เพื่อรับการพิพากษา และผลตอบแทนการกระทำความดี ความชั่วของคนแต่ละคนที่เคยประกอบไว้ในขณะที่มีชีวิตอยู่

4) ร่างกายและจิตใจตามหลักศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามมีความเชื่อว่าอัลลอฮ์ทรงสร้างมนุษย์ขึ้นมาประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ร่างกาย และจิตใจ หรือวิญญาณ ส่วนจิตใจนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์โลกอื่น ๆ เป็นพิเศษ ดังนั้นชาวมุสลิมจึงให้ความสำคัญกับจิตใจที่อยู่ภายในมากกว่าส่วนของร่างกายภายนอก มุสลิมมีความเชื่อว่าถ้าจิตใจบริสุทธิ์และยึดถือในแนวทางของอัลลอฮ์ จะส่งผลให้ร่างกายมีความสุข สุขภาพแข็งแรง ปราศจากโรคตามไปด้วย แต่หากจิตใจไม่เชื่อมั่นศรัทธาในอัลลอฮ์ ไม่ปฏิบัติตามหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม จะส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจตามมา ดังนั้นในระบบความคิดของชาวมุสลิมปัญหาทางด้านจิตใจ เช่น โรควิตกกังวล (anxiety disorder) โรคซึมเศร้า (depression) ไม่ได้มีสาเหตุมาจากความผิดปกติของสารสื่อประสาทในสมอง (neurotransmitter) ตามทฤษฎีความเชื่อทางการแพทย์ปัจจุบัน แต่มีสาเหตุมาจากการขาดความเชื่อมั่น เรื่องความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และวิถีทางของศาสนาอิสลาม การรักษาจึงไม่ได้อยู่ที่การให้ยาเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสอนเพื่อน้อมนำให้จิตใจกลับมาอยู่ในวิถีทางที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามนั่นเอง

ความเจ็บป่วยทางด้านร่างกาย ศาสนาอิสลามระบุว่าเกิดการเกิดโรคหรือความเจ็บป่วยเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงกำหนดมาเพื่อเป็นบททดสอบว่าจิตใจของมนุษย์มีความยึดมั่นในวิถีทางของอิสลามมากเพียงใด หากมีความอดทนและยึดมั่นต่ออัลลอฮ์ จนกระทั่งสามารถผ่านพ้นความเจ็บป่วยนั้นไปได้ก็เปรียบเสมือนเป็นการชำระล้างบาปของมนุษย์ผู้นั้น การมีสุขภาพดีในความหมายของชาวมุสลิมมีทั้งความเข้มแข็งภายในด้านจิตใจและเข้มแข็งภายนอกทางด้านร่างกาย ซึ่งขึ้นอยู่กับความศรัทธาต่ออัลลอฮ์ และการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาอิสลาม

5) ความตายตามหลักศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามสอนว่าความไม่ได้เป็นความทุกข์การพันทุกข์หรือเป็นการเพิ่มทุกข์ แต่การตายคือการกลับไปสู่อัลลอฮ์ ดังข้อความในคัมภีร์อัล - กุรอาน ความว่า

“แท้จริงเราเป็นลัทธิของอัลลอฮ์ และแท้จริงเราต้องคืนกลับไปหาพระองค์”

(2: 156)

ดังนั้นความตายคือการเปลี่ยนสถานะของมนุษย์ ไปสู่การมีชีวิตในโลกต่อไป เหมือนกับการเกิดซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงชีวิตภายในครุฑมารดาสู่การมีชีวิตนอกครุฑมารดา เป็นการเปลี่ยนแปลงชีวิตจากการที่ต้องพึ่งร่างกายไปสู่การมีชีวิตที่ไม่มีร่างกาย จากชีวิตที่ต้องการสิ่งต่าง

ๆ ไปสู่ชีวิตที่ไม่ต้องอาศัยปัจจัยยังชีพ ความตายจึงเปรียบเสมือนประตูที่ก้าวผ่านจากชีวิตหนึ่งไปสู่อีกชีวิตหนึ่ง ซึ่งเป็นชีวิตนิรันดร์ ความตายทำให้มนุษย์สมบูรณ์ด้วยเหตุนี้ เมื่อวาระของความตายมาถึงอย่างแน่ชัดการพยายามหนีหรือปฏิเสธความตายเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ความตายในศาสนาอิสลามเป็นภาวะที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุกคนต้องเผชิญและยอมรับเพราะเป็นความประสงค์ของอัลลอฮ์ ศาสนาอิสลามห้ามไม่ให้มนุษย์ฆ่าตัวตาย แต่ทุกคนต้องรำลึกถึงความตายอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้เตรียมตัวเตรียมใจรับความจริงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ พร้อมทั้งจะกลับไปสู่อัลลอฮ์ ศาสนาอิสลามได้ชี้แจงเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับความตายดังนี้

- 5.1) อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงกำหนดให้มนุษย์เกิดและให้มนุษย์ตาย
- 5.2) อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงกำหนดอายุขัยของมนุษย์
- 5.3) มนุษย์ไม่สามารถทราบล่วงหน้าว่าเขาจะตายเมื่อใด
- 5.4) มนุษย์ต้องรำลึกถึงความตายให้มากดังที่ศาสนามุฮัมมัด ได้

กล่าวว่า

“ท่านทั้งหลายจงรำลึกถึงความตายให้มาก ๆ ” (รายงานโดยติรมีซีและนาซาอี)

- 5.5) ความตายเป็นข่าวดีและความสบายใจสำหรับชาวมุสลิม

6) การจัดการศพในศาสนาอิสลาม

เมื่อได้รับข่าวการตาย ชาวมุสลิมจะกล่าวว่า “อินนาลิลลาฮิเวอินนาอิลัยฮิ รอญูอน” หมายถึง “แท้จริงเราเป็นกรรมสิทธิ์ของอัลลอฮ์ และยังพระองค์ที่เราต้องคืนกลับ” หลังจากนั้นจะไปเยี่ยมครอบครัวหรือญาติของผู้ตาย และร่วมพิธีละหมาดให้แก่ผู้ตาย ซึ่งเรียกว่าละหมาดญะนาซะฮ์ จากนั้นจะไปส่งศพที่กุโบร์หรือสุสานเพื่อฝังศพ เมื่อมีการตายเกิดขึ้นศาสนาอิสลามได้กำหนดให้ญาติใกล้ชิดหรือครอบครัวของผู้ตายจัดการเรื่องฝังศพให้เสร็จเรียบร้อยโดยเร็ว และประหยัดที่สุด ทั้งนี้เพื่อที่จะไม่เป็นภาระและสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ และให้ผู้ตายได้รับผลตอบแทนที่ดีในโลกหลังความตาย พิธีศพ (มัยยิต) ของชาวมุสลิมจะเสร็จสิ้นภายใน 24 ชั่วโมงหลังการตาย เงื่อนไขและขั้นตอนสำคัญในการจัดการเกี่ยวกับศพมีดังนี้

6.1) อาบน้ำศพ เป็นการอาบน้ำทำความสะอาดศพทั่วทั้งร่างกาย โดยศพชายก็ให้ญาติที่เป็นผู้ชายเป็นผู้อาบน้ำศพ และศพหญิงก็ให้ญาติที่เป็นผู้หญิงอาบน้ำศพ

6.2) ท่อศพด้วยผ้า (กะฟีน)

6.3) ละหมาดให้ศพ (ละหมาดญะนาซะฮ์)

6.4) แבקศฟไปยงสูสาน (กูโบร์)

6.5) ขุดหลุมศฟ

6.6) ผังศฟ วางศฟให้อนตะแคงขวา ผินหน้าศฟไปทางกิบลัต การผังศฟในเวลากลางคืนไม่เป็นที่ต้องห้ามแต่ประการใด แต่ไม่นิยมกระทำเนื่องจากไม่สะดวก เนื่องจากสุสานส่วนใหญ่ไม่มีไฟฟ้าส่องสว่าง

6.7) ศาสนาอิสลามได้กำหนดให้มีการไปเยี่ยมเพื่อปลอบใจญาติผู้ตาย โดยต้องปฏิบัติอย่างนุ่มนวล ให้เกียรติ และจะต้องไม่ให้ศฟเป็นที่เปิดเผยในสภาพอูจาตหรืออนาจาร นอกจากนี้ศาสนาอิสลามยังไม่อนุญาตให้เผาศฟเนื่องจากไฟเป็นสิ่งที่ใช้สำหรับลงโทษผู้ทำบาปในนรก ชาวมุสลิมต้องให้เกียรติศฟไม่ว่าเป็นศฟของผู้ใดก็ตาม แต่มีขอบเขตในกรณีนี้ การเข้าร่วมพิธีฌาปนกิจศฟของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ เช่น การพนมมือระหว่างพระสวด การจุดธูปเทียน เคารพศฟ หรือการวางดอกไม้จันทน์ และอื่น ๆ ไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากขัดกับบทบัญญัติในศาสนาอิสลาม หากมุสลิมเข้าไปร่วมแสดงความเสียใจและเยี่ยมเยียนครอบครัวของผู้ตายต่างศาสนา รวมทั้งการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ สามารถกระทำได้ และการยื่นให้เกียรติแก่ศฟในขณะที่ศฟถูกแบกผ่านมาเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ เพราะศาสนามุฮัมมัดเคยปฏิบัติ

ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นหลักคำสอนของศาสนาอิสลามภาคบังคับที่ชาวมุสลิมทุกคนต้องเรียนรู้ทั้งจากระบบการสอนศาสนาอิสลามและจากผู้รู้ในชุมชนตามท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต และเป็นกรอบแนวคิดในการปฏิบัติตนในสถานการณ์ต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าคำสอนของศาสนาอิสลามดังกล่าวมีลักษณะที่โดดเด่น สะท้อนถึงอัตลักษณ์สำคัญของศาสนาอิสลามและชาวมุสลิม ที่มีศรัทธาเข้มแข็งต่ออัลลอฮ์ มีรากฐานทางความคิดที่มั่นคง ชัดเจน การวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบว่าวรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลามในฐานะเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารคำสอนของศาสนาอิสลาม มีลักษณะเด่นและบทบาทอย่างไรในการธำรงคำสอน และโน้มน้าวใจผู้อ่านให้เข้าถึงแก่นคำสอนทางศาสนาในสังคมที่มีความซับซ้อนทางวัฒนธรรมสมัยใหม่อย่างกรุงเทพมหานคร

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน

คำสอนและวรรณกรรมคำสอนเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาอย่างหนึ่ง มีลักษณะตรงกับนิยามความหมายของคติชน (Folk Lore) ที่อลัน (Alan, D. 1980, 4) ได้กำหนดไว้โดยแยกอธิบายเป็น 2 คำ ได้แก่ Folk หมายถึง กลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งที่มีประเพณีเป็นของตนเองและมีลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ร่วมกันอย่างน้อย 1 ประการ และ Lore หมายถึง เรื่องราวหรือองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดสืบต่อมาโดยใช้ถ้อยคำ จากคำนิยามนี้วรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จึงถือเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยา เนื่องจากมีทั้ง Folk อันได้แก่กลุ่มชาวมุสลิมที่มีประเพณีเป็นของตนเอง เช่น เทศกาลฮารีรายา ตรุษอีดิลฟิตรี ตรุษอีดิลอัฎฮา การนิกะฮ์ เป็นต้น มีเอกลักษณ์ทางศาสนา

ร่วมกัน และ Lore ได้แก่ หลักคำสอนที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาโดยใช้ถ้อยคำ เมื่อเวลาผ่านไปคำสอนเหล่านี้ได้รับความนิยมแพร่หลายจนพัฒนาเป็นวรรณกรรมคำสอนในที่สุด

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาททางสังคมของวรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลาม ในวารสารมุสลิม กทม. นิวส์ ซึ่งเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยา ผู้วิจัยจึงรวบรวมเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน (Functions of Folklore) เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และเป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยต่อไป

บาสคอม (Bascom, W. 1965, 279-298) เป็นผู้นำเสนอทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน (Functions of Folklore) บาสคอมเขียนบทความเรื่อง “ Four Function of Folklore” มีเนื้อหาวิเคราะห์ผลงานชิ้นสำคัญของมาลินอฟสกี (Malinowsk, B.) เรื่อง “Myth in Primitive Psychology” บาสคอมใช้ข้อมูลทางคติชนวิทยา เช่น ภาชิต สำนักวน ปริศนาคำทาย เพลงพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน มาขยายแนวคิดด้านบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจนขึ้น เขาอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางสังคมและบทบาทหน้าที่ของคติชนต่อสังคมไว้อย่างละเอียด สรุปได้ว่าข้อมูลทางคติชนวิทยามีบทบาททางสังคมกว้าง ๆ 4 ประการ ได้แก่

1) สร้างความเพลิดเพลิน ซึ่งสามารถจำแนกรายละเอียดย่อย ๆ ได้อีกกว่าเป็นความเพลิดเพลินจากจินตนาการที่โลดโผน หรือการใช้เป็นกลไกทางจิตเพื่อหลบเลี่ยงความจริงในสังคม แสดงให้เห็นว่าคติชนได้ทำหน้าที่เป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของมนุษย์

2) ยืนยันความสำคัญของพิธีกรรมที่เติมเต็มวัฒนธรรมทำให้วัฒนธรรมสมบูรณ์

3) ให้การศึกษา กลุ่มเกลา และขัดเกลาทางสังคม

4) รักษาปัทสนทางสังคม

นอกจากนี้บาสคอมยังกล่าวสรุปไว้ในตอนท้ายบทความว่า สามารถแยกย่อยบทบาทลงได้อีกหรือรวมเป็นบทบาทเดียวคือบทบาทในการรักษาเสถียรภาพทางวัฒนธรรม (maintain the stability of culture)

จากคำกล่าวของบาสคอมข้างต้น แสดงถึงความยืดหยุ่นของทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน ผู้วิจัยจะต้องมีทักษะในการนำทฤษฎีนี้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับข้อมูลแต่ละประเภทด้วย ดังที่วาริต เจริญราษฎร์ (2563, 42) กล่าวถึงแนวทางการนำทฤษฎีนี้ไปใช้ในการวิจัยทางภาษาไทยว่า ผู้วิจัยสามารถใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทและบริบททางสังคม เพื่อวิเคราะห์ว่าคติชนของกลุ่มชนในฐานะที่เป็นข้อมูลทางวัฒนธรรม มีบทบาทและหน้าที่ตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมของมนุษย์ และสร้างความมั่นคงให้ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม

ของกลุ่มชนนั้น ๆ ในลักษณะใด จากการศึกษาพบว่า มีผู้สนใจนำทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชน มาเป็นแนวทางการวิจัยในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

สุกัญญา สุจฉายา (2522) วิจัยเรื่อง “เพลงปฏิพากย์ : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิเคราะห์” ผลการวิจัยพบว่า เพลงปฏิพากย์มีบทบาทต่อสังคมไทย 6 ประการ ได้แก่ สร้างความบันเทิง สร้างความสามัคคีในชุมชน ให้การศึกษา ระบายความแค้นจากกฎเกณฑ์ ประเพณี และค่านิยมบางประการ โดยเฉพาะการแสดงออกเรื่องเพศ ระบายความแค้นจากภาวะเศรษฐกิจและสังคม และบันทึกเหตุการณ์วิพากษ์วิจารณ์สังคม

สุกัญญา สุจฉายา (2544) วิจัยเรื่อง “วัฒนธรรมข้าวของชนชาติไท : ภาพสะท้อนจากตำนานนิทานเพลง” การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากพิธีขอฝนของชนชาติไท 5 กลุ่ม ได้แก่ ไทดำ-ไทขาว-ไทลื้อ-ไทลาว-ไทขิ่นเชียงตุง และไทใหญ่เมืองขอน ผลการวิจัยพบว่า นอกจากพิธีขอฝนที่จัดขึ้นเป็นประจำส่วนใหญ่มักจะแฝงอยู่ในพิธีกรรมอื่น ๆ ของเมือง มากกว่าจะจัดขึ้นเพื่อขอฝนโดยตรงแล้ว พิธีขอฝนยังมีบทบาทในการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ชุมชน ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นว่าจะมีพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ในฤดูกาลผลิตที่กำลังจะเริ่มขึ้น

สุกัญญา สุจฉายา และนันทิยา สว่างวุฒิธรรม (2545) วิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ของชาวคลองภูมิ เขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีสงกรานต์ของชาวสวนคลองภูมิมีบทบาทในการแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชน เพราะเป็นประเพณีเดียวที่ชาวคลองภูมิดั้งเดิม 54 ตระกูล เป็นผู้นำในการจัดอย่างต่อเนื่องตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งแต่เดิมประเพณีนี้มีบทบาทในการสร้างความสามัคคีในหมู่ญาติเท่านั้น ต่อมาจึงได้ขยายบทบาทเพื่อชุมชน รวมไปถึงคนนอกที่ย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่ด้วย

ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ (2549) วิจัยเรื่อง “กาละเกต : พระโพธิสัตว์ในอุดมคติและเจ้าพ่อโลกทัศน์ของไทยพวน” ผลการวิจัยพบว่า กาละเกตเป็นตัวละครในนิทานชาดกไทยพวน และเป็นตัวละครในอุดมคติที่มีบทบาทในสังคมของชาวไทยพวน โดยชาวไทยพวนใช้กุศโลบายนำกาละเกตมาเป็นเงื่อนไขในการหลีกเลี่ยงการเกณฑ์แรงงานที่เข้มงวดจากรัฐบาลไทยมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ละนำมาผนวกเข้ากับหลักปฏิบัติในพุทธศาสนาได้อย่างกลมกลืน รัฐบาลไทยไม่สามารถล่วงรู้ได้เลย

อัศวินท์ เรืองรอง (2549) วิจัยเรื่อง “เมื่อหญิงประกาศชัยเหนือชาย : บทบาทหน้าที่ของวรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้าในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมเรื่องแก้วหน้าม้ามีบทบาทหน้าที่สำคัญในสังคมไทย 3 ประการ ได้แก่ บทบาทให้ความรื่นรมย์แก่ผู้อ่านและผู้ชมจากโครงเรื่องตัวละครของวิเศษ บทบาทในการเป็นทางออกและทางต่อสู้สำหรับความขัดแย้งทางสังคม และบทบาทในการเป็นสื่อในการกล่อมเกล่าและปลุกฝังความดีงามของมนุษย์ผ่าน “จริยปฏิบัติ” ของนางแก้วหน้าม้า

ปรมินท์ จารุวรรณ (2549) วิจัยเรื่อง “สวดพระมาลัย : บทบาทคีตกรรมหลังความตายต่อวรรณกรรมและสังคม” ผลการวิจัยพบว่าประเพณีสวดพระมาลัยที่บ้านหนองขาว อำเภอนาดูน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีบทบาท 2 ประการ ได้แก่ บทบาทต่อวรรณกรรม และบทบาทต่อสังคม บทบาทต่อวรรณกรรม พบว่าประเพณีสวดพระมาลัยมีบทบาทในการรักษาบทสวด (text) และทำนองสวด (melody) ของวรรณกรรมเรื่องพระมาลัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสวดอ่าน บทบาทต่อสังคม พบว่าประเพณีนี้มีบทบาทต่อสังคม 3 ด้าน ได้แก่ บทบาทให้ความบันเทิงด้วยการทำให้งานศพไม่เงียบเหงาวังเวง เป็นการอยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพและศพ รวมทั้งขณะสวดมีการนำการเล่นที่เรียกว่า “ผูกไม้งอ” มาสร้างความสนุกสนานและฝึกปฏิภาณไหวพริบผู้คน บทบาทให้การศึกษาและควบคุมสังคมโดยใช้เรื่องราวในบทสวดมาสอนชาวบ้านให้รู้จักบุญ และเกรงกลัวต่อการทำบาป บทบาทช่วยให้สังคมมีความเข้มแข็ง เพราะจะเสริมสร้างความรักและภูมิใจในท้องถิ่นที่ยังคงรักษาและสืบทอดประเพณีอันดีงามนี้ไว้ได้

สุวิทย์ เจียรสุวรรณ (2549) วิจัยเรื่อง “ประเพณีทำขวัญ: พิธีกรรมแห่งการประสานและกลมกลืนความแตกต่างทางชาติพันธุ์” ผลการวิจัยพบว่าปัจจุบันมีพิธีทำขวัญ 2 ประเภทคือ พิธีทำขวัญที่เกี่ยวกับชีวิตและพิธีทำขวัญเกี่ยวกับการเกษตรกรรม โดยประเพณีทำขวัญมีบทบาทเชื่อมความสำคัญทั้งในระดับครอบครัว ระดับกลุ่มชน และต่างกลุ่มชน มีบทบาทในการให้กำลังใจและความอบอุ่นเนื่องจากขวัญคือสิ่งจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของคน สัตว์ สิ่งของ เมื่อขวัญหนีไปผู้เป็นเจ้าของขวัญอาจล้มป่วยหรือเสียชีวิตได้ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการสั่งสอนจริยธรรมและศีลธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อควรปฏิบัติของหญิง-ชาย ช่วยควบคุมสังคมให้คนในชุมชนดำเนินตามครรลองที่ถูกต้อง และมีบทบาทให้ความเพลิดเพลินจากน้ำเสียง เนื้อหา และท่าทางการแสดงของหมอทำขวัญขณะประกอบพิธี

อภิสิทธิ์ เกษมผลกุล (2549) วิจัยเรื่อง “กลิ่นศรีธามาเป็นเพลง : สายธารความสัมพันธ์ระหว่างเพลงบอกบุญกับสังคมชาวตราด” ผลการวิจัยพบว่าเพลงบอกบุญจังหวัดตราดมีบทบาทต่อสังคมตามลำดับความสำคัญ 5 ลำดับ ดังนี้ บทบาทด้านการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในสังคม อันเป็นหัวใจสำคัญของเพลงบอกบุญจังหวัดตราด บทบาทด้านการให้ความหวังเพื่อชดเชยสิ่งขาดแคลน บทบาทด้านการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน บทบาทด้านการเป็นสื่อพื้นบ้านเพื่อประกาศวันสงกรานต์และแจ้งความขาดแคลนของวัดแก่ชุมชน และบทบาทด้านการให้ความบันเทิงผ่านวรรณศิลป์ ท่วงทำนอง ดนตรี การสอดแทรกอารมณ์ขัน และให้ผู้ฟังได้มีส่วนร่วมในการร้องกับคณะเพลง

พิมพ์นภัส จินดาวงศ์ (2554) วิจัยเรื่อง “การดำรงอยู่และบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับผีอารักษ์เมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน” การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ลักษณะการดำรงอยู่และบทบาทของความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์เมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน มีขอบเขตการวิจัยคือพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์เมือง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 พิธี ได้แก่ พิธีบูชาเสาอินทขิล พิธีทำบุญเมืองและสืบชะตาเมืองเชียงใหม่ และพิธีบูชาผีปู่แสะย่าแสะ ใช้ระเบียบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพภาคสนามทางคติชนวิทยาโดยการสัมภาษณ์ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

ในพิธีกรรมดังกล่าวช่วงปี พ.ศ.2552 - พ.ศ. 2554 ผลการวิจัยพบว่าพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์เมืองเชียงใหม่ทั้ง 3 พิธีมีลักษณะการดำรงอยู่โดยผสมผสานความเชื่อพุทธ พราหมณ์ ผี เข้าด้วยกัน พิธีบูชาเสาอินทขิล พิธีทำบุญเมืองและสืบชะตาเมืองเชียงใหม่ มีการนำความเชื่อทางพุทธศาสนามาผสมผสานอย่างเข้มข้น ในขณะที่พิธีบูชาผีปู่แสะย่าแสะนั้นมีความเชื่อดั้งเดิมเป็นจุดเด่นของพิธี

นอกจากนี้ยังพบลักษณะการดำรงอยู่ของความเชื่อและพิธีกรรมที่มีการปรับให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การปรับองค์ประกอบบางส่วนในพิธีเพื่อตอบสนองนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด การนำเสนออัตลักษณ์เมืองเชียงใหม่ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในจังหวัดผ่านพิธีกรรม ผลการวิเคราะห์บทบาทของพิธีกรรมเกี่ยวกับผีอารักษ์เมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันพบว่ายังคงมีบทบาทในการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ ตอบสนองความต้องการทางด้านสังคม และตอบสนองนโยบายของรัฐในการสืบสานประเพณีของจังหวัดเชียงใหม่

กาญจนา อุดมศิลป์ (2555) วิจัยเรื่อง “ลัทธิพิธีการนับถือเจ้าแม่สองนางกับชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขง” การวิจัยนี้ได้รวบรวมและวิเคราะห์ความเชื่อ ตำนานเรื่องเจ้าแม่สองนางในชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขง องค์ประกอบของพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนาง จังหวัดมุกดาหาร และบทบาทของพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางที่มีต่อชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขง ผู้วิจัยรวบรวมตำนานเจ้าแม่สองนางจากชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขง 13 ชุมชนในเขตจังหวัดเลย หนองบัวลำภู หนองคาย บึงกาฬ นครพนม และมุกดาหาร ในระหว่างปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2553 และเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามอย่างมีส่วนร่วมในพิธีกรรมระดับชุมชน ในอำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยในประเด็นบทบาทของตำนานและพิธีกรรมเกี่ยวกับเจ้าแม่สองนางต่อชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขง พบว่ามีบทบาท 5 ประการ ได้แก่ ตำนานเจ้าแม่สองนางมีบทบาทในการสร้างสำนึกร่วมความเป็นชาวลาวเวียงจันทน์ที่อพยพมาตั้งชุมชนอยู่ตามชายฝั่งลุ่มน้ำโขง และมีบรรพบุรุษร่วมกันมาแต่อดีต ทำให้เกิดการประนีประนอมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความสมานฉันท์กันที่สุดในที่สุด พิธีกรรมมีบทบาทให้ความหวังเรื่องความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรือง และความมั่งคั่ง แก่ลูกหลานและชุมชน ทั้งนี้ในชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักต่างคาดหวังความอุดมสมบูรณ์ของน้ำฝน พืชพันธุ์ธัญญาหาร และปลาในแม่น้ำโขงเป็นสำคัญ ขณะที่ชุมชนเมืองซึ่งประกอบอาชีพค้าขายเป็นหลักต่างมุ่งหวังความเจริญรุ่งเรืองและความมั่งคั่งด้านเศรษฐกิจของตนและชุมชน พิธีกรรมมีบทบาทในการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ลูกหลานและชุมชน พิธีกรรมมีบทบาทในการสร้างความสมานฉันท์ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ตามชายฝั่งแม่น้ำโขง ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ข่ากับกลุ่มชนชั้นปกครองและกลุ่มลูกหลานเจ้าเมือง และการสร้างความสมานฉันท์ของชาวเวียดนามกับชาวไทยอีสาน พิธีกรรมมีบทบาทในการธำรงรักษาสถานภาพของกลุ่มผู้นำที่เป็นลูกหลานเจ้าเมือง

ประเสริฐ รุณรา (2557) วิจัยเรื่อง “พิธีสวดนพเคราะห์ : พลวัตของพิธีกรรมประดิษฐ์ในสังคมไทยปัจจุบัน” การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ความเป็นมาและการผลิตซ้ำพิธีสวดนพเคราะห์ในสังคมไทย วิธีการประดิษฐ์พิธีสวดนพเคราะห์รูปแบบต่าง ๆ และบทบาทของพิธีสวดนพเคราะห์ในสังคมไทยโดยใช้ข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับพิธีกรรมสวดนพเคราะห์ในเขตพื้นที่ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างปี พ.ศ. 2554 - พ.ศ. 2557 ผลการวิจัยด้านบทบาทของพิธีสวดนพ

เคราะห์ในสังคมไทยพบว่ามีบทบาท 2 ด้าน ได้แก่ บทบาททางจิตใจ (psychological function) โดยพิธีกรรมทำหน้าที่บรรเทาทุกข์ ขจัดความกลัว เสริมความมั่นคงทางจิตใจ และผ่อนคลายความตึงเครียดทางเศรษฐกิจและการเมือง ด้านที่สองเป็นบทบาททางสังคม (Sociological function) โดยพิธีสวดนพเคราะห์ได้แสดงบทบาทในการระดมมวลชน ระดมทุน และบทบาทชักจูงคนเข้าวัด

สารภี ขาวดี (2559) วิจัยเรื่อง “ประเพณีแซนโถงตาบูชาบรรพบุรุษจังหวัดสุรินทร์ : การประกอบสร้างและบทบาทของประเพณีประติษฐ์” การวิจัยนี้ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานบุญแซนโถงตา เพื่อการสืบทอดและการดำรงอยู่ของงานบุญแซนโถงตาในพื้นที่ดั้งเดิม ตลอดจนวิเคราะห์แนวความคิดการประกอบสร้างประเพณีแซนโถงตาบูชาบรรพบุรุษของจังหวัดสุรินทร์ ในฐานะประเพณีประติษฐ์ เพื่อตอบสนองบริบทสังคมปัจจุบัน รวมถึงบทบาทของประเพณีประติษฐ์ที่มีต่อชาวจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม 2 พื้นที่ ได้แก่ ชุมชนชาวไทยเชื้อสายเขมร หมู่บ้านปรือเกียน ตำบลนอกเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และงาน “ประเพณีแซนโถงตาบูชาบรรพบุรุษ” ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์เป็นผู้จัดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2555 - พ.ศ. 2559

ผลการวิจัยพบว่างานบุญแซนโถงตาก็กำเนิดจากความเชื่อของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมรที่ว่าในรอบหนึ่งปีเมื่อถึงวันแรม 1 ค่ำเดือน 10 เทวดาหรือพญายมจะอนุญาตให้วิญญาณบรรพบุรุษได้เดินทางมาเยี่ยมโลกมนุษย์ เพื่อมารับส่วนบุญที่ลูกหลานอุทิศให้ โดยมีพิธีเช่นไหว้ต้อนรับเข้าบ้านอย่างยิ่งใหญ่ บทบาทของประเพณีที่มีต่อชาวสุรินทร์ในปัจจุบันพบ 4 ประการ ได้แก่ บทบาทในการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุรินทร์เป็นหนึ่งเดียว บทบาทในการให้ความบันเทิงแก่ผู้ร่วมงาน บทบาทในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประจำเดือนสิบของจังหวัดสุรินทร์ และบทบาทในการเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ด้วยเหตุนี้ประเพณีแซนโถงตาบูชาบรรพบุรุษจึงเป็นประเพณีประติษฐ์ที่เกิดจากการคัดสรรวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม ซึ่งภาครัฐและภาคประชาชนเห็นว่ามีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์มาสืบสานแบบสร้างสรรค์ โดยออกแบบให้กลายเป็นประเพณีสาธารณะ เพื่อรองรับความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุรินทร์ และรองรับบริบทของการท่องเที่ยวไปพร้อมกัน

พริมรดา จันทระโชติกุล (2562) วิจัยเรื่อง “คติชนกับการสร้างอัตลักษณ์ทหาร : กรณีศึกษาสถาบันการศึกษาและการฝึกทางทหารกองทัพอากาศไทย” การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างคติชนทหารอากาศไทย อัตลักษณ์ของทหารอากาศไทยที่ประกอบสร้างจากคติชนทหารอากาศไทย และวิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของคติชนทหารอากาศไทยในสถาบันการศึกษาและการฝึกทางทหารกองทัพอากาศไทย 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนนายเรืออากาศนวมินทกษัตริยาธิราช โรงเรียนการบิน และหน่วยบัญชาการอากาศโยธิน ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างปี พ.ศ. 2557 - พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนเป็นแนวคิดหลักในการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าคติชนทหารอากาศไทยมี 5 ประเภท ได้แก่ ประเพณีและพิธี วิถีปฏิบัติ 3 บทเพลง เรื่องเล่า และความเชื่อ วัตถุประสงค์ นำมาจัดกลุ่มตามผู้สร้างคติชนได้ 2 กลุ่มสำคัญ ได้แก่ คติชนสถาบันกองทัพอากาศ และคติชนกลุ่มทหารอากาศ จากการวิเคราะห์แนวคิดในการสร้างคติชน

ทหารอากาศไทยพบว่าสถาบันกองทัพอากาศ และกลุ่มทหารอากาศมีแนวคิดในการสร้างคติชน 10 แนวคิดคือ

- 1) แนวคิดเรื่องความเข้มแข็งอดทนของร่างกายและจิตใจ
- 2) แนวคิดเรื่องความกล้าหาญและเสียสละ
- 3) แนวคิดเรื่องความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และความรักชาติศาสนา
- 4) แนวคิดเรื่องความเป็นหนึ่งเดียวกันและความผูกพัน
- 5) แนวคิดเรื่องการมีเกียรติศักดิ์และวินัยทหาร
- 6) แนวคิดเรื่องการค้าดัดชั้นและอาวุโสทางทหาร
- 7) แนวคิดเรื่องการรักษาวัฒนธรรมทหารอากาศสากล
- 8) แนวคิดเรื่องการมีศักยภาพสูงและความภาคภูมิใจในความเป็นทหารอากาศ
- 9) แนวคิดเรื่องการสร้างขวัญและกำลังใจและ
- 10) แนวคิดเรื่องการแหวกกฎข้อบังคับและขนบจารีต ซึ่งเป็นแนวคิดที่พบเฉพาะในการสร้างคติชนกลุ่มทหารอากาศ

คติชนทหารอากาศไทยมีบทบาทในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน จากการมีความทรงจำร่วมกัน บทบาทในการสร้างความมั่นคงทางใจในช่วงการเปลี่ยนผ่านและการปฏิบัติหน้าที่เสี่ยงภัย และบทบาทในการปลดปล่อยความตึงเครียด เติมเต็มความต้องการทางใจ ผลการวิจัยนี้นอกจากทำให้เห็นการผสมผสานระหว่างความเป็นนักรบไทย และความเป็นทหารในกองทัพสมัยใหม่ ยังทำให้เห็นบทบาทหน้าที่สำคัญของคติชนต่อการสร้างทหารของกองทัพอากาศไทยที่มีลักษณะพึงประสงค์อย่างชัดเจนด้วย

จากเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับบทพิสูจน์บทบาทหน้าที่ของคติชน ตามแนวทางของบาสคอมที่นำมากล่าว จะเห็นว่าทฤษฎีนี้เหมาะในการวิเคราะห์ข้อมูลทางภาษาและวัฒนธรรมไทย ผลการวิจัยทำให้เข้าใจบทบาทของข้อมูลทางคติชนวิทยาในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ลึกซึ้ง แต่ยังไม่มีส่วนนำมาวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนทางศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาที่โดดเด่น น่าสนใจ มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวและเป็นตัวแทนชุมชนทางศาสนาที่สำคัญในสังคมไทย ผู้วิจัยจึงจะใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่ของคติชนเป็นแนวทางในการวิจัยวรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลาม ในวารสารมุสลิม

กทม. นิวส์ ในฐานะข้อมูลทางคติชนวิทยา เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของข้อมูลดังกล่าวต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์

เนื่องจากชาวมุสลิมถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ทางศาสนา (Ethnoreligious Group) ที่มีอัตลักษณ์ประจำกลุ่มชัดเจน และการวิจัยครั้งนี้ใช้วรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลามเป็นข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาวมุสลิม ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ เพื่อใช้เป็นความรู้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ดังนี้

ศุภย์มานุษยวิทยาสรีนทร (2547, 32-33) นิติ ภาวครพันธุ์ (2558, 33-34) ได้กล่าวถึงความหมายของอัตลักษณ์ หรือ Identity ในทำนองเดียวกันว่า เป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินคือ Identitas เดิมใช้คำว่า Idem ซึ่งมีความหมายว่าเหมือนกัน ต่อมาเมื่อมีการหยิบยืมคำศัพท์นี้ไปใช้ในแวดวงวิชาการ คำว่าอัตลักษณ์ถูกนิยามความหมายเป็นสองนัยยะด้วยกัน ได้แก่

- 1) ความเหมือนและความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไป
- 2) ในการตีความหมายเหมือนกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบกันระหว่างคนหรือสิ่งของในสองแง่มุม ได้แก่ ความคล้ายคลึง และความต่าง

จากนิยามความหมายของอัตลักษณ์ เมื่อพิจารณาเรื่องการสร้างอัตลักษณ์สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับสังคม เนื่องจากอัตลักษณ์ที่บุคคล กลุ่มบุคคล หรือสังคมสร้างขึ้นมานั้นอาจจะมีรูปลักษณะที่ไม่เหมือนกัน จึงต้องแยกพิจารณาในแต่ละประเภทดังนี้

- 1) อัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) หมายถึง ลักษณะความเป็นตัวตนของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในมุมมองของสาธารณชน เป็นลักษณะแห่งการรับรู้ของสังคมเกี่ยวกับปัจเจกบุคคลที่พิจารณา
- 2) อัตลักษณ์ส่วนตัว (Ego Identity) หมายถึง ลักษณะความเป็นตัวตนของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่บุคคลนั้นเองมีความรู้สึก มีความคิด ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับการนิยามของบุคคลภายนอกด้วย
- 3) อัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) หมายถึง ลักษณะความเป็นตัวตนที่ถูกสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความเหมือนกันของสมาชิกภายในกลุ่ม แต่บนจะมีความแตกต่างของกลุ่มอื่นมาเป็นตัวกำหนดลักษณะเฉพาะกลุ่มของตนด้วย

4) อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) หมายถึง ลักษณะความเป็นตัวตนที่เป็นภาพรวมของกลุ่มคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งหมายถึงทั้งอัตลักษณ์จากมุมมองของคนภายนอกและอัตลักษณ์ที่เป็นตัวตนที่แท้จริงของสังคมตามมุมมองของคนภายใน

เมื่อพิจารณาความหมายของอัตลักษณ์ จะเห็นว่าไม่สามารถที่จะนิยามโดยไม่เกี่ยวข้องกับบริบทได้เลย การที่สมาชิกของกลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มทางสังคมหนึ่ง ๆ จะแสดงอัตลักษณ์ของตนเองนั้นต้องขึ้นอยู่กับบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่พวกเขามีกับกลุ่มอื่น ๆ ด้วย

ในระยะเริ่มแรกของการศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ คาร์ล (Karl, M. 1846) ได้เสนอทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) และแนวทางการศึกษาตามกระแสวิพากษ์ (Critical Stream) เพื่อให้ความสำคัญกับการกำหนดโครงสร้าง (Structure) มากกว่าปัจเจกหรือผู้กระทำ (Agency) เขาเชื่อว่าแนวคิดเรื่องชนชั้น (Class) จะเป็นตัวเชื่อมโยงปัจเจกเข้ากับโครงสร้างและเป็นสิ่งกำหนดอัตลักษณ์ (Identity) ของปัจเจกรวมถึงความคิดที่ว่ามนุษย์จะกลายเป็นผู้กระทำที่มีความหมายเพียงพอ เมื่อเขาตระหนักถึงอัตลักษณ์ทางชนชั้นของตนเอง (Class Consciousness) ต่อมา อีริคสัน (Erikson, E.H. 1974) ได้นำเสนอแนวทางการวิเคราะห์ระบบอัตลักษณ์ว่า อัตลักษณ์นั้นเป็นเรื่องที่เกิดได้ตลอดชีวิต และส่วนที่สำคัญของอัตลักษณ์ คือ Ego หรือสิ่งที่เราเรียกว่าจิตสำนึกนั่นเอง แต่เวเบอร์ (Weber, M. 1997) มีความเห็นที่แตกต่างออกไป โดยเสนอให้พิจารณาความสำคัญของปัจเจกบุคคล เวเบอร์เชื่อว่าควรศึกษาพฤติกรรมมนุษย์จากมุมมอง และความเข้าใจของผู้กระทำ อย่างไรก็ตาม หน่วยการวิเคราะห์ในผลงานต่าง ๆ ของเวเบอร์กลับเป็นระดับกลุ่ม (Collective) มากกว่าปัจเจกบุคคล จากแนวทางการวิเคราะห์เรื่องอัตลักษณ์ ของ คาร์ล (Karl, M. 1846) อีริคสัน (Erikson, E.H. 1974) และเวเบอร์ (Weber, M. 1997) ต่างให้ความสำคัญของปัจเจกสภาพน้อยกว่าโครงสร้างหรือกลุ่มทางสังคม

การแสการวิเคราะห์เรื่องอัตลักษณ์ที่แตกต่างออกไปได้แก่แนวคิดของซิมเมล (Simmel, G. 1997) ที่เสนอว่าสังคมไม่ได้เป็นอิสระจากปัจเจกบุคคล ซิมเมลเห็นว่าการรวมกลุ่มเกิดขึ้นในปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Personal Interaction) แต่การรวมกลุ่มนั้นมักเป็นผลให้คนนำคุณสมบัติที่มีคุณภาพต่ำออกมา ส่วนสิ่งที่ดีจะถูกอนุรักษ์ไว้เพื่อให้เป็นคุณสมบัติเฉพาะตน ซิมเมลเน้นให้ภาพลักษณ์ของปัจเจกในมิติที่เป็นนามธรรม มีความเป็นเอกภาพ มีความต่อเนื่องเป็นศูนย์รวมของบุคลิกภาพหรืออัตลักษณ์อย่างหนึ่งที่แน่นอน แจ่มชัด ปัจเจกภาพมีความสมบูรณ์ในตัวเองและในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโลกภายนอก

ปัจจุบันแนวทางการวิเคราะห์เรื่องอัตลักษณ์ถูกเรียกว่าแนวคิดของยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) เป็นการมองภาพของสังคมด้วยกรอบแนวคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodern) ซึ่งมีลักษณะเด่นของแนวคิดคือการตั้งข้อสงสัยกับเหตุผล ในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เข้าถึงความจริง การเปลี่ยนแปลงฐานะและความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิเคราะห์และผู้ถูกวิเคราะห์ด้วยการเข้าถึงความจริง และการเปลี่ยนแปลงฐานะของทฤษฎีที่ถูกมองว่าเป็นสิ่งครอบงำปัญญาของมนุษย์ และควรที่จะปฏิเสธ ลักษณะดังกล่าวนี้สร้างผลกระทบต่อการมองปัจเจกสภาพในฐานะอัตลักษณ์ (Identity)

เป็นอย่างมากเนื่องจากการวิจารณ์แนวคิดสารัตถะนิยม (Essentialism) ที่แสวงหาคำตอบสุดท้ายให้แก่คำถามต่าง ๆ โดยเสนอคุณสมบัติบางอย่างที่เป็นพื้นฐานของธรรมชาติ และพฤติกรรมมนุษย์บนหลักของเหตุผลทำให้เกิดการไร้ซึ่งสารัตถะอันเป็นสากลของปัจเจกสภาพ แทนที่ปัจเจกสภาพจะเป็นที่มาของความหมายและประสบการณ์ที่มีความสมบูรณ์ในตนเอง แนวคิดนี้กลับเห็นว่าแนวคิดปัจเจกสภาพดังกล่าวเป็นเพียงผลกระทบ (Effect) ของชุดวาทกรรมต่าง ๆ บทบาทของตัวตนแบบต่าง ๆ ที่วาทกรรมหยิบยื่นให้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ นักคิดสายหลังสมัยนิยม (Postmodernism) โดยเฉพาะมิเชล (Micheal, F. 1995) ได้วิพากษ์การศึกษาสังคมรุ่นก่อนว่ายังเชื่อมั่นความเป็นแก่นของปัจเจกบุคคล แต่แนวคิดหลังสมัยใหม่นั้นได้ตั้งคำถามกับวิธีการของโลกการเข้าถึงความจริงของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งที่เชื่อกันว่าเป็นความจริงของสิ่งต่าง ๆ และได้รื้อถอนความเชื่อเกี่ยวกับคุณสมบัติแก่นของปัจเจกภาพ ความเป็นปัจเจกภาพกลายเป็นเรื่องของการนิยามความหมายซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามบริบท ไม่ได้หมายถึงคุณสมบัติเฉพาะตัวอีกต่อไป

แนวคิดของมิเชล (Micheal, F. 1995) มีอิทธิพลอย่างมากในการลบล้างแนวคิดเดิมของปัจเจกภาพ หรือการตั้งความเป็นศูนย์กลางออกจากปัจเจก กล่าวคือการไม่ให้ความสำคัญแก่ปัจเจกในฐานะเป็นผู้กระทำ หรือในความหมายที่ว่าคนเรานั้นไม่สามารถจะเป็นเจ้าของหรือควบคุมพฤติกรรมของตนได้ และการเน้นถึงการไร้ซึ่งสารัตถะอันเป็นสากลของปัจเจกภาพ แต่จะเน้นถึงลักษณะปัจเจกภาพที่เป็นผลผลิตของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เป็นผลของกระบวนการต่อรองเชิงอำนาจในความสัมพันธ์ทางสังคมหลายระดับ ที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามยุคสมัย และปัจเจกภาพเป็นเรื่องของกระบวนการสร้างความหมายทางสังคมให้แก่อัตลักษณ์อย่างหนึ่ง อาจจะเป็นอัตลักษณ์ของปัจเจกหรืออัตลักษณ์ของกลุ่ม ดังนั้นความเป็นปัจเจกจึงถูกเน้นในฐานะที่เป็นกระบวนการทางสังคมของการสร้างอัตลักษณ์มากกว่าแก่นของคุณสมบัติบางอย่างที่มีลักษณะตายตัว นอกจากนี้ในงานเขียนหรือการเขียนนั้นต้องให้อิสระของความหมายอย่างไม่มีที่สิ้นสุดไม่มีการเปรียบเทียบให้เห็นถึงคู่ตรงข้าม เพราะความหมายที่อยู่บนฐานของคู่ตรงข้ามจะหยุดนิ่ง ตายตัว และมีลักษณะที่ปิดกั้นความหมาย จุดเด่นของแนวคิดนี้ทำให้เกิดการปฏิวัติความหมายของภาษา และส่งผลต่อความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ด้วย (อภิญา เพ็องฟูสกุล, 2546, 46-51)

มโนทัศน์เรื่องอำนาจและความรู้ของมิเชล (1995) ได้ช่วยทำลายมายาคติเรื่องปัจเจกภาพ คือทำให้มองเห็นว่าปัจเจกภาพเป็นผลของวาทกรรม (Discourse) และปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practice) ซึ่งคำว่าวาทกรรมนั้นหมายถึงการผลิตความหมายเกี่ยวกับความจริงในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้นปัจเจกจึงถูกจัดวางตำแหน่งของเขายภายในอาณาจักรแห่งความจริงนั้น ๆ วาทกรรมจึงเป็นมากกว่าเรื่องของภาษาหรือคำพูด แต่มีภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม ซึ่งมีจารีตปฏิบัติความคิดความเชื่อคุณค่าและสถาบันต่าง ๆ ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ ด้วยเมื่อวิเคราะห์วาทกรรมในการทำความเข้าใจอัตลักษณ์จะพบว่าเป็นเรื่องของการใช้อำนาจและความรุนแรงเข้าไปบังคับยึดเยียดให้เป็นของวาทกรรมชุดหนึ่ง ขณะเดียวกันวาทกรรมชุดดังกล่าวก็จะเก็บกดบังคับ ปิดกั้น ขจัดหรือทำลายมิให้สิ่งที่แตกต่างไปจากอัตลักษณ์และความหมายของสิ่งที่วาทกรรมนั้นสร้างขึ้นมาปรากฏตัวขึ้น มากกว่าเป็นเรื่องของการผูกติดกันของคุณสมบัติเฉพาะบางอย่างในตัวของสิ่งเหล่านั้นเอง

ดังนั้นอัตลักษณ์และความหมายจึงมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปตามวาทกรรมที่สร้างสิ่งเหล่านั้นขึ้นมา ไม่มีความแน่นอนตายตัวหรือหยุดนิ่ง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2543, 7-11)

ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับมโนทัศน์อัตลักษณ์นอกจากจะต้องกล่าวถึงมโนทัศน์อำนาจควบคู่กันไปแล้วยังต้องกล่าวถึงการนิยามความหมาย หรือการสร้างภาพแทนความจริง ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันที่ทำให้อัตลักษณ์มีความหมายแตกต่างไปจากความหมายที่เป็นที่เข้าใจโดยสามัญสำนึกทั่วไป คืออำนาจมักแฝงอยู่ในกลไกของการสร้างภาพแทนความจริงของอัตลักษณ์แบบต่าง ๆ อภิญา เพ็ญฟูสกุล (2546) ได้ประมวลแนวความคิดการวิเคราะห์อัตลักษณ์ว่า ควรพิจารณากระบวนการที่ปัจเจกต่อรอง ตั้งคำถาม หรือปฏิเสธตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมที่ถูกยึดเหนี่ยวมา ให้ การปฏิเสธอาจไม่จำเป็นต้องหมายถึงการต่อต้านตรง ๆ หรือสร้างอัตลักษณ์ตรงข้ามขึ้นมา โดยพลิกสร้างนัยยะของความหมายใหม่ขึ้นมาแทน การวิเคราะห์อัตลักษณ์ยังต้องให้ความหมายของคนหรืออะไรบางอย่างว่าไม่มีลักษณะเฉพาะคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่สามารถที่จะสรุปคนคนนั้นหรือสิ่งนั้น ๆ แบบขาวดำหรือถูกผิดได้ แต่เป็นการให้ความหมายตัวตนของคนหรือสิ่งนั้น ๆ ในลักษณะที่มองว่ามีการผลิตซ้ำ มีการรื้อสร้าง เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยเห็นว่าการวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลามในวารสารมุสลิมกทม. นิวส์นั้น เป็นการศึกษาตัวบทที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของกลุ่มชน ข้อมูลในลักษณะนี้ชาร์ล (Charles, F.1979, 4) เรียกว่าเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เป็นที่มาของลักษณะทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่าง ๆ โดยจุดกำเนิดและภูมิหลัง (origin and background) ซึ่งเป็นรากเหง้าของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ สื่อสารปฏิสัมพันธ์กันในแง่ของการแสดงออกทางวัฒนธรรม โดยการแสดงออกทางวัฒนธรรมนั้นปรากฏได้หลายรูปแบบ เช่น การแสดงออกผ่านตำนานปรัมปรา การแสดงออกผ่านความเชื่อทางศาสนา การแสดงออกผ่านพิธีกรรม การแสดงออกผ่านประวัติศาสตร์ชาวบ้าน (folk history) การแสดงออกผ่านข้อมูลคติชนวิทยา (folklore) และการแสดงออกผ่านศิลปะ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าอัตลักษณ์มิใช่สิ่งที่มีอยู่แล้ว แต่ถูกสร้างขึ้นจากกระบวนการทางสังคมและมีลักษณะเป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา เป็นความสำนึก ความคิดเห็น การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอัตลักษณ์นี้จะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีมุมมองต่อ ระบบคิดทั้งที่ชาวไทยมุสลิมมีต่อตัวตนเอง และสังคมมีต่อชาวไทยมุสลิม โดยมีกระบวนการขัดเกลาทางสังคมผ่านตัวบทคำสอนในการสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ดังกล่าว

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในสังคมไทย

ชาวมุสลิมถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ทางศาสนาในสังคมไทย (Ethnoreligious Group) ที่มีอัตลักษณ์ประจำกลุ่มชัดเจน กล่าวคือชาวมุสลิมมีอัตลักษณ์ที่มีรากฐานมาจากศาสนาอิสลามทั้งที่แสดงออกทางกายภาพและทางความเชื่อที่ชัดเจน ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมมุสลิมผูกพันแน่นอยู่กับศาสนาอิสลามจนแทบจะกล่าวได้ว่าเป็นเนื้อเดียวกันส่งผลให้คนทั่วไปมองว่าค่านิยม อุดมการณ์ แนว

ปฏิบัติ รวมทั้งพิธีกรรมทางศาสนา เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการเป็นมุสลิม และความเป็นมุสลิมยังถูกถ่ายทอดผ่านแบบแผนพฤติกรรมในมิติเศรษฐกิจอีกด้วยนอก ดังที่ เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2535, 16-17) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในสังคมไทย โดยอธิบายถึงความเป็นมุสลิมที่เชื่อมโยงกับศาสนาอิสลามไว้ว่า ศาสนาอิสลามมีลักษณะเป็นมากกว่าศาสนา กล่าวคืออิสลามเป็นวัฒนธรรมหรือวิถีแห่งการดำเนินชีวิตที่ได้วางรูปแบบแห่งพฤติกรรมของมุสลิมไว้ตั้งแต่ต้น. เกิดจนตาย ตั้งแต่ต้นจนลับ และอิสลามเป็นมากกว่าศาสนาเพราะมุสลิมไม่สามารถแยกชีวิตตนออกจากอิสลามหรือไม่สามารถรับอิสลามไว้เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของชีวิต แต่เป็นทั้งชีวิตหรือเป็นระบอบธรรมเนียมในการดำเนินชีวิต

ไรรานัน อรุณรังสี (2546, 57-58) ได้อธิบายถึงอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในสังคมไทย โดยการเชื่อมโยงไปถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่ศาสนาอิสลามแพร่หลายเข้ามาในสังคมไทย ว่ามาจากหลายทิศทาง เช่น คาบสมุทรมลายู อินโดนีเซีย คาบสมุทรมลายู (อัครอเมต) เปอร์เซีย อินเดีย พม่า จีนและกัมพูชา นั้นหมายความว่าชุมชนไทยมุสลิมประกอบด้วยสองกลุ่มคือ กลุ่มมุสลิมที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ดั้งเดิม และกลุ่มมุสลิมที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานภายหลัง นอกจากนี้ยังมีความหลากหลายทางด้านเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม และการเมืองภายในชุมชนมุสลิม การที่อิสลามเผยแพร่เข้ามาในแถบเอเชียอาคเนย์ ทั้งนี้จากการที่พ่อค้ามุสลิมชาวอาหรับได้มาตั้งถิ่นฐานค้าขายอยู่ในราชสำนักบริเวณมาเลเซีย อินโดนีเซีย แต่เดิมนั้นคนดั้งเดิมนับถือศาสนาฮินดู ได้มีการติดต่อสัมพันธ์ทางการทูตมีการแลกเปลี่ยนสินค้าและแต่งงานกับชาวพื้นเมือง โดยเฉพาะครอบครัวของชนชั้นปกครองจึงทำให้ผู้ปกครองในท้องถิ่นนั้น ๆ หันเข้ารับอิสลาม การสถาปนาของอิสลามในหมู่เกาะมะละกาในช่วงรัชสมัยของสุลต่านอิสกันดาร์ซึ่งพระองค์ได้หันมานับถือศาสนาอิสลามในความพยายามที่จะประสานระหว่างความเชื่อที่แตกต่างกันในสมัยก่อน ๆ ในคาบสมุทรมลายูเอเชียอาคเนย์จนถึงปี ค.ศ. 1474 เหตุการณ์เหล่านี้ส่งอิทธิพลถึงชุมชนชาวมุสลิมในประเทศไทยตอนใต้ คือใช้รูปแบบมลายูในการสร้างสังคมศาสนาอิสลามกระจายออกไปไกลจนถึงทางตอนใต้ของเขตจะนะ เทพา สะเดา สูเส้นทางหาดใหญ่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงพรมแดนทางภาษาและวัฒนธรรมระหว่างคนไทยและชาวมลายูที่พูดภาษาและวัฒนธรรมมลายูท้องถิ่น นอกจากความแตกต่างด้านเชื้อชาติแล้วยังมีความหลากหลายด้านภาษาไทยมุสลิมส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในบริเวณ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้พูดภาษามลายู (ยาวิ) ขณะที่มุสลิมบางกลุ่มในสงขลาพูดภาษาไทยถิ่นใต้ คำกล่าวของไรรานันสะท้อนให้เห็นว่าอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในประเทศไทยไม่ได้แนบสนิทเป็นเนื้อเดียวกันตามที่เสาวนีย์อธิบาย แต่มีความแตกต่างปลีกย่อยอันเนื่องมาจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นแต่ละภูมิภาค

รัตติยา สาและ (2544, 6-7) ได้อธิบายถึงถึงอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในสังคมไทย ที่เป็นมโนทัศน์ของชาวมุสลิมที่ต่างกัน ได้แก่ ไทยมุสลิม มุสลิมไทย มลายูมุสลิม และมุสลิม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความหมายดังนี้คือ

- 1) ไทยมุสลิม ได้แก่ คนเชื้อชาติไทยนับถือศาสนาอิสลาม

- 2) มุสลิมไทย ได้แก่ ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งมีสัญชาติไทย
- 3) มลายูมุสลิม ได้แก่ คนเชื้อชาติมลายูนับถือศาสนาอิสลาม
- 4) มุสลิม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ มุสลิมในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาส

นอกจากนี้เรายังได้อธิบายว่าสังคมมุสลิมในทุกหนแห่งมีเจตนารักษาอัตลักษณ์ของความเป็นมุสลิมให้ได้ดีที่สุด ชาวมุสลิมจึงมีความกังวลใจระแวงว่าจะต้องสูญเสียอัตลักษณ์ของตน จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ทางศาสนา (อิสลาม) หรืออุลาม่าในการให้การศึกษอบรมและชี้แนะวิถีปฏิบัติในชีวิตตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตายทุกขั้นตอน ทั้งนี้เนื่องจากว่าศาสนาและวัฒนธรรมใน ความหมายของวิถีชีวิตสำหรับมุสลิมแยกออกจากกันไม่ได้ นั่นหมายความว่าวิถีปฏิบัติที่มาจากความเชื่อหรือเจตนาใด ๆ ก็ตามที่ขัดแย้งกับหลักการอิสลามทุกอย่างมุสลิมต้องละเว้น มุสลิมทุกคนมีหน้าที่ โดยตรงที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจ และจะต้องปฏิบัติตามให้ถูกต้องอยู่เสมอ และจำเป็นต้องหาโอกาสไป ศึกษาจากผู้รู้เรื่องศาสนา เช่น โต๊ะครูที่เปิดโอกาสสอนให้ตามปอเนาะ สุเหร่า มัสยิด มิติการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมุสลิมและไทยพุทธนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยบริบททางศาสนาซึ่งแฝงความเป็น ชาติพันธุ์ควบคู่ด้วยนั้น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ทั้งสองกลุ่มมีวิถีชีวิตแตกต่างกันนั้นคือการดำเนินชีวิตอยู่ บนฐานความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมชาติพันธุ์ดั้งเดิม ถึงแม้จะมีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน แต่กลุ่มไทยพุทธและมุสลิมต่างก็มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน สามารถกระทำผ่านกิจกรรมประเพณีการ เกิด การตาย และการแต่งงาน ซึ่งมุสลิมสามารถไปร่วมกิจกรรมได้ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับศาสนพิธีทาง พุทธ

คำกล่าวข้างต้นสะท้อนถึงภูมิหลังและที่มาของอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในสังคมไทย และยัง ทำให้เห็นที่มาของวรรณกรรมคำสอนของศาสนาอิสลามที่ถูกสร้างเพื่อธำรงอัตลักษณ์ที่แท้จริงของชาวมุสลิม ไม่ให้มุสลิมถูกผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมในศาสนาพุทธ ลักษณะเช่นนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยทางภาษาที่สะท้อนให้เห็นว่าชาวมุสลิมใช้ภาษาและตัวบทวรรณกรรมเป็น เครื่องธำรงอัตลักษณ์ของตน เช่น แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง (2546, 196-197) ได้อธิบายอัตลักษณ์ของชาวมลายูมุสลิมไว้ว่า พวกเขาใช้ภาษาในการแสดงออกและธำรงอัตลักษณ์ของตน เริ่มต้นจากคำเรียก ตัวเองของชาวมลายูมุสลิมเมื่อมีผู้มาถามถึงคนมุสลิมในย่านสายกลาง จังหวัดยะลา ว่าเขาเป็นใคร คำตอบที่ได้คือ “ออแหมนาย” หมายถึง คนมลายู Chavivun Prachaubmoh (1980, 249) กล่าวถึง “ออแหมนาย” ว่า หมายถึงคนที่มีบรรพบุรุษดั้งเดิมเป็นคนอาณาจักรปัตตานี พูดภาษามลายูแต่งกาย และนับถือศาสนาอิสลาม การนิยามตัวตนว่าเป็น “ออแหมนาย” เป็นผลมาจากการมีประวัติศาสตร์ ความทรงจำร่วมกันของคนในท้องถิ่นจะเห็นได้ว่าตัวตนของ “ออแหมนาย” เป็นการผสมผสานกัน ระหว่างความเป็นชาติพันธุ์มลายู และความเชื่อในศาสนาอิสลามที่ชาวมลายูนับถือมาเป็นเวลาหลายร้อยปี ดังนั้น “ออแหมนาย” เหล่านี้จึงใช้การแสดงออกทางชาติพันธุ์ผ่านทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอาณาจักรปัตตานี ภาษามลายู ความเชื่อในศาสนาอิสลาม ซึ่งแสดงผ่านการแต่งกายประเพณีและ

พิธีกรรมทางศาสนาเป็นส่วนช่วยการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ คำกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของชาวมลายูมุสลิม และการใช้ภาษาในการธำรงอัตลักษณ์ดังกล่าวได้พอสมควร

วาริต เจริญราษฎร์ (2561) ได้ศึกษาการแปรและภาพสะท้อนวัฒนธรรมของคำศัพท์หมวดตัดในภาษาไทยถิ่นใต้และภาษามลายูถิ่นปัตตานี ผลการวิจัยการแปรคำศัพท์ในจังหวัดยะลาสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่สัมพันธ์กับการธำรงอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมอย่างน่าสนใจ กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้ภาษาในหมู่บ้านบูเก๊ะ ตำบลบาโงยซิแน อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีความตื่นตัวและแสดงออกถึงความเป็นชาตินิยมมลายูอย่างเห็นได้ชัด เช่น กลุ่มนักศึกษาที่เป็นญาติของโต๊ะเนแบ (ผู้ใหญ่บ้าน) จะทำหน้าที่เป็นอาสาสมัครชุมชน โดยใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีดั้งเดิมในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้นำท้องถิ่นกับชาวบ้าน และหน่วยงานราชการในพื้นที่ มีการจัดตั้งคณะเด็กเสลลูที่ใช้บทร้องเป็นภาษามลายูถิ่น ใช้แสดงในโอกาสต่าง ๆ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เนื้อหาที่แสดงจะสอดแทรกประวัติชุมชน ความภาคภูมิใจในอดีต และความกล้าหาญของบรรพบุรุษ เยาวชนชายจะสับเปลี่ยนกันกล่าวคุตบะฮ์ (อธิบายธรรม) โดยใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นสื่อกลางทุกวันศุกร์ จัดทำแผ่นป้ายรณรงค์ ป้ายบอกทาง ป้ายประจำห้องต่าง ๆ ตลอดจนจนสื่อการเรียนการสอนที่เป็นภาษามลายูถิ่นปัตตานีแทนภาษาไทยมาตรฐาน มอบให้กับโรงเรียนประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีเทศกาลแข่งขันการขับร้องอนาซีดเป็นภาษามลายูถิ่นเป็นประจำทุกปี โดยมีเงินและเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นรางวัล เป็นต้น

กิจกรรมได้รับการสนับสนุนจากโต๊ะอิหม่าม โต๊ะบาบอ และผู้สูงอายุในหมู่บ้าน มีการพัฒนาและสืบทอดต่อมาตามลำดับ มีการรวมกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านจัดตั้งเป็นกลุ่ม “ออแรนญู” เพื่อธำรงรากเหง้าวัฒนธรรมมลายูและศาสนาอิสลามอย่างเป็นรูปธรรม โดยกลุ่มดังกล่าวจะมีกิจกรรมพบปะกันเพื่อฟังธรรมหลังละหมาดทุกวันศุกร์ สมาชิกแต่ละคนจะหาหัวข้อธรรมหรือข่าวของชาวมุสลิมทั้งในและต่างประเทศมาบรรยาย จากนั้นจะกล่าวถึงข้อสังเกต การปฏิบัติตนทั้งของชาวมุสลิมในพื้นที่เจ้าหน้าที่ราชการที่เป็นไทยพุทธ และแสดงความเห็นในเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งขอพรให้แก่มุสลิมทั่วโลก นอกจากนี้สมาชิกในกลุ่มจะนัดหมายกันไปเยี่ยมเยียนชุมชนใกล้เคียงและชุมชนมุสลิมของมหาวิทยาลัยฟาฏอนี และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาอีกด้วย

นอกจากนี้งานวิจัยของวาริตยังพบว่า โรงเรียนบาโงยซิแน ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำตำบลยังได้ส่งเสริมให้เยาวชนสนทนา ทักทายกันเป็นภาษามลายูถิ่นปัตตานี และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับชั้น ป.2-ป.6 ตามหลักสูตรแกนกลาง สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม ได้แก่ บทร้องเล่นสำหรับเด็กในท้องถิ่น เพลงพื้นบ้านและเพลงกล่อมเด็ก และนิทานพื้นบ้านหรือนิทานคติธรรม เยาวชนจะได้ศึกษาและรับการปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น ซึ่งใช้ภาษาถิ่นเป็นสื่อในการถ่ายทอด เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เยาวชนในพื้นที่นี้มีเจตคติที่ดีต่อภาษามลายูถิ่นปัตตานี และพยายามธำรงภาษาของตนเองไว้

จากผลการศึกษาและการวิจัยที่นำมากล่าวผู้วิจัยไม่ได้ต้องการสะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในสังคมไทยว่ามีลักษณะเช่นไรเท่านั้น แต่ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นว่าชาวมุสลิมในสังคมไทยมี

ความพยายามจะใช้ภาษาในการอ้างและแสดงอัตลักษณ์ของตนเองให้เด่นชัด เครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่ชาวมุสลิมในกรุงเทพมหานครเลือกใช้คือตัวบทวรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลามในวารสารมุสลิม กทม. นิวส์ เนื่องจากมีรูปแบบที่ทันสมัย ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการถ่ายทอดคำสอน เนื่องจากเป็นสังคมเมืองหลวง ชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่มีภูมิสำเนา ภูมิหลังทางเชื้อชาติแตกต่างกัน ทำให้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นสื่อกลางในการสื่อสารคำสอนที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบททางสังคม กรุงเทพมหานครปัจจุบัน ผลการวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษา การแสดงออกทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในสังคมไทยนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงอย่างละเอียดในผลการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลการวิจัย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสั่งสอนในสังคม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยตัวบทวรรณกรรมที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะแบบ กล่าวคือเป็นวรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลามในวารสารมุสลิม กทม. นิวส์ ซึ่งมีเนื้อหามุ่งสั่งสอน อบรม ให้แง่คิดหรือแนวทางในการปฏิบัติตนในสังคม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสั่งสอนในสังคม เพื่อทำความเข้าใจลักษณะ กลไกในการสั่งสอน รวมถึงข้อควรพิจารณาบางประการในตัวบทคำสอน อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

วัชรา คลายนารถ (2530, 110) ยุบลวรรณ ตันเจริญรัตน์ (2557, 89) และยศ สันตสมบัติ (2559, 213) กล่าวถึงการสั่งสอนในสังคมสอดคล้องกันว่า ทุกสังคมจะมีวัฒนธรรมเป็นส่วนประกอบอยู่ในสังคมเสมอเพราะวัฒนธรรมเกิดจากการที่มนุษย์ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในสังคม วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต เป็นการดำรงชีวิตทั้งปวงของมนุษย์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงต้องมีการถ่ายทอดจากสมาชิกคนหนึ่ง ไปสู่สมาชิกอีกคนหนึ่ง กระบวนการทางสังคมในการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่สมาชิก อันมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวที่สังคมต้องการเรียกกระบวนการสั่งสอนหรือการขัดเกลาตนเอง

การสั่งสอนในสังคมมักใช้ตัวแทนช่วยสั่งสอน เช่น ครอบครัว นักบวช กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา หรือสื่อมวลชน เป็นต้น (สุพัตรา สุภาพ, 2551, 38) โดยธรรมชาติของมนุษย์นั้นถ้าปล่อยให้อยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยไม่มีการอบรมสั่งสอน มนุษย์นั้นย่อมจะมีลักษณะ ท่าทาง หรือแนวทางการดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากมนุษย์ในสังคม เพราะเขาไม่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรม จารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณีต่าง และวิถีปฏิบัติต่าง ๆ ตามบรรทัดฐานทางสังคมนั้น ๆ จึงอาจไม่สามารถปฏิบัติตนให้เข้ากับคนอื่น ๆ ในสังคม ส่งผลให้ไม่สามารถอยู่ร่วมกับสังคมมนุษย์นั้นได้ นอกจากนี้ถ้ามนุษย์ได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างไร มนุษย์ก็จะมีลักษณะและพฤติกรรมเป็นไปในลักษณะเช่นต้นแบบที่สอน

มีงานวิจัยและข้อเขียนจำนวนมากที่สนับสนุนคำกล่าวข้างต้น เช่น คิงส์ลีย์ (Kingsley, D. 1940) พบว่า มีเด็กอเมริกันชื่อแอนนา (Anna) และอิสเบลล์ (Isbelle) ซึ่งถูกทอดทิ้ง และไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนใด ๆ ต่อมาเด็กทั้งสองพูดไม่ได้ เดินสองเท้าไม่ได้หยิบอาหารใส่ปากไม่ได้ ในทำนองเดียวกันสิงห์ และซิงก์ (Singh, J. & Zingg, M. 1942) ศึกษาการสั่งสอนในสังคมอินเดีย เขาใช้กรณีศึกษาเด็กชาวอินเดียชื่อกมาลา (Kamala) กับอมาลา (Amala) ซึ่งถูกทอดทิ้งจากบิดามารดา และหมาป่าเอาไปเลี้ยงไว้ ไม่เคยได้มีโอกาสรับการสั่งสอนในสังคมมนุษย์ ภายหลังมีผู้มาพบปรากฏว่าทั้งสองมีกิริยาอาการเหมือนกับสัตว์ป่ามากกว่ามนุษย์ พูดไม่ได้ ไม่แสดงอารมณ์หรือความรู้สึกเหมือนมนุษย์ปกติ เช่น รักใคร่ เบิกบาน ขอร้อง ใช้เท้าเดิน ใช้มือและเท้าคล้ายอาการอย่างสัตว์ เวลาเดินก็ใช้มือและเท้าคล้ายสัตว์ รับประทานของดิบ ๆ จากผลการศึกษาที่นำมากล่าวจะเห็นว่าหากมนุษย์ขาดการอบรมสั่งสอนทางสังคม มนุษย์จะไม่สามารถแสดงออกถึงลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ (human characteristics) ทั้งด้านกายภาพ ด้านอารมณ์ ความรู้สึกได้ การสั่งสอนทางสังคมจึงเป็นกระบวนการปลูกฝังบรรทัดฐาน แบบอย่างความประพฤติตามปกติวิสัยของมนุษย์ในแต่ละสังคม เพื่อหล่อหลอมชุดข้อมูลทางวัฒนธรรม และแบบแผนพฤติกรรมของสังคมนั้นเอง

นอกจากนี้บลูมและเซลซนิก (Bloom and Selznick, 1955, 86) ได้กล่าวถึงการอบรมสั่งสอนทางสังคมอย่างน่าสนใจว่า เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องรับรู้ตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ โดยการสั่งสอนนี้จะมุ่งให้มนุษย์เรียนรู้ถึงค่านิยม กฎเกณฑ์ ระเบียบ แบบแผน ที่มนุษย์ในสังคมนั้นวางไว้ เพื่อให้ความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี ดังนั้นการสั่งสอนจึงเป็นวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรม ทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตแบบแผนที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต คำกล่าวของบลูมและเซลซนิก แสดงให้เห็นว่าการสั่งสอนเป็นกระบวนการที่ช่วยให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน เป็นกระบวนการที่ทำให้คนเกิดใหม่เปลี่ยนจากลักษณะทางชีวภาพ (biological being) หรือสภาพเป็นทางอินทรีย์ (biological organism) ไปเป็นสิ่งมีชีวิตทางสังคม (social being) สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ มีค่านิยมต่าง ๆ ตามวัฒนธรรมในสังคมนั้น ตลอดจนมีพฤติกรรมด้านจริยธรรมในกรอบของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

บลูมและเซลซนิก (1955, 86) อธิบายอีกว่าในทางสังคมวิทยาถือว่ามนุษย์ทุกคนจะต้องผ่านกระบวนการอบรมสั่งสอนตั้งแต่แรกเกิดจนถึงตาย ในระยะแรกของชีวิตจะได้รับการอบรมสั่งสอนเพื่อความอยู่รอด ครอบครัวยุติหรือหน่วยของสังคมเล็ก ๆ เช่น เพื่อนบ้าน เครือญาติ จะสั่งสอนกฎข้อบังคับของสังคมเฉพาะในเรื่องใหญ่ ๆ ก่อนเช่น การกิน การนอน การเล่น เมื่อเจริญเติบโตขึ้นก็ค่อย ๆ ขยายวงสังคมไปยังเพื่อนในสถานศึกษา เพื่อนในชุมชน เด็กจะยังเรียนรู้วิธีการปรับตัวและปฏิบัติตนเพื่ออยู่ร่วมกับสังคมซึ่งสลับซับซ้อนมากขึ้นเล็กน้อย และหากได้รับการสั่งสอนทางสังคมอย่างดีก็จะดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้ดี แต่หากอบรมมาไม่ดีก็อาจมีพฤติกรรมขัดต่อกฎข้อบังคับทางสังคมได้

การสอนทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ (ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2537, 44-46) กล่าวถึงปรากฏการณ์การสอนในแง่ที่ว่า พ่อ แม่ ครู อาจารย์ สอนโดยการตั้งใจ เจตนา และอาจมีการวางแผนทางการสอนไว้ล่วงหน้า ส่วนการสอนที่ไม่ตั้งใจเช่น การเรียนรู้หรือการเลียนแบบ การกระทำของเพื่อนฝูง หรือตัวละครในนวนิยายที่เผยแพร่ทางสื่อมวลชน การสอนทางสังคมจึงถือว่ามีค่ามาก หากมนุษย์ขาดการสอนให้เรียนรู้ระเบียบแบบแผนของสังคม มนุษย์ก็จะเป็นมนุษย์ จะกลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การสอนทางสังคมส่วนใหญ่อยู่ที่การเรียนรู้ (learning) จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการอบรมสั่งสอนเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์ในสังคมหนึ่งได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ ระเบียบ แบบแผน แนวทางการปฏิบัติตนที่สังคมหนึ่ง ๆ กำหนดหรือตกลงไว้ร่วมกันเพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และให้มนุษย์ได้พัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง

ดังที่ณรงค์ เสงี่ยมประชากล่าวไปข้างต้น ผู้วิจัยจะขยายความเรื่องกระบวนการสอนทางสังคมเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือกระบวนการทางตรงมักจะเป็นกรณีที่ตัวแทนการอบรมสั่งสอนของสังคม เช่น พ่อ แม่ ครู อาจารย์ จะเป็นผู้สอนโดยตรง ส่วนทางอ้อมมักจะปรากฏในรูปแบบของการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ นอกจากนี้ยังอาจเป็นการที่มนุษย์ต้องปรับตัวไปตามสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เข้ากับบริบททางสังคม เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ในสังคม หรือเกิดจากการเลียนแบบมนุษย์คนอื่นซึ่งลักษณะเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการสอนโดยทางอ้อม อย่างไรก็ตามการสอนเหล่านี้เป็นกระบวนการตลอดชีวิตมนุษย์ เพราะมนุษย์จะต้องมีชีวิตอยู่ในสังคมกับมนุษย์คนอื่น เผชิญกับสถานการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมและเกี่ยวข้องกับผู้อื่น ดังนั้นมนุษย์จึงต้องเรียนรู้และได้รับการสั่งสอนสังคมอยู่ตลอดเวลาไม่ใช่เฉพาะช่วงเด็กเท่านั้น เมื่อเข้าใจได้ดังนี้จะเห็นว่าวรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลามในวารสารมุสลิม กทม. นิวส์ เป็นกระบวนการสอนทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์จำเป็นต้องได้รับการสั่งสอนอยู่เสมอ ครอบคลุมที่ยังอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมกรุงเทพมหานครปัจจุบัน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ตัวบทคำสอนเผยแพร่ มีความเจริญก้าวหน้าและมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว จึงน่าสนใจว่าตัวบทคำสอนซึ่งอิงกับบัญญัติและเรื่องราวในศาสนาอิสลาม จะมีกลไกในการสอนทางสังคมในลักษณะใดบ้าง และสะท้อนถึงบทบาทในการสอนตามบริบททางสังคมที่ซับซ้อนนี้อย่างไร

เพื่อให้การออกแบบการวิจัยและแนวทางการวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลามในวารสารมุสลิม กทม. นิวส์มีความชัดเจน ผู้วิจัยได้ทบทวนผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสอนในสังคมต่าง ๆ ซึ่งเป็นแนวคิดต้นแบบที่สำคัญในการวิเคราะห์กระบวนการอบรมสั่งสอนในสังคมปัจจุบัน เริ่มจากในสังคมตะวันตกแนวคิดที่เป็นต้นแบบ ได้แก่ ริชาร์ด (Richard, S. 1986,56) ที่ใช้มุมมองหรือวิธีวิทยาทางสังคมวิทยา (Sociology Approaches) อธิบายการสอนที่ทำให้เกิดลักษณะแห่งตัวตน แนวคิดนี้เชื่อว่ามนุษย์จะเรียนรู้ว่าตนเองเป็นเช่นไรจากบุคคลอื่น ๆ ที่มนุษย์เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ด้วย ภาพลักษณ์ของตนเองเป็นอย่างไรนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับพิจารณาถึงลักษณะบุคลิกภาพของตนแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เกิดจากการที่มนุษย์ใส่ใจกับวิธีการที่บุคคลอื่นปฏิบัติ

หรือรู้สึกกับตนเอง ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า “Looking-glass Self” เพื่อเป็นการย้ำว่าความเป็นตัวตน เป็นผลิตผลจากสังคมโดยผ่านทางปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ นั่นเอง

กระบวนการ Looking-glass Self มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ (Richard, S. 1986,56)

- 1) จินตนาการโดยคิดว่าบุคคลอื่นมองเราในลักษณะใด และอย่างไร
- 2) จินตนาการโดยคิดว่าบุคคลอื่นประเมินเราเป็นเช่นไร (เช่น ฉลาด กล้าหาญ ก้าวร้าว เป็นมิตร)
- 3) สร้างและพัฒนาความรู้สึกบางอย่างเกี่ยวกับตนเองขึ้นมา เช่น ตนเองเป็นคนมีเสน่ห์ ตนเองเป็นคนขาดความมั่นใจ ตนเองเป็นคนกระฉับกระเฉง เป็นต้น

ทั้งนี้ 3 ขั้นตอนนี้เป็นผลมาจากการที่มนุษย์จินตนาการขึ้นมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นนั่นเอง

นอกจากริชาร์ดแล้ว แนวคิดของมีด (Mead, G. 1931, อ้างถึงใน ณรงค์ เสียงประชา, 2537, 50) ก็เป็นแนวคิดสำคัญที่มีผู้อ้างถึงและใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์กระบวนการสั่งสอนของมนุษย์อย่างกว้างขวาง มีดเห็นว่าการรู้จักตนเองเป็นผลมาจากการอบรมสั่งสอน มีศึกษาลักษณะของเด็กแรกเกิดที่จะไม่รู้จักตนเอง แต่สังคมและบุคคลอื่นจะสอนให้เขาได้รู้จักตนเองมากขึ้นเรื่อย ๆ ตัวอย่างเช่น เด็กจะไม่เข้าใจความรักจนกว่าจะได้เรียนรู้จากพฤติกรรมที่แสดงออกของแม่ เช่น คำพูดที่ไพเราะ การแสดงท่าทางการเอาใจใส่ ทำให้รู้ว่าตนเองเป็นที่รักของแม่ และเมื่อเจริญเติบโตขึ้นปฏิภริยาของตนที่อยู่ในสังคมที่มีต่อเขาจากการที่เขาได้มีสัมพันธ์ภาพทางสังคม จะทำให้เขาได้รู้จักตนเองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

จากฐานความคิดนี้ มีดได้เสนอทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ใช้อธิบายถึงกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม โดยการสื่อสารจากสัญลักษณ์ที่สำคัญคือภาษา ซึ่งทำให้มนุษย์สามารถให้ความหมายในสิ่งต่าง ๆ ได้ตรงกัน และถ่ายทอดความหมายที่สมาชิกในสังคมรับรู้ร่วมกัน ได้แก่ วัฒนธรรมทางสังคม นอกจากนี้ภาษายังทำให้บุคคลสามารถปรับบุคลิกภาพของตนให้สอดคล้องกับการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยสามารถเข้าใจความหมายของพฤติกรรมที่บุคคลเหล่านั้นกระทำต่อตน และสามารถแสดงพฤติกรรมสนองตอบตามที่บุคคลเหล่านั้นคาดหวัง ซึ่งก็ถือเป็นกระบวนการสำคัญของการอบรมสั่งสอน ในทัศนะของมีดกระบวนการสั่งสอนคือกระบวนการที่เกิดอัตตา (Self) ซึ่งมนุษย์จะพัฒนาตนเองตามกระบวนการขัดเกลาทางสังคมใน 3 ระยะ (Mead, G. 1931, อ้างถึงใน ยุบลวรรณ ต้นเจียรรัตน์ , 2557, 91) คือ

1) ระยะเตรียมการ (preparatory stage) เป็นระยะที่เด็ก ๆ จะลอกเลียนบทบาทของบุคคลที่มีความสำคัญต่อตน (significant others) โดยที่ยังไม่เข้าใจความหมายของบทบาทนั้นอย่างแท้จริง

2) ระยะสวมบทบาท (play stage) เป็นระยะที่เด็กเริ่มมีความสามารถในการแสดงบทบาทของบุคคลที่ตนใกล้ชิด และมีความเข้าใจความหมายของบทบาทเหล่านั้น เช่น เด็กเล่นเป็นพ่อแม่ เป็นตำรวจ เป็นพ่อค้า แม่ค้า ลูกค้า ในลำดับขั้นนี้เด็กจะสามารถเริ่มเข้าใจตนเอง (Self) และบทบาทของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตน อย่างไรก็ตามในลำดับขั้นนี้เด็กก็สามารถแสดงบทบาทของผู้อื่นได้ทีละบทบาท โดยยังไม่สามารถเชื่อมโยงบทบาทหลายบทบาทเข้าด้วยกัน

3) ระยะการสวมบทบาทโดยส่วนรวม (game stage) เป็นระยะที่เด็กสามารถเชื่อมโยงบทบาทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องระหว่างกัน ในระยะนี้มักสังเกตได้จากการที่เด็กสามารถเล่นรวมกันหลาย ๆ คนในบทบาทต่าง ๆ หรืออาจสลับบทบาทนั้น ๆ เช่น การเล่นกีฬา การเล่นเกม การเล่นบทบาทละคร เป็นต้น ซึ่งแสดงว่าเด็กสามารถเรียนรู้บทบาทของบุคคลต่าง ๆ โดยส่วนรวม (Generalized Others) และเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพของตน (Self) อันเป็นการพัฒนาความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ของตนตามกฎเกณฑ์หรือแบบแผนของสังคมนั้น ๆ

ส่วนแนวคิดการสั่งสอนในสังคมไทยนั้นนักวิชาการมักอ้างอิงแนวคิดของ (สุพัตรา สุภาพ, 2551, 39) ที่เสนอว่ากระบวนการสั่งสอนทางสังคมมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) การตอบสนองความต้องการในระยะเริ่มแรก (response) เป็นกระบวนการที่มนุษย์จะแสดงความต้องการออกมา และคนอื่น ๆ ในสังคมที่ทำหน้าที่นี้จะสนองตอบความต้องการนั้นเป็นการสนองตอบตามระเบียบแบบแผนที่สังคมนั้น ๆ กำหนดเอาไว้

2) การรู้จักปรับความต้องการและความสามารถของตนให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม (adaptation) การที่มนุษย์ต้องปรับตัวและความสามารถให้เป็นไปตามสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นลักษณะอย่างหนึ่งของการเรียนรู้เงื่อนไขที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคม เพราะหากมนุษย์ไม่รู้จักการปรับตัวหรือความสามารถให้เข้ากับสภาพการณ์ให้เข้ากับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม หรือไม่ปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม มนุษย์ผู้นั้นก็จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างยากลำบาก อาจเกิดความขัดแย้งหรือปัญหาในการอยู่ร่วมกันได้

3) การยึดถือสิ่งที่คล้ายกับตนเอง (identification) จำแนกย่อยได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

3.1) ความต้องการที่จะทำตัวให้เหมือนกับบุคคลที่ตนต้องการยึดถือเป็นแบบฉบับ เช่น ดารา ครู อาจารย์ วีรบุรุษ วีรสตรี เป็นต้น

3.2) ความรู้สึกร่วมกับบุคคลหรือกลุ่มที่ถือว่าเป็นพวกเดียวกัน เช่น ความผูกพันของคนในชุมชน ความรู้สึกอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในตระกูล เป็นต้น

3.3) ความรู้สึกยึดมั่นในหลักการหรืออุดมคติอย่างแน่นแฟ้น เช่น การยึดมั่นในหลักการทางการเมือง การอ้างความศรัทธาทางศาสนา เป็นต้น

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยพบว่าลักษณะเด่นและบทบาททางสังคมของวรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลามในวารสารมุสลิม กทม. นิวส์ มีลักษณะที่แสดงให้เห็นการสั่งสอนที่สอดคล้องและผสมผสานกันระหว่างแนวคิดของ ริชาร์ด (1986) มีด (1931) และ สุพัตรา สุภาพ (2551)

กล่าวคือคำสอนในศาสนาอิสลามที่ปรากฏในตัวบท อธิบายการสั่งสอนที่ทำให้เกิดลักษณะแห่งตัวตนของชาวมุสลิมที่เกิด จากบุคคลอื่น ๆ ในสังคม จะเห็นได้จากบทบาทในการตอบโต้วาทกรรมในสังคม และกลวิธีการสอนที่เน้นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะความเป็นตัวตนที่แท้จริงของชาวมุสลิม เนื่องจากผู้เขียนตระหนักถึงลักษณะของการสร้างตัวตนตามความคิดของผู้อื่นตามแนวคิดของ ริชาร์ด (1986) ในขณะเดียวกันลักษณะเด่นด้านเนื้อหาที่จำแนกสอนบุคคลเฉพาะกลุ่มตามช่วงวัย ก็สะท้อนให้เห็นว่าคำสอนในตัวบทเป็นกระบวนการสร้างอัตตา (Self) ไปพร้อม ๆ กับการรับรู้ตัวตนในสายตาผู้อื่น คำสอนจึงมุ่งพัฒนาผู้อ่านตามกระบวนการขัดเกลาทางสังคม 3 ระยะ ของมีด (1931) นอกจากนี้เนื้อหาและองค์ประกอบในกลวิธีการสอน รวมถึงบทบาททางสังคมที่สัมพันธ์และยึดโยงกับเรื่องราวในศาสนาอิสลามอย่างแนบแน่น ก็สะท้อนให้เห็นลักษณะเด่นของตัวบทคำสอนที่ยึดถือสิ่งที่คล้ายกับตนเอง (identification) ตามแนวคิดของ สุพัตรา สุภาพ (2551) ดังนั้นข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้จึงมีลักษณะของกระบวนการสั่งสอนทางสังคมที่หลากหลาย น่าสนใจ และไม่พบว่ามีผู้เลือกมาเป็นข้อมูลในการวิจัยมาก่อน ผลการวิจัยครั้งนี้จึงน่าจะสะท้อนระบบปรีชาและภูมิปัญญาในการสอนของชาวมุสลิมผ่านภาษาไทยอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติได้อย่างชัดเจน ถือเป็นข้อค้นพบใหม่ที่ลึกซึ้งและแตกต่างจากผลการวิจัยด้านวรรณกรรมคำสอนของไทยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว เพื่อสะท้อนให้เห็นลักษณะดังกล่าวนี้ขอให้พิจารณา การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนของไทยในหัวข้อต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนของไทย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ลักษณะเด่นและบทบาทของวรรณกรรมคำสอนศาสนาอิสลาม ตัวบทเป็นภาษาไทย ใช้สำหรับสอนทั้งชาวไทยมุสลิมและชาวไทยทั่วไป ตีพิมพ์และเผยแพร่ในรูปแบบที่ทันสมัย คือเป็นบทความคำสอนในวารสารรายเดือน ข้อมูลในการวิจัยจึงมีลักษณะเป็นวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย ในที่นี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนของไทย ทั้งที่เป็นวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิม และวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย เพื่อเป็นพื้นฐานในการออกแบบการวิจัย เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผลการวิจัย และเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าของผู้สนใจด้านการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนของไทย

ผู้วิจัยจำแนกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนของไทยเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิม งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมร่วมกับวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย และงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย ซึ่งแต่ละกลุ่มจะจำแนกเป็นประเภทย่อย ๆ เพื่อความชัดเจน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิม

วรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมในการวิจัยครั้งนี้ คือวรรณกรรมคำสอนสมัยโบราณที่ถ่ายทอดและบันทึกด้วยวิธีดั้งเดิม เช่น จารึก จด จาร ลงในวัสดุต่าง ๆ เช่น ศิลาจารึก หนังสือใบลาน สมุดข่อย ใบลาน หรือบอกเล่าแบบมุขปาฐะปากต่อปาก จากการค้นคว้าพบว่างานวิจัยกลุ่มนี้มีักบันทึกด้วยตัวอักษรเก่าหรือตัวอักษรภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ผู้วิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมจึงต้องปริวรรตเองก่อนจะวิเคราะห์ข้อมูล หรือวิเคราะห์จากวรรณกรรมที่มีผู้ปริวรรตไว้แล้วก็ได้ งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมของไทยจำแนกย่อยตามภูมิภาคต่าง ๆ ได้ดังนี้

1.1 งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคกลาง

ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเนื้อหาสาระ ประเด็นในการวิเคราะห์ และผลการวิจัยของงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคกลาง และงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนในหัวข้ออื่น ๆ เรียงตามลำดับปี พ.ศ. ที่เผยแพร่งานวิจัยแต่ละเรื่อง เพื่อให้เห็นพัฒนาการของแนวทางการวิเคราะห์ จากนั้นจะสรุปไว้ตอนท้ายเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พชณี อัยราชวงษ์ (2521) วิจัยเรื่อง จริยศึกษาของสตรีไทยในสุภาชิตสอนหญิงคำกลอน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ประวัติผู้แต่ง และค่านิยมเกี่ยวกับสตรีไทยในสุภาชิตสอนหญิงคำกลอน ผลการวิจัยพบว่าผู้แต่งอาจไม่ใช่สุนทรภู่ตามที่เข้าใจกันอย่างกว้างขวางในแวดวงวรรณกรรมไทย แต่น่าจะเป็นคนอื่นที่มีชื่อว่า “ภู่” เหมือนกัน ส่วนด้านคำสอนสะท้อนค่านิยมว่าสตรีมีบทบาทและฐานะทางสังคมที่ด้อยกว่าบุรุษ

ปราณี สุรสิทธิ์ (2523) วิจัยเรื่อง คำสอนสตรีไทยจากวรรณกรรมช่วงก่อนได้รับอิทธิพลตะวันตก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาคำสอนที่ใช้สอนสตรีในสมัยสุโขทัย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ทั้งที่แต่งเป็นวรรณกรรมคำสอนโดยตรง และเป็นคำสอนแทรกในวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ เช่น ลิลิตพระลอ และพระสุธนคำฉันท์ เป็นต้น ผลการวิจัยพบว่าลักษณะของสตรีที่ดีในอุดมคติ คือ ปฏิบัติต่อตนเองและต่อผู้อื่นเป็นอย่างดี โดยเฉพาะปฏิบัติต่อสามี หากเป็นสตรีในยุคปัจจุบันจะไม่ปฏิบัติตามหากเห็นว่าคำสอนนั้นขัดต่อค่านิยมของสังคม เช่น การกราบเท้าสามีก่อนนอน และเป็นข้างเท้าหลัง เชื้อมั่นและปฏิบัติตามคำสั่งของสามี เป็นต้น

ศิริมา เจนจิตมัน (2528) วิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนประเภทกลอนเพลงยาวในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ข้อมูลในการวิจัยได้แก่ เรื่องปรมัตต์คำกลอนเพลงยาวถวายโอวาท และสุภาชิตสอนชาย หญิง โดยวิเคราะห์ประวัติความเป็นมา ลักษณะการแต่งเนื้อหาคำสอน ตลอดจนความเชื่อและค่านิยมที่ปรากฏ ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่แต่งตรงตามแบบแผนฉันทลักษณ์ มีเนื้อหาที่สะท้อนคุณค่าทางด้านศีลธรรม จริยธรรม และสภาพสังคม ตลอดจนความเชื่อที่สำคัญของสังคมไทย มีกลวิธีการสอน 4 แบบ คือ สอนแบบตรงไปตรงมา สอนโดยอ้างว่าเป็นคำสอนที่มีมาแต่โบราณ สอนโดยวิธีเปรียบเทียบ และสอนโดยแสดงผลของการกระทำ

รำพึง ศิลาแลง (2530) วิจัยเรื่อง วรรณคดีคำสอนประเภทร้อยกรอง ช่วงก่อนได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตกในเชิงจริยธรรม ข้อมูลในการวิจัยได้แก่ โคลงโลกนิติ เพลงยาวถวายโอวาท และสุภาชิตสอนหญิง ผลการวิจัยพบว่าจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณคดีคำสอนช่วงก่อนได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตก ได้แก่ จริยธรรมสำหรับผู้ปกครอง จริยธรรมสำหรับคนทั่วไป จริยธรรมสำหรับผู้หญิง และจริยธรรมสำหรับผู้ชาย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับหลักจริยศาสตร์ในพระพุทธศาสนา สะท้อนให้เห็นอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมคำสอนของไทย

สุภาพร คงศิริรัตน์ (2531) วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเรื่องศรีสวัสดิ์ดิวัตร ฉบับของขุนสารานิก (โพล่ง) และฉบับวัดหนองไผ่ อำเภอสวรรคโลกจังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับผู้แต่ง จุดมุ่งหมายในการแต่ง การใช้ภาษาลักษณะตัวอักษร อักษรวิธี ตลอดจนสภาพสังคม ผลการวิจัยพบว่าลักษณะอักษรและอักษรวิธีที่ใช้ในวรรณกรรมเรื่องนี้ใกล้เคียงกับอักษรปัจจุบัน แต่อักษรวิธีในสมัยนั้นไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว เรื่องศรีสวัสดิ์ดิวัตรเป็นผลงานของนายมี หรือหมื่นพรหมสมพัตสร ซึ่งแต่งขณะบวชอยู่ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม สมัยต้นรัตนโกสินทร์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อถวายแด่พระพุทธศาสนา ให้เป็นแบบหัดอ่านของศิษย์วัด และสามเณร เนื้อหาของศรีสวัสดิ์ดิวัตรสอนข้อปฏิบัติต่อตนเอง และข้อปฏิบัติต่อครู ใช้วิธีสอนแบบอุปมาและยกอุทาหรณ์ประกอบการสอน ผู้แต่งสรรคำได้อย่างไพเราะและเห็นภาพ เรื่องนี้สะท้อนสภาพสังคมที่ค่อนข้างเป็นลบบ เช่น การหาผลประโยชน์ของเจ้าขุนมูลนาย การประพฤติผิดศีลของสมณะและสามเณร แต่วัดก็ยังเป็นที่ยอมรับของสังคมเพราะเป็นศูนย์กลางการศึกษาของคนในสังคมสมัยนั้น การวิจัยนี้นอกจากจะทำให้เห็นลักษณะของคำสอนและองค์ประกอบทางภาษาที่ใช้สอนในวรรณกรรมคำสอนแล้ว ยังสะท้อนสภาพสังคมเชิงวิพากษ์ที่เกี่ยวข้องกับชนชั้นนำ และสถาบันทางพระพุทธศาสนาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้อย่างชัดเจน

เรณู เย็นใจ (2535) วิจัยเรื่อง โคลงโลกนิติ : วิเคราะห์ในแง่จริยธรรม มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อสำรวจและจำแนกหมวดหมู่จริยธรรมในเรื่องโคลงโลกนิติ และเพื่อวิเคราะห์จริยธรรมในปัจจุบันโดยใช้จริยธรรมในเรื่องโคลงโลกนิติเป็นแนวทาง ผลการวิจัยพบว่าจริยธรรมที่ปรากฏมีจำนวน 10หมวด ได้แก่ จริยธรรมการคบคน จริยธรรมการพูด จริยธรรมความรอบคอบ จริยธรรมความเพียร จริยธรรมการรู้จักประมาณตน จริยธรรมการเจียมตน จริยธรรมการวางตน

จริยธรรมความกตัญญูจริยธรรมความรักศักดิ์ศรีของตนเอง และจริยธรรมการพึ่งพาอาศัย จริยธรรมในเรื่องโคลงโลกนิติเหล่านี้ยังเป็นที่ยอมรับของคนไทยปัจจุบัน

นิยะดา เหล่าสุนทร (2537) วิจัยเรื่อง โคลงโลกนิติ : การศึกษาที่มา สรุปได้ว่าเรื่องนี้มีที่มาจากโลกนิติปกรณ์ ธรรมนิติ พระไตรปิฎก และวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ

นิยะดา เหล่าสุนทร และคณะ (2540) วิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาของคนไทย : ศึกษาจากวรรณกรรมคำสอน ข้อมูลในการวิจัยเป็นวรรณกรรมคำสอนของไทยสมัยต่าง ๆ เช่น วรรณกรรมเรื่องโคลงราชสวัสดิ์ พาสีสอนน้อง และสุภาษิตสอนหญิง ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมคำสอนของไทยใช้สอนทั้งกษัตริย์ ราชเสวก บุรุษ สตรี และเด็ก สะท้อนถึงภูมิปัญญาด้านวิถีชีวิต วิธีคิด มีกลวิธีการสอน 2 แบบคือสอนโดยตรง และสอนโดยอ้อม

เตชา ชากักดี (2542) วิจัยเรื่อง วิเคราะห์หลักจริยธรรมในวรรณคดีเรื่องสุภาษิตพระร่วง มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์หลักจริยธรรมที่ปรากฏในคำสอนจากสุภาษิตพระร่วง ผลการวิจัยพบว่า สุภาษิตพระร่วงแสดงหลักจริยธรรมของผู้ครองเรือนเพื่อการพัฒนาตนเอง และการปฏิบัติต่อผู้อื่น

พิมพ์พรรณ ไพบูลย์หวังเจริญ (2542) วิจัยเรื่อง วรรณกรรมสุภาษิตสำหรับสอนผู้หญิง มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนสำหรับใช้สอนผู้หญิง ที่เป็นเอกสารต้นฉบับจากหอสมุดแห่งชาติ มีหลายสำนวน ทั้งทราบชื่อผู้แต่งและไม่ทราบชื่อผู้แต่ง ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมคำสอนเหล่านี้มีเนื้อหาสาระแยกสอนตามวัย และตามฐานะ เพื่อให้เป็นผู้หญิงที่มีคุณค่า และได้รับความรักความเมตตา จำแนกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกสอนหญิงสูงศักดิ์ เช่น กฤษณาสอนน้อง พิเภกสอนเบญจกาย ท้าวกรุงพานสอนนาง และศรีอุสา มักสอนตั้งแต่วัยสาวจนถึงการอยู่ในฐานะภรรยา กลุ่มที่สองสอนหญิงสาวทั่วไป ต้นฉบับใช้ชื่อว่า “ชรสาว” สอนเรื่องการครองตนที่ต้องมีกิริยามารยาท ไม่พูดคำหยาบ ไม่อวดฉลาด และรู้จักเลือกคบคน และกลุ่มที่สามสอนหญิงที่ออกเรือนแล้ว ใช้ชื่อว่า “สอนหญิง” สอนการครองตนที่ต้องมีกิริยามารยาท และรู้จักถนอมกาย สอนการครองคนทั้งการครองมิตรสหายของสามี ภรรยาน้อย และข้าทาสบริวาร ต่อมาก็สอนการครองงานที่ต้องขยัน ประณินบัณฑิตสามี รู้จักเก็บหอมรอมริบ และทำให้เพิ่มพูน สุภาษิตสอนหญิงที่รู้จักกันแพร่หลาย คือสุภาษิตสอนหญิงของนายภู ที่น่าจะดำเนินแนวทางการสอนจากเรื่องโคลงโลกนิติ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ทุกยุคสมัย

สายวรุณ น้อยนิมิต (2542) วิจัยเรื่อง อรรถกถาชาดก : การศึกษาในฐานะวรรณคดีคำสอนของไทย และความสัมพันธ์กับวรรณคดีคำสอนเรื่องอื่น มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์คุณค่าและความสำคัญของอรรถกถาชาดก ในฐานะเป็นวรรณคดีคำสอนของไทย และศึกษาความสัมพันธ์กับวรรณคดีคำสอนเรื่องอื่น ผลการวิจัยพบว่า คนไทยรู้จักอรรถกถาชาดกอย่างแพร่หลายตั้งแต่สมัยทวารวดีมาแล้ว และมีภาพสลักลายเส้นรวมทั้งคำอธิบายประกอบภาพชาดกใน

สมัยสุโขทัย ต่อมาในสมัยอยุธยาจนถึงรัตนโกสินทร์มีอรรถกถาชาดกที่รู้จักแพร่หลายและมีชื่อเสียงมากคือ เวสสันดรชาดก และทศชาติเรื่องอื่น ๆ อรรถกถาชาดกฉบับหอสมุดแห่งชาติ 547 เรื่อง ได้แปลเป็นภาษาไทยเมื่อ พ.ศ. 2483 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ตัวบทอรรถกถาชาดกจึงเป็นศาสนนิทานที่คนไทยรู้จักมานาน และเป็นวรรณคดีไทยที่ได้ต้นเรื่องจากภาษาบาลี อรรถกถาชาดกมีสาระคำสอนที่ไม่ได้มุ่งเป็นคำสอนแก่บรรพชิต แต่มุ่งสอนคนทั่วไปทุกระดับชั้นตั้งแต่ชนชั้นปกครองจนถึงทาส และมีเนื้อหาคำสอนครอบคลุมถึงการปฏิบัติตนและการปฏิบัติต่อผู้อื่น ซึ่งประกอบด้วยคำสอนที่เป็นหลักในการดำเนินชีวิต และคำสอนปลีกย่อย คำสอนที่เป็นหลักสำคัญ ได้แก่ หลักในการดำเนินชีวิต การปฏิบัติตนต่อผู้อื่น การครองเรือน การปกครองและการรับราชการ สาระคำสอนเหล่านี้ตรงกับสาระในวรรณคดีคำสอนของไทย

ผลการวิจัยของสายวรุณยังแสดงให้เห็นว่าอรรถกถาชาดกยังมีลักษณะเด่นในด้านการผูกเรื่องเพื่อสั่งสอน โดยเฉพาะการแสดงหลักธรรมที่เป็นเรื่องอุทาหรณ์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเป็นนิทานสาธกในวรรณคดีคำสอนเรื่องอื่น อรรถกถาชาดกจึงมีความสำคัญต่อวรรณคดีคำสอนของไทย และจัดเป็นวรรณคดีคำสอนของไทยเรื่องหนึ่ง อรรถกถาชาดกมีคุณค่าและความสำคัญต่อวรรณคดีไทยหลายด้าน ได้แก่ ด้านที่เป็นวรรณคดีคำสอนซึ่งเป็นแหล่งรวมคำสอนที่เน้นให้ประพติตนเป็นคนดีและให้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนในสังคม อันสอดคล้องกับหลัก “กรรม” ในพระพุทธศาสนา คำสอนดังกล่าวได้อบรมกล่อมเกลาราจรยธรรมแก่คนทุกระดับในสังคมไทยด้วยกลวิธีการสอนแบบนิทาน อรรถกถาชาดกยังมีคุณค่าในด้านที่เป็นต้นแบบของวรรณคดีชาดกที่แต่งในประเทศไทย รวมทั้งชาดกพื้นบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งรูปแบบและเนื้อหาการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ และยังมี ความสำคัญในด้านที่มีอิทธิพลต่อองค์ประกอบของวรรณคดี โดยเฉพาะเนื้อเรื่อง อนุภาคต่าง ๆ และตัวละครให้แก่การสร้างสรรค์วรรณคดีไทยอีกด้วย อรรถกถาชาดกนับเป็นวรรณคดีคำสอนของไทย ที่อธิบายความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม อย่างเป็นเหตุและผล ซึ่งมีอิทธิพลอย่างสูงต่อความคิดและความเชื่อของคนในสังคมไทยมาตลอดจนถึงปัจจุบัน

ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต (2545) วิจัยเรื่อง อ่านสุภาษิตพระร่วงฉบับวิเคราะห์และถอดความ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะทั่วไป วรรณศิลป์ และคุณค่าของสุภาษิตพระร่วง ผลการวิจัยพบว่าสุภาษิตพระร่วงเป็นวรรณคดีคำสอนลายลักษณ์ที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในวรรณคดีไทยเท่าที่มีหลักฐานเหลืออยู่ การตัดแบ่งคำสอนเป็นกลุ่มหรือเป็นช่วงทำให้เข้าใจเนื้อหาคำสอนได้ชัดเจนขึ้น เรื่องสุภาษิตพระร่วงเป็นคำสอนที่มีสัมผัสคล้องจองต่อเนื่องกัน ทำให้จดจำได้ง่าย ฉันทลักษณ์ค่อนข้างยืดหยุ่น เป็นร้อยสุภาพที่ไม่บังคับจำนวนคำในวรรคอย่างเคร่งครัด และไม่บังคับตำแหน่งตายตัวของคำรับสัมผัส ใช้ภาษาที่สั้นและกระชับ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่ดึงดูดใจให้ผู้อ่านสนใจอยากอ่าน คำสอนที่พบเป็นเรื่องการปฏิบัติตนในด้านต่าง ๆ ทั้งแสดงความคิด ความเชื่อ และสะท้อนภาพสังคมในสมัยนั้นด้วย

สุปาณี พัดทอง (2545) วิจัยเรื่อง โคลงโลกนิติ : อมตะวรรณกรรมคำสอน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าเรื่องโคลงโลกนิติเป็น “ยอดสุภาษิตอมตะ” ที่ได้รับความนิยมสืบเนื่องตั้งแต่

โบราณจนถึงปัจจุบันคำสอนสอดคล้องกับพระพุทธศาสนา และมีคุณค่าต่อผู้อ่านทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานภาพ และทุกชนชั้น คำสอนสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลและสังคมจะดีหรือชั่วเกิดจากบุคคลเป็นผู้กระทำ

โอฟาร รัตนภักดี (2545) วิจัยเรื่อง อวาศโวหาร : วรรณกรรมคำสอนสำหรับผู้ (จะ) ครองเรือน ข้อมูลในการวิจัยได้แก่ อวาศโวหาร ฉบับของพระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) ต้นฉบับเก็บไว้ที่หอสมุดแห่งชาติภาคกลาง โดยวิเคราะห์ด้านประวัติ การแต่ง เนื้อหา ลักษณะการแต่ง และคุณค่า ผลการวิจัยพบว่าเรื่องอวาศโวหารน่าจะแต่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนเพลงยาวตามแบบกลอนของสุนทรภู่ วรรณกรรมเรื่องนี้มีคุณค่าด้านคำสอน คือ สอนการเลือกคู่ครอง สอนการครองเรือน และสอนคุณลักษณะของแม่เรือน นอกจากนี้ยังมีลักษณะเด่นมีด้านวรรณศิลป์ที่เกิดจากความไพเราะของเสียงและความหมายที่ลึกซึ้งกินใจ

บุญสนอง สมวงศ์ (2551) วิจัยเรื่อง การประยุกต์และบูรณาการสุขภาพจิตจากวรรณกรรมคำสอนของไทยสำหรับบุคคลและสังคม มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ภูมิหลังและสภาพการใช้วรรณกรรมคำสอนของไทย การประยุกต์และบูรณาการสุขภาพจิตจากวรรณกรรมคำสอนของไทยสำหรับบุคคลและสังคม ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ โคลงโลกนิติ สุภาพิตพระร่วง วชิรญาณภาสิต สุภาพิตศิวญาณ สุภาพิตสอนสตรี สวัสดิรักษา และพระอภัยมณี ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมคำสอนของไทยสอนตามลักษณะของบุคคล ครอบคลุมความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มชนแต่งเป็นคำประพันธ์ที่ไพเราะ เข้าใจง่าย และนำไปใช้ได้ง่าย สามารถนำคำสอนมาประยุกต์ใช้และบูรณาการไปตามสถานะทางสังคมของผู้คนในสังคมไทย

สุริยกานต์ ยี่เก็งเอี่ยม และอาทิตย์ ครุณัยธร (2553) วิจัยเรื่อง การศึกษาวรรณกรรมคำสอนที่ได้รับอิทธิพลจากรามเกียรติ์ ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมคำสอนที่ได้รับอิทธิพลจากรามเกียรติ์คือ ทศรถสอนพระราม พาลีสอนน้อง พิเภกสอนเบญจกาย และทศกัณฐ์สอนน้อง เรื่องทศรถสอนพระรามและพาลีสอนน้อง พระราชนิพนธ์ในพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้รับอิทธิพลจากรามเกียรติ์ก่อนเรื่องอื่น ๆ เรื่องที่มีผู้นิยมแต่งมากที่สุดคือเรื่องพาลีสอนน้องมีมากถึง 3 ส่วนวรรณกรรมเหล่านี้ได้รับอิทธิพลด้านรูปแบบคำประพันธ์เดี่ยว และคำประพันธ์ผสม จากเรื่องรามเกียรติ์ ใช้وبرมสั่งสอนบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ พระมหากษัตริย์ ข้าราชการ และกลุ่มสตรี โดยเลือกโอกาสในการสอนตอนที่ตัวละครผู้สอนรู้ว่าต้องตาย ตอนที่ละครผู้สอนต้องพลัดพราก และตอนที่ตัวละครผู้สอนจะมอบหมายงานให้ตัวละครอื่นทำ เมื่อแต่งเป็นวรรณกรรมคำสอนผู้แต่งมักนำคำสอนเดิมมาแต่งขยายความ หรือแต่งเพิ่มเติม และสร้างคำสอนขึ้นใหม่

จากการทบทวนงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคกลางที่นำมากล่าวข้างต้น จะเห็นว่ามิตั้งงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียด เช่น งานวิจัยของ พัทธนี อัยราชวงษ์ (2521) สุภาพร คงศิริรัตน์ (2531) เรณู เย็นใจ (2535) เป็นต้น งานวิจัยลักษณะนี้ส่วน

ใหญ่มุ่งวิเคราะห์ ประวัติ ความเป็นมา รูปแบบ อักษรวิธี เนื้อหา ลักษณะคำประพันธ์ กลวิธีการสอน และคุณค่าด้านต่าง ๆ ของวรรณกรรมคำสอนเรื่องนั้น ๆ อาจมีการหยิบยกประเด็นใดประเด็นหนึ่งมาวิเคราะห์ให้ละเอียด ลึกซึ้ง เป็นพิเศษ เช่น จริยธรรม โลกทัศน์ ค่านิยม

นอกจากยังพบว่ามีกรวิจัยวรรณกรรมคำสอนภาคกลางในภาพรวม เช่น งานวิจัยของ ปราณี สุรสิทธิ์ (2523) ศิริมา เจนจิตมัน (2528) บุญสนอง สมวงศ์ (2551) เป็นต้น งานวิจัยเหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคกลางในภาพรวม ประเด็นในการวิเคราะห์ยังคงเป็นการวิเคราะห์เกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา รูปแบบ อักษรวิธี เนื้อหา ลักษณะคำประพันธ์ กลวิธีการสอน วรรณศิลป์ และคุณค่า ผลการวิจัยทั้งหมดสะท้อนให้เห็นองค์ประกอบแต่ละด้านของวรรณกรรมคำสอนที่วิเคราะห์ แต่ยังไม่ได้สังเคราะห์เป็นลักษณะเด่นของตัวบท ผลการวิจัยที่ปรากฏเน้นและให้ความสำคัญของภูมิหลังวรรณกรรมคำสอน ทำให้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงประวัติ มีคุณค่าในเชิงบันทึกและถ่ายทอดวรรณกรรมคำสอนซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทย และเป็นแหล่งสืบค้นเกี่ยวกับการวิเคราะห์ประวัติวรรณกรรมภาคกลาง อย่างไรก็ตามผลการวิจัยยังไม่ได้เชื่อมโยงหรือขยายความให้เห็นบทบาทของวรรณกรรมคำสอนในสังคมไทยอย่างชัดเจน

1.2 งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคเหนือ

งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคเหนือมีรายละเอียดดังนี้

อิรวดี ไตลังคะ (2525) วิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์คำสอนพระยามังราย มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของวรรณกรรมคำสอนพระยามังราย ผลการวิจัยพบว่าคำสอนพระยามังรายจารึกไว้ในสมุดข่อย ตอนต้นเรื่องระบุว่าพระสงฆ์เป็นผู้แต่งคือพระมหาติสเถระ ซึ่งได้สอนแก่พระยามังรายโดยประสงค์ให้พระยามังรายทรงนำไปสอนพระราชวงศ์ ขุนนาง และไพร่ทั่วไป เรื่องนี้ใช้สอนคนทุกคนในสังคม ในส่วนที่สอนกษัตริย์และขุนนางผู้แตงนำแนวคิดมาจากพระพุทธศาสนา ในส่วนที่สอนไพร่สามัญสอนเกี่ยวกับการครองตนโดยทั่วไป

ประคอง กระแสชัย (2534) วิจัยเรื่อง วิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนล้านนาไทยเรื่อง “ธรรมดาสอนโลก” ข้อมูลในการวิจัยคือวรรณกรรมคำสอนล้านนาไทยเรื่องธรรมดาสอนโลก สำนักวัดสันผักแค ตำบลม่วงคำ จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ลักษณะอักษร อักษรวิธี เนื้อหา และคุณค่าทางสังคม ผลการวิจัยพบว่าเรื่องธรรมดาสอนโลกบันทึกด้วยอักษรธรรมล้านนา อักษรวิธีไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว มีเนื้อหาสอนชาวบ้านทั่วไปให้รู้หลักการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการปฏิบัติของภรรยาต่อสามี ผู้แต่งใช้คำเรียบง่ายตรงไปตรงมา แต่มีศิลปะด้านการประพันธ์ สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวล้านนาได้เป็นอย่างดี ทั้งด้านค่านิยมและความเชื่อของชาวล้านนา

ทรงศักดิ์ ปรากฏวัฒนากุล และหทัยวรรณ ไชยะกุล (2542) วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทโคลงคำสอนล้านนา เช่น โคลงพระลอสอนโลก โคลงวิฑูรสอนโลก และโคลงวิฑูรสอนหลาน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสอน ผลการวิจัยพบว่าเรื่องนี้ใช้สอนตั้งแต่กษัตริย์ หรือเจ้าผู้ครองนคร ข้าราชการ สตรีในราชสำนัก และบุคคลทั่วไป มีข้อเสนอแนะในการเลือกคู่ และการครองเรือน กลวิธีการสอนมี 5 ลักษณะ คือสอนแบบตรงไปตรงมา สอนแบบยกตัวอย่างเปรียบเทียบ สอนแบบแนะให้คิด สอนแบบยกนิทานหรืออุทาหรณ์ประกอบ และสอนแบบอ้างความเชื่อถือศรัทธาของชาวบ้าน

สุภาพร คงศิริรัตน์ (2542) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนท้องถิ่นภาคเหนือตอนล่างจากเอกสารโบราณ เช่น สุภาสิตสอนชาย และสุภาสิตสอนหญิง มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ลักษณะตัวอักษรอักขรวิธี เนื้อหา ค่านิยม และความเชื่อที่ปรากฏ ผลการวิจัยพบว่าในการเขียนวรรณกรรมคำสอน ผู้แต่งใช้ตัวอักษรและอักขรวิธีเดียวกับสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผลงานสร้างขึ้นจากแรงบันดาลใจของผู้แต่งในท้องถิ่น และได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมภาคกลาง สะท้อนค่านิยมที่เด่นชัดเช่นเรื่องความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และเรื่องความกตัญญู เป็นค่านิยมเชิงจริยธรรมและสะท้อนภาพของบุคคลในอุดมคติ แม้เนื้อหาแต่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่สามารถปรับใช้ในสังคมปัจจุบัน

พระมหาจิตรการก์ ห้วน (2547) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ปูเ้าสอนหลานฉบับล้านนา มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ลักษณะการแต่ง โครงเรื่อง เนื้อหา อุทาหรณ์ และภูมิปัญญาล้านนา ผลการวิจัยพบว่าผู้แต่งนิยมใช้ภาษาิตในการดำเนินเรื่อง ใช้คำประพันธ์ประเภทร่ายในการแต่งใช้ภาษาิตคำสอนต่าง ๆ เป็นแกนหลักของเรื่อง นิทานที่ปรากฏในเรื่องปูเ้าสอนหลานมาจาก คัมภีร์อรรถกถาชาดก เจี้ยก้อมล้านนา ชาดกนอกนิบาต ปฐมสมโพธิ นิทานพื้นบ้าน นิทานอีสป มังคลัตถทีปนี และอรรถกถาธรรมบท เรื่องเ้าสอนหลานใช้สอนคนทุกระดับชั้น เพื่อการปฏิบัติตนให้ถูกต้องในสังคมล้านนา ทั้งยังแสดงให้เห็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติตามโลกทัศน์ของชาวล้านนา เมื่อสอนมักใช้วิธีอ้างชื่อผู้สอน และผู้ถูกสอน นิยมใช้ภาษาถิ่นล้านนาโบราณ และภาษาบาลีสันสกฤตในการแต่ง

พิริยา อ่วมเจริญ (2552) วิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมล้านนาเรื่องคติโลก คติธรรม มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์จุดมุ่งหมายในการแต่ง ลักษณะคำประพันธ์ และเนื้อหาคำสอน ผลการวิจัยพบว่าเรื่องคติโลก คติธรรม มีจุดมุ่งหมายเพื่ออบรมสั่งสอนหรือให้แนวทางประพฤติปฏิบัติแก่คนทั่วไป แต่งเป็นคำประพันธ์ร้อยแก้ว เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นภาษาิต มีบางตอนยกอุทาหรณ์มาประกอบคำสอนมี 7 ประเภท ได้แก่ การอยู่ร่วมกันในสังคม การทำมาหากิน ครอบครัวยุติธรรมและการครองเรือน การทำมาหากิน หลักพระพุทธศาสนา การปกครอง และหลักการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งหลักการดำเนินชีวิตประจำวันมีจำนวนคำสอนมากที่สุด มีการนำนิทานอุทาหรณ์จำนวน 13 เรื่องมาประกอบคำสอนเพื่ออธิบายคำสอนให้เข้าใจง่ายขึ้น วรรณกรรมคำสอนเรื่องนี้

สะท้อนให้เห็นภาพวิถีชีวิตการดำเนินชีวิต สถานภาพของบุคคล ค่านิยม และประเพณีรวมถึงความเชื่อต่าง ๆ ของชาวล้านนา

จากการทบทวนงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคเหนือที่นำมากล่าวข้างต้น จะเห็นว่าม้งงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียด เช่น งานวิจัยของ อีราวดี ไตลังคะ (2525) ประคอง กระแสชัย (2534) พระมหาจิตกรการก์ ห้วนนา (2547) เป็นต้น งานวิจัยเหล่านี้ส่วนใหญ่มุ่งวิเคราะห์ ประวัติ ความเป็นมา รูปแบบ อักษรวิธี เนื้อหา ลักษณะคำประพันธ์ กลวิธีการสอน และคุณค่าด้านต่าง ๆ ของวรรณกรรมคำสอนเรื่องนั้น ๆ เช่นเดียวกับการวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคกลาง มีการวิจัยในลักษณะภาพรวมปรากฏบ้าง ได้แก่ งานวิจัยของ ทรงศักดิ์ ปรารังค์วัฒนากุล และหทัยวรรณ ไชยะกุล (2542) สุภาพร คงศิริรัตน์ (2542) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นองค์ประกอบและกลวิธีการสอนของวรรณกรรมคำสอนภาคเหนือตามขอบเขตของการวิจัยในภาพรวม และมีการกล่าวถึงมูลเหตุในการแต่งวรรณกรรมคำสอนด้วย

1.3 งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคอีสาน

งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคอีสานมีรายละเอียดดังนี้

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2528) ทำวิจัยเรื่อง การปรีวรรตวรรณกรรมอีสานจากหนังสือผูก อีสานจากวรรณกรรมคำสอน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อปรีวรรตและวิเคราะห์หนังสือผูก เรื่อง กาพย์ย่ำสอนหลาน กาพย์หลานสอนปู่ และอินทนิญาณสอนลูก ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมคำสอนอีสานแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม ปัจจุบันวรรณกรรมคำสอนได้ลดบทบาทลงเนื่องจากมีสื่อสมัยใหม่ที่มีอิทธิพลต่อความคิดของชาวอีสานมากกว่า

จรรยารัตน์ รัตนกร (2533) วิจัยเรื่อง โลกทัศน์ชาวอีสานจากวรรณกรรมคำสอน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์โลกทัศน์ที่ปรากฏวรรณกรรมคำสอนของภาคอีสาน ข้อมูลในการวิจัย เช่น เรื่องขุนบรม พญาคำกองสอนไพร และชนะสันทะยอดคำสอน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าชาวอีสานมีโลกทัศน์ 2 แบบ แบบแรกคือโลกทัศน์ต่อมนุษย์ ชาวอีสานมีโลกทัศน์ว่าผู้หญิงต้องรักษนวลสงวนตัว ผู้ชายต้องมีความรู้ กล้าหาญ และมีคุณธรรม บิดามารดาต้องรับผิดชอบเลี้ยงดูบุตร บุตรต้องเชื่อฟังและตอบแทนบุญคุณของบิดามารดา พี่น้องควรรักและช่วยเหลือกัน ผู้ปกครองต้องยึดมั่นในฮีต คอง และผู้ใต้ปกครองต้องซื่อสัตย์ และไม่ตีตนเสมอนาย แบบที่สองคือโลกทัศน์ต่อธรรมชาติโดยเชื่อว่าธรรมชาติมีคุณค่าต่อมนุษย์ ขณะเดียวกันก็มีโทษด้วย และแบบที่สามคือโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ คือการนับถือแถน ยอมรับเรื่องเวทมนตร์ คาถา ฤกษ์ ยาม กฎแห่งกรรม และนิพพาน

ชัยณรงค์ โคตะนนท์ (2533) วิจัยเรื่อง อุดมคติเกี่ยวกับผู้นำในวรรณกรรมอีสาน ประเภทวรรณกรรมคำสอน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ลักษณะและคุณสมบัติของผู้นำ บทบาทของผู้นำที่มีต่อสังคม รูปแบบการปกครอง และรูปแบบของสังคม ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่

ภาพย์ปู้สอนหลาน ภาพย์วิฑูรย์บัณฑิต คำกลอนสอนโลกและชนะสันทะยอดคำสอน ผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัติของผู้นำที่สังคมอีสานคาดหวังคือมีคุณธรรม นอกจากนี้ยังต้องประพฤติตนตามฮีต คอง และมีบทบาทต่อสังคม สังคมอีสานเชื่อว่าทุกสรรพสิ่งมีกำเนิดจากอำนาจของแกน แกนเป็นผู้สร้าง และควบคุมสิ่งต่าง ๆ และยังเชื่อว่ากษัตริย์หรือผู้ปกครองมีกำเนิดจากแกน หรือสืบเชื้อสายมาจาก แกน สังคมในอุดมคติของชาวอีสานคือโลกพระศรีอาริย์เมตไตรย เพราะเชื่อว่าเป็นสังคมที่ปราศจากการแบ่งชนชั้นและมีความยุติธรรม ผู้ที่จะไปเกิดในโลกนี้ต้องประพฤติตนตามฮีต คอง และธรรมเนียมของชาวอีสาน

สัทธา อริยะธกัณฑ์ (2535) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนอีสานใต้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและคุณค่าวรรณกรรมคำสอนอีสานใต้ ผลการวิจัยพบว่าผู้แต่งใช้หลักพระพุทธศาสนา และคำสั่งสอนดั้งเดิมของบรรพบุรุษเป็นแก่นของเรื่อง มีทั้งสอนโดยภาพรวม และสอนเฉพาะบุคคลตามสถานภาพทางสังคม วรรณกรรมคำสอนอีสานใต้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ค่านิยมจริยธรรม และความเชื่อ รวมทั้งเป็นบรรทัดฐานของสังคมอีสานใต้ด้วย

เกวลิน ภูมิภาค (2543) วิจัยเรื่อง ความเชื่อทางศาสนาและลัทธิที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนของชาวอีสาน ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ภาพย์ปู้สอนหลาน ภาพย์พระมุนี ภาพย์หลานสอนปู้ และพญาคำกองสอนไพร่ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตของชาวอีสานผูกพันอยู่กับความเชื่อทางศาสนา รวมทั้งการนับถือแกน

เสนห์ ทันอินทรอาจ (2552) วิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องท้าวคำสอน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ลักษณะทั่วไป จุดมุ่งหมายในการแต่ง เนื้อหา วรรณศิลป์ และคุณค่าเชิงสังคมของวรรณกรรมเรื่องท้าวคำสอน ผลการวิจัยพบว่าเรื่องท้าวคำสอนเป็นชาดกนอกนิบาต มุ่งแนะนำคนทั่วไปให้ปฏิบัติตามจารีต ประเพณี และศีลธรรม และเพื่อความบันเทิง แต่งเป็นโคลงสาร ใช้ตัวอักษรไทยภาคกลาง และตัวอักษรธรรมอีสาน มีการดำเนินเรื่องตามปฏิทินตัวละครเอกมีหลายลักษณะ มีฉากสะท้อนสภาพชีวิตของชาวอีสาน มีเนื้อหาสอนให้กตัญญูกตเวที ยึดมั่นในจารีต ประเพณี หมั่นทำบุญ ให้ทาน และรักษาศีล วรรณกรรมเรื่องนี้มีคุณค่าทั้งเชิงวรรณศิลป์และด้านการสะท้อนวิถีชีวิตของชาวอีสาน

พระครูอมร โปธิสุนทร (จิตตะวงศ์) (2557) วิจัยเรื่อง พุทธจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนอีสานเรื่องย่าสอนหลาน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ ความเป็นมาของวรรณกรรมคำสอนอีสานเรื่องย่าสอนหลาน เพื่อวิเคราะห์หลักจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา และอิทธิพลของวรรณกรรมคำสอนอีสานเรื่องย่าสอนหลานที่มีต่อสังคมชาวอีสาน ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมคำสอนอีสานเรื่องย่าสอนหลานมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยการสืบทอดด้วยระบบมุขปาฐะจากรุ่นสู่รุ่น มีลักษณะการประพันธ์ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน ที่ชาวอีสานใช้เป็นแนวทางในการครองตน ครองคน ครองงาน และครองสุข ปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสังคมชาวอีสาน วรรณกรรมคำสอนเรื่องย่าสอนหลานมีหลักจริยธรรมทางพุทธศาสนาปรากฏในวรรณกรรม

ได้แก่ สอนให้ศึกษาเล่าเรียน สอนคนให้เป็นคน สอนให้รู้จักทำบุญ สอนให้รู้จักกินอยู่ สอนให้รู้จักบาป บุญ คุณ โทษ สอนไม่ให้ลืมหืมตา สอนให้รู้จักการทำงาน สอนเกี่ยวกับการพูดจา สอนให้ละบาป สร้างบุญ หลักจริยธรรมทั้งหมดที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนอีสานเรื่องย่อสอนหลานตรงกับหลักจริยธรรมในพุทธศาสนา 3 ระดับ คือ ระดับต้น หมายถึง เบญจศีล เบญจธรรม ระดับกลาง คือ กุศลกรรมบถ 10 ประการ และระดับสูง ได้แก่ อริยมรรค 8 ประการ และมีหลักจริยธรรมอื่น ๆ โดยมีสังคหะวัตถุ พรหมวิหารธรรม และสมชิวิธรรม นอกจากนี้ วรรณกรรมคำสอนเรื่องย่อสอนหลานมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตชาวอีสาน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านคติความเชื่อ ด้านหลักธรรม ด้านการทำความดี ด้านความกตัญญูกตเวที ด้านความสามัคคี ความไม่ประมาท และอิทธิพลที่มีต่อประเพณีอีสานใน 3 ลักษณะ ได้แก่ จารีตประเพณีอีสาน ขนบธรรมเนียมประเพณีอีสาน ธรรมเนียมประเพณีอีสาน ทั้งหมดเป็นหลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนอีสานเรื่องย่อสอนหลานที่ชาวอีสานได้ยึดถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

จากการทบทวนงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคอีสานที่นำมากล่าวข้างต้น จะเห็นว่าพบเฉพาะการวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมของภาคอีสานในภาพรวม ไม่กำหนดขอบเขตในการวิจัยเฉพาะตัวบทเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียด ทำให้เห็นอัตลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมและวิถีชีวิตของชาวอีสานอย่างชัดเจน ประเด็นในการวิเคราะห์ยังมีลักษณะเดียวกันกับการวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคกลาง และภาคเหนือ คือมุ่งวิเคราะห์ภูมิหลัง ประวัติความเป็นมา ลักษณะเนื้อหา รูปแบบคำประพันธ์ ลักษณะสำคัญของงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคอีสานที่แตกต่างจากงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนในภูมิภาคอื่น คือประเด็นการวิเคราะห์และผลการวิจัยให้ความสำคัญกับบริบททางสังคม วัฒนธรรมอีสาน สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ศาสนาและความเชื่อท้องถิ่นในภาคอีสาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักธรรมในพระพุทธศาสนา และเรื่อง ฮีต คอง ซึ่งเป็นบรรทัดฐานสำคัญของสังคมอีสาน

1.4 งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคใต้

งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคใต้มีรายละเอียดดังนี้

วิมล คำศรี (2523) วิจัยเรื่อง โคลงสุภาษิต ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์คุณค่าด้านคำสอน ความเชื่อ และคุณค่าทางศิลปะโคลงสุภาษิตภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมคำสอนเรื่องโคลงสุภาษิตมีเนื้อหาร่วมกับโคลงโลกนิติ มุ่งสอนให้คนเข้าใจธรรมชาติ ชี้นำให้ทำความดี และละเว้นความชั่ว ใช้กลวิธีในการสอนคนหมู่มากร แสดงความคิดความเชื่อของคนภาคใต้ในด้านต่าง ๆ มีคุณค่าด้านศิลปะการประพันธ์

อุดม หนูทอง (2529) วิจัยเรื่อง วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทคำสอน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ ที่มา อักษรวิธี รูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการสอน ข้อมูลในการ

วิจัย ได้แก่ วรรณกรรมคำสอนเรื่องต้นสมุทสุภาสิต ปริศนาสอนน้อง พาสีสอนน้อง ลักษณะเมียเจ็ดสถาน ลุงสอนหลาน สุภาสิตพระร่วงคำกาพย์ สุภาสิตร้อยแปด และสุภาสิตสอนหญิงคำกาพย์ ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมคำสอนท้องถิ่นภาคใต้มุ่งสอนจริยธรรมของคน 6 กลุ่ม ได้แก่ คนทั่วไป สตรี บุรุษ ชุนนางข้าราชการ ข้าราชการ และบรรพชิต ด้านสาระคำสอนมุ่งให้ปฏิบัติตนเป็นคนดี และประสบความสำเร็จทั้งชีวิตส่วนตัวและสังคม กลวิธีการสอนจำแนกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่ สอนแบบตรงไปตรงมา สอนด้วยการยกนิทานประกอบ สอนโดยอ้างสิ่งที่ชาวบ้านเชื่อถือศรัทธา สอนโดยแสดงผลตอบแทนการกระทำ สอนด้วยวิธีประชดประชัน เสียดสี และสอนแบบแสดงโวหารโดยให้ผู้อ่านตีความเอาเอง

มาลี แก้วละเอียต (2531) วิจัยเรื่อง การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เรื่อง ปริศนาสอนน้อง มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ศิลปะการประพันธ์ เนื้อหา คำสอนและเจตคติ ขาวนครศรีธรรมราชที่มีต่อคำสอน ผลการวิจัยพบว่าผู้แต่งใช้ศิลปะการประพันธ์ที่มีลักษณะเด่น เช่น ใช้กาพย์ตลอดเรื่อง นิยมเพิ่มเสียงเสนาะใช้คำซ้อนเพื่อความหมาย และนิยมใช้เทศนาโวหาร เนื้อหาเป็นการสอนผู้หญิงให้รู้จักปฏิบัติต่อตนเอง และรู้จักปฏิบัติต่อผู้อื่น แสดงเจตคติของหญิงชายในปัจจุบันที่มีต่อคำสอนแตกต่างจากอดีต

วัชรภรณ์ กิตตยานุกิตติ (2543) วิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนเรื่องวรรณโศทร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ลักษณะต้นฉบับ ชื่อเรื่อง และที่มาของเรื่อง ผู้แต่ง และสมัยที่แต่ง จุดมุ่งหมายในการแต่ง ลักษณะคำประพันธ์ คำสอนในพระพุทธศาสนา ตลอดจนสภาพสังคมและความเชื่อ ผลการวิจัยพบว่าเรื่องนี้แต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว ผู้แต่งรวบรวมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เห็นว่าเหมาะสมมาเผยแพร่ บางส่วนนำมาจากไตรภูมิพระร่วง และกายนคร มีจุดมุ่งหมายเพื่อถวายแด่พระศาสนา เพื่อส่งผลแก่ผู้แต่งในชาติหน้า แสดงแนวคิดสำคัญในด้านพระพุทธศาสนาคือแนวคิดเรื่องกฎแห่งกรรม มีเนื้อหาคำสอนที่มุ่งสอนจริยธรรม และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ไตรลักษณ์ และอกุศลกรรมบถ 10 ใช้กลวิธีการสอน 4 ลักษณะ ได้แก่ สอนตรงไปตรงมา ยกนิทานหรืออุทาหรณ์ประกอบการสอน อ้างถึงสิ่งที่ชาวบ้านเชื่อถือศรัทธา และแสดงผลตอบแทนการกระทำ วรรณกรรมเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นภาพสังคมการปกครอง วิถีชีวิต สถานภาพของสตรีชาวใต้ รวมทั้งสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่ควบคุมการดำเนินชีวิตของชาวภาคใต้

บัวงาม ห่อแก้ว (2545) วิจัยเรื่อง ภาษิตจากวรรณกรรมลายลักษณ์ : ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า ภาษิตจากวรรณกรรมลายลักษณ์สะท้อนภูมิปัญญาของชาวบ้านภาคใต้ในเรื่องการสอนความสัมพันธ์ในครอบครัว และสอนการดำเนินชีวิตประจำวัน ภูมิปัญญาเหล่านี้มีคุณค่าและทันสมัย คนรุ่นหลังสามารถนำไปใช้ดำเนินชีวิตและเตือนสติตนเองได้

ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2552) เขียนบทความเรื่อง ลุงสอนหลาน คำสอนพิสดารในวรรณกรรมภาคใต้ เนื้อหากล่าวว่าเรื่องลุงสอนหลานใช้กลวิธีการสอนแบบแฝงนัย คือใช้เนื้อหาขัดกัน

ระหว่างความจริงกับสิ่งที่ปรากฏให้เห็น วรรณกรรมคำสอนเรื่องนี้สะท้อนภาพวิถีชีวิตของชาวใต้ เช่น ความเชื่อเรื่องการนับถือครูบาอาจารย์ และผีตายาย ค่านิยมการเล่นอบายมุข และการพนัน นอกจากนี้ยังใช้ภาษาถิ่นและลีลาการแต่งที่น่าสนใจ ตลอดจนการสร้างสรรคดีด้านสารัตถะที่มุ่งให้เป็นคนดีมีศีลธรรมและทำงานสุจริต

จากการทบทวนงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคอีสานที่นำมากล่าวข้างต้น จะเห็นว่า มีทั้งการวิจัยที่วิเคราะห์ตัวบทเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างละเอียด เช่น งานวิจัยของ วิมล คำศรี (2523) มาลี แก้วละเอียด (2531) วัชรารมณ์ กิตตยานุกิตติ (2543) เนื้อหาเน้นการวิเคราะห์ ลักษณะและองค์ประกอบของต้นฉบับ ชื่อเรื่อง ที่มาของเรื่อง ผู้แต่ง และสมัยที่แต่ง จุดมุ่งหมายในการแต่ง ลักษณะคำประพันธ์ เนื้อหาคำสอน ตลอดจนสภาพสังคมและความเชื่อท้องถิ่นภาคใต้ ส่วนการวิจัยในภาพรวม ได้แก่ งานวิจัยของ อุดม หนูทอง (2529) เนื้อหาการวิจัยเป็นการวิเคราะห์ ที่มา อักษรวิธี รูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีการสอน ของ วรรณกรรมคำสอนภาคใต้หลาย ๆ เรื่อง ผลการวิจัยทำให้เข้าใจภาพรวมขององค์ประกอบวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมภาคใต้ ว่ามุ่งสอนจริยธรรมของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ได้แก่ คนทั่วไป สตรี บุรุษ ชุมนางข้าราชการ ข้าราชการ และบรรพชิต คำสอนมุ่งให้ปฏิบัติตนเป็นคนดี และประสบความสำเร็จทั้งชีวิตส่วนตัวและสังคม ตัวบทใช้กลวิธีการสอนที่หลากหลาย สะท้อนถึงภูมิปัญญาทางภาษาของผู้แต่งและค่านิยมเรื่องการประพันธ์ วรรณกรรมของชาวภาคใต้ได้อย่างชัดเจน

1.5 งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมเชิงเปรียบเทียบ

งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมเชิงเปรียบเทียบ หมายถึง การวิเคราะห์ วรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมในลักษณะของการเปรียบเทียบ อาจเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนในภาคเดียวกัน เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนคนละภาค หรือเปรียบเทียบกับวรรณกรรมคำสอนต่างประเทศ เพื่อสะท้อนให้เห็นองค์ความรู้บางประการตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พรรณทิพา วายจตุต (2518) วิจัยเรื่อง เปรียบเทียบอิศรญาณภาษิตกับสุภาษิตของสุนทรภู่และสุภาษิตพระร่วง มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบศิลปะการประพันธ์ วิประวัตินความเป็นมา ผู้แต่ง และจุดมุ่งหมายในการแต่ง ของวรรณกรรมทั้ง 3 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า วรรณกรรมทั้ง 3 เรื่องมีลักษณะเด่นด้านให้คติสอนใจสอน ให้ประพฤติตนอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับกาลเทศะมีจุดมุ่งหมายการแต่งที่คล้ายคลึงกันคือมุ่งสอนบุคคลให้รู้จักบำเพ็ญกิจที่เป็นประโยชน์ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น นิยมใช้โวหารเปรียบเทียบที่คมคาย รวมทั้งสอดแทรกสุภาษิตที่เป็นคติและข้อเตือนใจที่ดี

ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล (2519) วิจัยเรื่อง วิเคราะห์วรรณกรรมล้านนาไทยเรื่อง เจ้าวิฑูรสอนหลาน และพระลอสอนโลก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบวรรณกรรมทั้ง 2

เรื่อง ในด้านลักษณะคำประพันธ์ เนื้อหา ศิลปะการประพันธ์ ค่านิยมของสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่าลักษณะคำประพันธ์ในวรรณกรรมเรื่องเจ้าวิฑูรสอนหลานและพระลอสอนโลก คือร้อยและโคลง วรรณกรรมเรื่องเจ้าวิฑูรสอนหลานมีเนื้อหาคำสอนมากกว่าโคลงพระลอสอนโลก ผู้แต่งทั้ง 2 เรื่องนิยมใช้คำสร้างภาพ และใช้ความเปรียบ นอกจากนี้ยังใช้กลวิธีการสอนที่เข้าใจง่ายคือสอนให้เห็นผลของการกระทำ และสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมล้านนา เช่น สามีเป็นใหญ่ในครอบครัว และการดำเนินชีวิตที่เคร่งครัดในคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา

ลินดา วิชาตากุล (2519) วิจัยเรื่อง เปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องประชุมโคลงโลกนิติกับวรรณกรรมเรื่องพระลอสอนโลก มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบด้านที่มา ลักษณะคำประพันธ์ เนื้อหา และคุณค่าของวรรณกรรมทั้ง 2 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมทั้ง 2 เรื่องแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทโคลง มีบางโคลงในพระลอสอนโลกที่มีสัมผัสไม่ตรงตามฉันทลักษณ์ของโคลงภาคกลาง ในเรื่องประชุมโคลงโลกนิตินั้นเรื่องทั่วไป ส่วนในพระลอสอนโลกมีเนื้อหามุ่งสอนทั้งเจ้านายและสอนคนทั่วไป ลักษณะเด่นของประชุมโคลงโลกนิตินี้คือผู้แต่งนำคาถาภาษาบาลีและสันสกฤตมาแปลแต่งเป็นโคลง โดยมีเนื้อหาเหมือนคาถาที่ยกมา และสามารถเปรียบเทียบให้เห็นภาพส่วนในพระลอสอนโลกมีลักษณะเด่นด้านการเปรียบเทียบและการให้ความรู้ในเรื่องคำภาษาล้านนาเหนือ

นันทา ขุนภักดี (2529) วิจัยเรื่อง วิเคราะห์ความเชื่อของชาวไทยในเรื่องสวัสดิรักษา มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความคล้ายคลึง ความแตกต่าง การเปลี่ยนแปลงของความเชื่อและคุณค่า รวมทั้งเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามความเชื่อกับคนไทยปัจจุบันในวรรณกรรมคำสอนเรื่องสวัสดิรักษา ค่ำกลอน ฉบับสุนทรภู่ สวัสดิรักษา ค่ำกลอน ฉบับเมืองเพชร สวัสดิรักษา ฉบับนครปฐมสวัสดิรักษา ฉบับหอสมุดวชิรญาณ และสวัสดิรักษา ค่ำฉันท ผลการวิจัยพบว่าสวัสดิรักษามีเนื้อหาที่เป็นทั้งข้อห้ามและข้อปฏิบัติเรื่องทิศ คำสอนของพระพุทธศาสนา ลัทธิ ประเพณีและค่านิยมของสังคม ผู้แต่งส่วนใหญ่นิยมใช้ภาษาที่มีลักษณะเป็นอภิสิทธิ์ของกวี หรือกวียานุโลม คุณค่าที่ได้รับจากสวัสดิรักษา คือสอนให้รู้จักปฏิบัติตนเพื่อความเป็นสิริมงคล ส่วนการเปรียบเทียบการปฏิบัติตนตามความเชื่อในสวัสดิรักษาของคนไทยปัจจุบัน สรุปได้ว่าคนไทยอายุ 61 ปีขึ้นไปปฏิบัติตามคำสอนในสวัสดิรักษา มากกว่าคนไทยอายุ 20 - 40 ปี ผู้ที่เป็นหม้ายปฏิบัติตามมากกว่าผู้ที่แต่งงานและเป็นโสดผู้ที่แต่งงานปฏิบัติตามมากกว่าคนโสด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดความเชื่อจากบิดามารดา จากตำราพรหมชาติ และจากหนังสือสวัสดิรักษา

กิ่งแก้ว เพ็ชรราช (2531) วิจัยเรื่อง สวัสดิรักษาและสุภาษิตจากตำบลทุ่งยั้ง อำเภอลับแลจังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบสวัสดิรักษาและสุภาษิตจากตำบลทุ่งยั้งกับวรรณคดีแบบฉบับ ผลการวิจัยพบว่า สวัสดิรักษาและสุภาษิตจากตำบลทุ่งยั้งมีเนื้อหาล้ายกับสวัสดิรักษาและสุภาษิตสอนหญิงของกวีราชสำนัก ซึ่งเป็นไปได้ว่าชาวทุ่งยั้งคัดลอกไปจากวรรณกรรมราชสำนักเพื่อใช้สอนคนในสังคมของตน

วิชฌุ พัฒนวิบูลย์ (2541) วิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีคำสอนเรื่อง โคลงโลกนิติและโคลงสุภาษิต พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบค่านิยม คำสอน และกลวิธีการประพันธ์ของวรรณกรรมทั้ง 2 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าทั้ง 2 เรื่องมีสาระคำสอนเรื่องการอยู่ร่วมกันในสถาบันต่าง ๆ และแสดงค่านิยมที่ควรยกย่อง สาระคำสอนตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาในวรรณกรรมไทยและคำสอนของคนไทยอย่างชัดเจน

สิริวรรณ วงษ์หัต (2543) วิจัยเรื่อง วรรณกรรมคำสอนสมัยธนบุรี มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำวรรณกรรมเรื่องพระโฑธิสัตว์โกสามภิน และเรื่องฉันทอักษฎาพานรที่แต่งในสมัยธนบุรี มาเปรียบเทียบกับเรื่องโคลงโลกนิติที่แต่งในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผลการวิจัยพบว่าผู้แต่งวรรณกรรมทั้ง 2 เรื่องใช้สุภาษิตโคลงโลกนิติ (ของเก่า) เป็นแนวทางการแต่ง เพราะปรากฏคำสอนตรงกับโคลงโลกนิติ เช่น สอนให้ขยันหมั่นเพียร รู้วิธีคบคน รู้จักทำทาน รู้จักละกิเลส และรู้จักพูด แสดงให้เห็นความแพร่หลายของโคลงโลกนิติที่มีในสังคมไทยสมัยนั้น

เฮ ชิน (2543) วิจัยเรื่อง เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและเกาหลี มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบด้านที่มา เนื้อหา กลวิธีการประพันธ์ ภาพลักษณ์สตรี ค่านิยมเกี่ยวกับสตรี และลักษณะของสตรีในอุดมคติ ผลการวิจัยพบว่าภาพลักษณ์ของสตรีไทยและเกาหลีเหมือนกันในด้านการเป็นแม่บ้าน แม่เรือน และเป็นช่างทำหลังของสามี ส่วนที่ต่างกันคือวรรณกรรมคำสอนของไทยมุ่งสอนการเป็นภรรยาและเป็นแม่บ้านที่ดี ส่วนในวรรณกรรมคำสอนของเกาหลีมุ่งสอนการเป็นบุตรที่ดี เป็นมารดาที่ดี หรือเป็นลูกสะใภ้ที่ดี

บัวพร มาลัยคำ (2544) วิจัยเรื่อง เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและลาว มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบด้านที่มา ลักษณะการแต่ง เนื้อหาคำสอน กลวิธีการสอน และภาพสะท้อนทางคติชนวิทยา ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมคำสอนทั้งของไทยและลาวส่วนใหญ่ไม่พบชื่อผู้แต่ง วรรณกรรมคำสอนของไทยส่วนใหญ่แต่งในช่วงรัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5 ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ วรรณกรรมคำสอนของลาวแต่งในช่วงพุทธศตวรรษที่ 22 วรรณกรรมเหล่านี้เน้นสอนสตรีระดับชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็สอนสตรีผู้สูงศักดิ์ด้วย วรรณกรรมคำสอนทั้งของไทยและลาวแต่งเป็นบทร้อยกรองขึ้นต้นด้วยบทไหว้ครูแล้วเริ่มเรื่องทันที ภาพของสตรีไทยและลาวที่เหมือนกันคือมีคุณสมบัติด้านความงาม ความสุภาพเรียบร้อยทั้งกายวาจาและใจ มีคุณสมบัติของแม่บ้านแม่เรือน รู้จักผูกใจสามี ส่วนที่ต่างกันคือคำสอนของลาวสอนสตรีระดับชาวบ้านส่วนของไทยสอนทั้งสตรีชาวบ้านและสตรีสูงศักดิ์ วรรณกรรมทั้งของไทยและลาวต่างก็ให้ภาพสะท้อนทางคติชนวิทยาอย่างเด่นชัด วรรณกรรมคำสอนของไทยและลาวมีกลวิธีการสอนที่เหมือนกันและแตกต่างกันที่เหมือนกันมี 4 ลักษณะคือ สอนตรงไปตรงมา สอนด้วยการอธิบาย สอนด้วยการเปรียบเทียบ และสอนโดยอ้างคำกล่าวของบรรพบุรุษหรือคำโบราณ ส่วนที่แตกต่างกันคือวรรณกรรมคำสอนของไทยแสดงทรรศนะหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ และสอนด้วยการยกสำนวนภาษิตเข้ามาแทรก ส่วนวรรณกรรมคำสอนของลาวมักสอนด้วยการยกตัวอย่างประกอบ

ศิริพร คชตั้ง (2544) วิจัยเรื่อง เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนเรื่องกาพย์ล่งสอน หลานสำนวนภาคใต้ กับกาพย์ปู้สอนหลานสำนวนภาคอีสาน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบ ด้านศิลปะการประพันธ์ กลวิธีการแต่ง ค่านิยม และความเชื่อ ผลการวิจัยพบว่าเรื่องกาพย์ล่งสอน หลานใช้คำประพันธ์แบบกาพย์สุรางคนางค์ และกาพย์ยานี เรื่องกาพย์ปู้สอนหลานใช้กาพย์อีสาน ด้านกลวิธีการสอนพบว่าเรื่องกาพย์ล่งสอนหลานใช้กลวิธีการสอนโดยประชิดประชัน ส่วนเรื่องกาพย์ ปู้สอนหลานใช้กลวิธีการสอนแบบตรงไปตรงมา ผู้แต่งทั้ง 2 เรื่องใช้ภาษาถิ่นตลอดทั้งเรื่อง มีการใช้คำ และโวหารภาพพจน์ในลักษณะต่าง ๆ เนื้อหาสะท้อนสังคมของชาวดำและชาวอีสานได้อย่างน่าสนใจ แม้เนื้อหาคำสอนทั้งสองแตกต่างกัน แต่มีลักษณะร่วมกันคือสอนให้ดำเนินชีวิตเรียบง่าย และมุ่งหวัง ให้คนประพฤติปฏิบัติในสิ่งดีงาม ส่วนที่แตกต่างกันคือการแสดงค่านิยมและความเชื่อเฉพาะในภาคใต้ และภาคอีสาน

มัชฌิมา สุขคง (2548) วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนของชายไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบที่มา ลักษณะคำประพันธ์ เนื้อหาคำสอน กลวิธีการสอน และคุณค่า ของวรรณกรรมคำสอนของชายไทย ได้แก่ สวัสดิรักษาของภาคกลาง กาพย์ปู้สอนหลานของภาคอีสาน ภาษิตล่งสอนหลานของภาคใต้ และโคลงพระลอสอนโลกของภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรม คำสอนชายภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคอีสาน มักไม่ระบุที่มา วรรณกรรมคำสอนชายภาคกลางและ ภาคใต้มักแต่งด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอนและกาพย์ ภาคอีสานใช้คำประพันธ์ของท้องถิ่น ภาคเหนือใช้คำประพันธ์ประเภทโคลงและร่าย วรรณกรรมคำสอนชายภาคกลางเหนือและอีสานมี เนื้อหาใช้สอนกษัตริย์ ขุนนาง และเด็กชายไทย ส่วนวรรณกรรมคำสอนชายภาคใต้ใช้สอนขุนนาง ชายไทยทั่วไป และเด็กชายไทย วรรณกรรมเหล่านี้มีกลวิธีการสอน 8 ลักษณะ ได้แก่ สอนแบบชี้แจง เหตุผล และโน้มน้าวใจ สอนด้วยการยกนิทานและอุทาหรณ์ประกอบ สอนด้วยการใช้ภาพพจน์ สอน แบบบอกให้ปฏิบัติ สอนโดยอ้างอิงสำนวนหรือภาษิต สอนผ่านพฤติกรรมของตัวละครเอก สอนโดย อ้างอิงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและจารีต และสอนแบบประชิดประชัน วรรณกรรมภาคใต้ใช้ กลวิธีการสอนแบบประชิดประชันซึ่งแตกต่างจากภาคอื่น วรรณกรรมคำสอนชายทั้ง 4 ภาคมีคุณค่า ด้านการอบรมสั่งสอนชายไทย สะท้อนภาพชายไทย วิถีชีวิตและสภาพสังคมของชาวบ้านในแต่ละภาค

ปัญญาลักษณ์ แก้วแฝก (2550) วิจัยเรื่อง เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนเรื่อง สุภาษิตร้อยแปดสำนวนภาคใต้และย่าสอนหลานสำนวนภาคอีสาน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ เปรียบเทียบด้านฉันทลักษณ์ ศิลปะการประพันธ์ เนื้อหา และแนวคิดของวรรณกรรมทั้ง 2 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่าสุภาษิตร้อยแปดใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ยานี 11 ย่าสอนหลานใช้คำประพันธ์ ประเภทโคลงสารลักษณะร่วมของวรรณกรรมทั้งสองคือการโน้มน้าวให้ผู้อ่านปฏิบัติตาม มีการใช้ ภาษาถิ่น ใช้คำซ้ำ คำซ้อน คำเลียนเสียงธรรมชาติ และภาพพจน์ นิยมใช้เทศนาโวหาร และสาธก โวหาร ในสุภาษิตร้อยแปดและย่าสอนหลานมีลักษณะร่วมกันเรื่องการโน้มน้าวใจผู้อ่านปฏิบัติตาม เรื่องรู้จักประมาณตน รู้จักสร้างความเจริญให้แก่ตน ละเว้นเรื่องเดือดร้อน มารยาทงาม มีคุณธรรม

ศรัทธาในพระพุทธศาสนาและการครองเรือน ทั้งนี้มีคำสอนบางเรื่องปรากฏเฉพาะในเรื่องย่อสอนหลานเท่านั้น เช่น สอนให้ระมัดระวังเรื่องอาหาร เป็นต้น

ภูมิจิต เรื่องเดช (2551) วิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนของไทย กัมพูชา และลาว มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อเปรียบเทียบด้านประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ คุณค่า อัตลักษณ์ความสัมพันธ์และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ข้อมูลในการวิจัยวรรณกรรมของไทย เช่น ภาษิตลุ่มสอนหลานสุภาษิตสอนหญิง และสุภาษิตสอนหญิงคำกาพย์ วรรณกรรมของกัมพูชา เช่น ฉบับสอนตนเอง ฉบับสอนลูกหลาน และฉบับสอนหญิง วรรณกรรมของลาว เช่น กาพย์ปู่สอนหลาน กาพย์หลานสอนปู่ ย่าสอนหลาน หลานสอนย่า และฮีดฝัวคองเมีย ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมคำสอนของไทย กัมพูชา และลาวมีที่มาจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนาแบบนิกายเถรวาท มีกลวิธีทางวรรณศิลป์ที่ใกล้เคียงกันคือใช้คำง่ายและสอนตรงไปตรงมา วรรณกรรมคำสอนทั้ง 3 ประเทศสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาในการประยุกต์คำสอนทางพระพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน วรรณกรรมราชสำนักและวรรณกรรมท้องถิ่นของกัมพูชาสอนตามประเพณีนิยม เป็นคำสอนที่สูงส่งนำเคารพเกรงขามและสอนตรงไปตรงมา วรรณกรรมของลาวแสดงอัตลักษณ์คำสอนที่ให้ความสำคัญกับเรื่อง “ฮีดคอง” เป็นพิเศษ

สหะโรจน์ กิตติมหาเจริญ (2551) วิจัยเรื่อง ทศคตะสอนบุตรกับเศรษฐีสอนบุตร : สาระคำสอนและกลวิธีการสอนจาก “พ่อ” ถึง “ลูก” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์สาระคำสอนและกลวิธีการสอน ผลการวิจัยพบว่านอกจากเรื่องทศคตะสอนบุตรใช้สอนทาสแล้ว ยังใช้สอนหลักการดำเนินชีวิตสำหรับเด็กเล็กด้วย ส่วนเรื่องเศรษฐีสอนบุตร สอนการคบเพื่อน ด้านกลวิธีการสอนพบว่าวรรณกรรมทั้งสองใช้กลวิธี 2 ลักษณะคือสอนโดยอธิบายเหตุและผล และเล่านิทานประกอบ ซึ่งเหมาะแก่เด็กเล็ก และสอนโดยทำพิธีสุจน์และทอดลงผล ซึ่งเหมาะแก่วัยรุ่น วรรณกรรมทั้งสองแสดงทัศนคติและความคาดหวังของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็กและเด็กต่อผู้ใหญ่

จากการทบทวนงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมเชิงเปรียบเทียบที่นำมากล่าวข้างต้น จะเห็นว่ามิตั้งงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมในภาคเดียวกัน เป็นการเปรียบเทียบกับวรรณกรรมคำสอนภาคกลางด้วยกัน เช่น งานวิจัยของ พรรณทิพา วายจุต (2518) วิษณุ พัฒนวิบูลย์ (2541) สิริวรรณ วงษ์ทัต (2543) งานวิจัยที่เปรียบเทียบกับวรรณกรรมคำสอนภาคเหนือด้วยกัน ได้แก่ งานวิจัยของ ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล (2519) ประเด็นการวิเคราะห์ห่มงเปรียบเทียบด้านกลวิธีการประพันธ์ เนื้อหา จุดมุ่งหมายในการแต่ง และค่านิยม

ส่วนงานวิจัยที่เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนคนละภาค พบว่าเป็นการเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนภาคกลางกับภาคเหนือ ได้แก่ งานวิจัยของ ลินดา วิชาตากุล (2519) และ กิ่งแก้ว เพ็ชรราช (2531) เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนภาคกลางกับภาคตะวันตก ได้แก่ งานวิจัยของ นันทา ขุนภักดี (2529) เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนภาคใต้กับภาคอีสาน ได้แก่ งานวิจัยของ ศิริพร คชตั้ง (2544) และ ปัญจลักษณ์ แก้วแฝก (2550) เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนภาคกลางกับ

ภาคเหนือและภาคใต้ ได้แก่ งานวิจัยของ มัชฌิมา สุขคง (2548) งานวิจัยเหล่านี้มุ่งเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมในภาคต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของที่มา ลักษณะความเหมือนและแตกต่างของเนื้อหา กลวิธีการแต่ง วรรณศิลป์ และมักจบด้วยการวิเคราะห์ภาพสะท้อนทางสังคม วัฒนธรรม หรือคุณค่าและแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนในแง่มุมต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังพบงานวิจัยที่วิเคราะห์เปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมของไทยกับวรรณกรรมคำสอนต่างชาติ ได้แก่ งานวิจัยของ เฮ ซิน (2543) บัพร มาลัยคำ (2544) และภูมิจิต เรืองเดช (2551) งานวิจัยกลุ่มนี้มีประเด็นในการวิเคราะห์เปรียบเทียบด้านประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ คุณค่า อัตลักษณ์ ความสัมพันธ์และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยจึงมีความน่าสนใจในแง่ของการศึกษาวรรณกรรมเชิงประวัติ และการแพร่กระจายหรือความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมที่สะท้อนจากตัวบทวรรณกรรมคำสอน ตลอดจนทำให้เห็นค่านิยมบางประการของสังคมไทยและสังคมต่างชาติที่เป็นบริบทสำคัญในการสร้างวรรณกรรมคำสอน และแม้ว่าข้อมูลในการวิจัยจะมีความหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่ยังเป็นตัวบทจากวัฒนธรรมที่ผูกพันอยู่กับพระพุทธศาสนา เช่น สังคมไทยอีสาน สังคมลาว สังคมกัมพูชา จึงทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการวิจัยวรรณกรรมคำสอนไทยในศาสนาอิสลาม เพื่อเติมเต็มองค์ความรู้ในแวดวงการศึกษาภาษาและวรรณกรรมไทยปัจจุบัน

2. งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมร่วมกับวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย

งานวิจัยที่วิเคราะห์ทั้งวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิม ร่วมกับวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัยที่มีการจัดพิมพ์และนำเสนอด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ พบเพียงงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนในภาคใต้ ได้แก่

ชวน เพชรแก้ว และคณะ (2543) วิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาทักษิณจากรวมทั้งถิ่น มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนฉบับตัวเขียน และวรรณกรรมคำสอนกลุ่มใหม่ที่เป็นฉบับพิมพ์เล่มเล็ก การวิจัยนี้มุ่งให้ผู้อ่านรู้จักวรรณกรรมคำสอนภาคใต้ ส่วนใหญ่วิเคราะห์วรรณกรรมที่เป็นฉบับตัวเขียน ผลการวิจัยนำเสนอเป็น 4 เล่ม ได้แก่

1) วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมปฏิทัศน์ มีเนื้อหาแนะนำวรรณกรรมทักษิณ ประเภทลายลักษณ์ที่เป็นหนังสือชุด ซึ่งตีพิมพ์และเผยแพร่มาแล้วจำนวน 435 เรื่อง โดยวิเคราะห์สภาพต้นฉบับและแนะนำเรื่องนั้น ๆ ส่วนที่เป็นวรรณกรรมคำสอนกลุ่มใหม่เช่นคำกลอนสอนใจภาสิตพาเสือก โลกวัตตภาสิตสุราวิวาหนักปราชญ์วิจารณ์ และหัวใจนันทาน

2) วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมปริทัศน์ มีเนื้อหาเป็นผลการวิเคราะห์ด้านอัตลักษณ์และพลวัตของวรรณกรรมทักษิณในแต่ละด้าน เพื่อช่วยให้เห็นภาพรวมและพัฒนาการของวรรณกรรมทักษิณตั้งแต่ยุคศิลาจารึกจนถึงยุคปัจจุบัน เนื้อหากล่าวถึงอัตลักษณ์และพลวัตของวรรณกรรมทักษิณกลุ่มสุภาสิตและคำสั่งสอน จำนวน ๒๐ เรื่อง มีทั้งวรรณกรรมฉบับตัวเขียนและ

วรรณกรรมฉบับตัวพิมพ์ เช่น เพลงคำตัด แม่หม้ายรำพรรณพ้อหม้ายรัฐจวน และอิสสอนศิษย์ โดยวิเคราะห์ที่มา รูปแบบจุดมุ่งหมาย เนื้อหา และกลวิธีการสอน ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมคำสอนภาคใต้แบ่งเป็น 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มที่บันทึกในสมุดข่อย และกลุ่มที่บันทึกหรือพิมพ์เผยแพร่เป็นหนังสือ ปัจจุบัน วรรณกรรมทั้ง 2 กลุ่มใช้รูปแบบคำประพันธ์ประเภทกาพย์ กลอน โคลง ฉันท์ และลิลิต ในระยะแรกนิยมกาพย์มากที่สุด ส่วนคำประพันธ์ประเภทกลอนได้รับความนิยมในระยะหลัง ทั้ง 2 กลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนคนทั่วไป สอนเฉพาะคน และสอนเฉพาะกลุ่ม ผู้แต่งนำสาระคำสอนมาจากพระพุทธศาสนา หลักคำสอนและกฎหมายโบราณ เรื่องราวหรือประสบการณ์ของผู้แต่งเอง มีกลวิธีการสอน 6 ลักษณะ ได้แก่ สอนแบบตรงไปตรงมา สอนด้วยการอ้างสิ่งที่ประชาชนเชื่อถือ ศรัทธา สอนด้วยการแต่งให้ผู้อื่นสอน สอนด้วยวิธีใช้นามยกเอาหนามบ่งหรือประชดประชัน และสอนด้วยการเปรียบเทียบ

3) วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมคัดสรร มีเนื้อหาคัดสรรวรรณกรรมทักษิณจำนวน 64 เล่มที่มีคุณค่า ควรแก่การศึกษาวิจัย ซึ่งมีทั้งวรรณกรรมคำสอนและวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ส่วนที่เป็นวรรณกรรมคำสอนฉบับตัวเขียน ได้แก่ กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ ภาษิตลูงสอนหลาน คำกาพย์สุภาษิตคำกาพย์ฉบับศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต หมายเลข 251 และอำเภอท่าศาลาสุภาษิตคำกาพย์ฉบับศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตหมายเลข 285 สุภาษิตร้อยแปด และสุภาษิตสอนหญิงคำกาพย์ ส่วนวรรณกรรมคำสอนกลุ่มใหม่คือคำกลอนสอนใจโดยศึกษาประวัติ และลักษณะวรรณกรรมผู้แต่งลักษณะเฉพาะและคุณค่า

4) วรรณกรรมทักษิณ : วรรณกรรมพินิจ มีเนื้อหาวิเคราะห์นิยามและขอบข่ายของวรรณกรรมทักษิณ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และคุณค่าของวรรณกรรมทักษิณ ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมทักษิณประเภทต่าง ๆ รวมทั้งวรรณกรรมคำสอน ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมทักษิณสะท้อนวิถีคิดแบบชาวบ้าน และบุคลิกภาพพื้นบ้าน ผู้แต่งสร้างวรรณกรรมเพื่อเป็นพุทธานุชา เพื่อเป็นวิทยาทาน ให้แก่กุลบุตร กุลธิดา ใช้สวดอ่านเพื่อศึกษาเล่าเรียน และเพื่อเอาบุญรูปแบบของตัวอักษรนิยมเลียนแบบตัวอักษรภาคกลาง นิยมแต่งด้วยคำกาพย์ นอกจากนี้ก็มีฉันท์คำโคลง คำกลอน คำกลอนพื้นบ้าน และร่าย มีเนื้อหาที่นำมาจาก 4 แหล่ง ได้แก่ จากแนวความคิดและคตินิยมที่เกิดขึ้นภายในท้องถิ่น จากแนวความคิดที่ได้รับมาจากวัฒนธรรมฮินดู จากแนวความคิดที่ได้จากคติทางพุทธศาสนา และจากแนวความคิดและคตินิยมที่ได้จากเมืองหลวง วรรณกรรมกลุ่มนี้ให้แสดงภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ เช่น การครองใจคน การคบคน และทันโลก ทันคน การวางตัวและครองตน การปลูกฝังคารวธรรม การเคารพขนบประเพณี และการพึ่งพิงตนเอง ภูมิปัญญาที่ปรากฏนี้ส่วนใหญ่เป็นจารีตนิยมทั้งสิ้น เพราะผู้แต่งส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มจารีตนิยม

พัชลินิจ์ จินนุ่น (2556) วิจัยเรื่อง ลักษณะเด่นและบทบาททางสังคมของวรรณกรรมคำสอนภาคใต้ “ฉบับพิมพ์เล่มเล็ก” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์การสืบทอดและสร้างสรรค์ด้านเนื้อหาคำสอนวรรณกรรมคำสอนภาคใต้ “ฉบับพิมพ์เล่มเล็ก” ซึ่งมีขนาดรูปเล่มคล้ายคลึงกับหนังสือวัดเกาะ เป็นผลงานของกวีชาวใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง ซึ่งแต่งขึ้นในปี พ.ศ.

2470 - พ.ศ.2520 ข้อมูลในการวิจัยจึงมีทั้งวรรณกรรมคำสอนดั้งเดิมที่สืบทอดต่อมาแบบมุขปาฐะ และลายลักษณ์อักษร และวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัยที่มีการจัดพิมพ์ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาคำสอนวรรณกรรมภาคใต้มีทั้งสืบทอดจากคำสอนดั้งเดิม และสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่ ที่เป็นการสืบทอดนั้นส่วนหนึ่งเป็นการนำคำสอนแบบเก่าที่มีมาแต่ดั้งเดิมที่ยังคิดว่าใช้ได้ดี ในสังคมสมัยนั้นมาพิมพ์ซ้ำ เป็นคำสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชาวใต้ในสมัยที่มีการแตงั้น ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน โดยเน้นย้ำให้ทุกระดับรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ นอกจากนี้ยังให้ช่วยกันพัฒนาชุมชนเกษตรกรรม และช่วยกันสร้างชาติตามนโยบายของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม คำสอนในวรรณกรรมคำสอนภาคใต้กลุ่มนี้จึงเป็นคำสอนที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและการเมืองในสมัยนั้นอย่างเห็นได้ชัด

3. งานวิจัยวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย

งานวิจัยที่วิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนร่วมสมัยที่มีการจัดพิมพ์และนำเสนอด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ พบเพียงงานวิจัยวรรณกรรมคำสอนของ วินัย สุภไส (2543) อนุสรณ์ ตีไห้ว (2552) วิระวัลย์ ดิเลิศ และปณัฐ อนุรักษปริธา (2562) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วินัย สุภไส (2543) วิจัยเรื่อง วิเคราะห์ภาพสะท้อนเศรษฐกิจสังคมชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ที่ปรากฏในวรรณกรรมท้องถิ่นประเภทร้อยกรองในยุคการพิมพ์ (พ.ศ. 2472 - 2503) ซึ่งประกอบด้วยวรรณกรรมคำสอน (ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์จำนวน 15 เรื่อง เช่น คำกลอนสอนใจ ภาษิต พาสื่อภัก มราตรสอนบุตร และหนังสือเกียรติกฐิน โดยตั้งข้อสังเกตว่ายังไม่มีการรวบรวมวรรณกรรมคำสอนกลุ่มนี้อย่างเป็นระบบ) นิทานประโลมโลก ประวัติสถานทีและบุคคล ตำนานและประวัติศาสตร์ และร้อยกรองสมัยใหม่ รวมทั้งวิเคราะห์ภาพสะท้อนเศรษฐกิจสังคมชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสร้างและเสพวรรณกรรมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วรรณกรรมประเภทนิทานประโลมโลกและวรรณกรรมคำสอนที่เป็นผลงานของนักประพันธ์ชาวบ้าน ได้รับความนิยมนมากกว่าผลงานของพระสงฆ์และปัญญาชน วรรณกรรมที่แต่งในช่วงนี้สะท้อนให้เห็นความพยายามของรัฐที่เข้าไปควบคุมปัจจัยการผลิต และผลผลิตของชุมชนอย่างชัดเจน

อนุสรณ์ ตีไห้ว (2552) วิจัยเรื่อง สาระคำสอนในวรรณกรรมเยาชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ช่วงปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2547 ข้อมูลในการวิจัยเป็นวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัย ที่ได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด จำนวน 7 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า สาระคำสอนที่ปรากฏ แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สาระคำสอนด้านคุณลักษณะเด็กและเยาชนที่พึงประสงค์ สาระคำสอนด้านการเรียนรู้ทางสังคม และสาระคำสอนด้านความสำคัญของครอบครัว กลวิธีการสอนที่ผู้เขียนวรรณกรรมเยาชนนายอินทร์อะวอร์ดนิยมใช้ในวรรณกรรม จำแนกได้ 5 ลักษณะ ได้แก่ กลวิธีการยกตัวอย่างเหตุการณ์ ประกอบ กลวิธีการตั้งคำถาม กลวิธีการแสดงผลของการกระทำ กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน และ กลวิธีการสร้างความสงสัยใคร่รู้ คุณค่าที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาชนรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดพบ 2

ด้าน ได้แก่ คุณค่าต่อเยาวชนผู้อ่าน และคุณค่าด้านสังคม ประกอบด้วยการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่เด็กและเยาวชน รวมทั้งคุณค่าด้านภาษา ได้แก่ การเรียนรู้ลักษณะภาษาถิ่น และการใช้โวหารที่เหมาะสม คุณค่าต่อวงการวรรณกรรมเยาวชนของไทย ได้แก่ การจัดประกวดรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดทำให้เกิดนักเขียนหน้าใหม่ในวงการวรรณกรรมเยาวชนของไทยมากขึ้น และช่วยกระตุ้นให้เกิดวรรณกรรมที่มีเนื้อหาหลากหลายขึ้นด้วย

วิระวัลย์ ดีเลิศ และปณัฐ อนุรักษปริดา (2562) วิจัยเรื่องวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญา นันทภิกขุ) มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา วิเคราะห์ปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจ ในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชน และวิเคราะห์อุดมการณ์ในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ ข้อมูลในการวิจัยได้แก่วรรณกรรมคำสอนร่วมสมัยที่ตีพิมพ์เป็นหนังสือธรรมะอาจารย์บูชา 100 ปีชาตกาล จำนวน 4 เล่ม ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างทางวาทกรรมมีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ ชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง และกลวิธีทางวจนกรรม พบวจนกรรม 4 ประเภท ได้แก่ วจนกรรมการแนะนำ วจนกรรมการปรารภนา วจนกรรมการเตือน และวจนกรรมการขอร้อง ส่วนผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สร้าง พลังอำนาจในการโน้มน้าวใจให้พุทธศาสนิกชน พบว่ามีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ การกระตุ้นอารมณ์ของผู้รับสารได้ถูกจังหวะและสถานการณ์ ลีลาการนำเสนอสารมีความเหมาะสม การใช้หลักฐานและเหตุผลประกอบเพื่อเพิ่มน้ำหนัก ความสม่ำเสมอในการเผยแผ่หลักธรรมและการแสดงพระธรรมเทศนา

จะเห็นว่างานวิจัยวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัยปรากฏไม่มากนัก ที่พบเป็นการวิจัยวรรณกรรมคำสอนภาคใต้ วรรณกรรมคำสอนสำหรับเยาวชน และวรรณกรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ยังไม่มีผู้สนใจวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนร่วมสมัยของชาวไทยที่มีวัฒนธรรมทางความเชื่อ หรือชุมชนทางศาสนาอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณกรรมคำสอนในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและซับซ้อนทางวัฒนธรรม อย่างกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังไม่มีผู้สนใจวิเคราะห์ลักษณะเด่นด้านต่าง ๆ และบทบาทของวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัยที่มีต่อสังคม

ผลการวิจัยที่มีผู้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วทำให้ทราบเพียงองค์ประกอบของวรรณกรรมคำสอน เช่น กลวิธีการสอน ลักษณะภาษา และความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมไทยกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเท่านั้น ยังไม่สะท้อนให้เห็นลำดับความสำคัญ และกลไกความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายในตัวบท นอกจากนี้จากการสำรวจข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้พบว่าข้อมูลมีลักษณะเด่นทั้งด้านเนื้อหา และกลวิธีการสอน ตลอดจนบทบาทต่อสังคมที่แตกต่างจากผลการวิจัยที่มีผู้เคยศึกษาไว้แล้ว ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญในการวิจัยวรรณกรรมคำสอนร่วมสมัยของศาสนาอิสลาม ในวารสาร มุสลิม กทม. นิวส์ โดยมุ่งวิเคราะห์ลักษณะเด่นด้านต่าง ๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นลำดับความสำคัญ และกลไกความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายในตัวบท และวิเคราะห์บทบาทของวรรณกรรมคำสอนดังกล่าวที่มีต่อสังคมปัจจุบัน อันจะทำให้เห็นอิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วรรณกรรม บรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม และบริบททางสังคมและวัฒนธรรมไทยปัจจุบัน

งานวิจัยได้มีการทบทวนและนำเสนอในส่วนนี้ผู้วิจัยจะใช้เป็นแหล่งความรู้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะช่วยให้การวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น